

TC

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**GÜNCELLENEN 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ)**

Vehbi ŞARA

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Emine TEYFUR

Ağrı-2019

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

GÜNCELLENEN 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ)

Hazırlayan
Vehbi ŞARA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Emine TEYFUR

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Güncellenen 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Δ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

29.07.2019

Vehbi ŞARA

İçindekiler

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	iii
ÖZET	vii
ABSTRACT.....	ix
ÖNSÖZ	xi
KISALTMALAR.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Varsayımlar.....	3
1.4. Araştırmanın Önemi.....	3
1.5. Tanımlar	4
1.5.1. Sosyal Bilgiler.....	4
1.5.2. Öğretim Programı	4
1.5.3. Eğitim Programı.....	4
1.6. Sınırlılıklar	4
İKİNCİ BÖLÜM.....	5
KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE BENZER ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşundan Günümüze Sosyal Bilgiler Programlarının İncelenmesi	5
2.1.1. 1924 İlk Mektep Müfredat Programı'nın İncelenmesi	5
2.1.2. 1926 Müfredat Programı'nın İncelenmesi	6
2.1.3. 1936 Müfredat Programı'nın İncelenmesi	8
2.1.4. 1948 İlkokul Programı'nın İncelenmesi	10
2.1.5. 1968 İlkokul Programı'nın İncelenmesi	12
2.1.6. 2005 Öğretim Programı'nın İncelenmesi.....	15
2.2. 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	18
2.2.1. 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Genel Amaçları	19
2.2.2. Öğretim Programında Temel Beceriler.....	20
2.2.2.1. Sosyal Yetkinlikler İçindeki Beceriler.....	21
2.2.2.2. Vatandaşlıkla İlgili Yetkinlikler İçindeki Beceriler.....	21
2.2.2.3. Kültürel Farkındalık ve İfade Yetkinliği İçindeki Beceriler	21
2.2.2.4. İnisiyatif Alma ve Girişimcilik Yetkinlik Alanında Beceriler	21

2.2.2.5. Dijital Yetkinlik Alanında Beceriler	21
2.2.3. Öğretim Programında Değerler Eğitimi.....	23
2.2.4. Öğretim Programının Yapısı (Öğrenme Alanları)	23
2.2.4.1. Birey ve Toplum	23
2.2.4.2. Kültür ve Miras	23
2.2.4.3. İnsanlar, Yerler ve Çevre	25
2.2.4.4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim.....	25
2.2.4.5. Bilim, Teknoloji ve Toplum	25
2.2.4.6. Etkin Vatandaşlık.....	25
2.2.4.7. Küresel Bağlantılar	25
2.3. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İle Güncellenen 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Karşılaştırılması	26
2.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Genel Amaçlarında Yapılan Değişiklikler	26
2.3.2. Programda Temel Beceriler İle İlgili Yapılan Değişiklikler.....	27
2.3.3. Programda Değerler İle İlgili Yapılan Değişiklikler.....	27
2.3.4. Öğretim Programının Yapısında Yapılan Değişiklikler.....	28
2.4. Sosyal Bilgiler Programı İle İlgili Araştırmalar.....	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	34
YÖNTEM	34
3.1. Araştırmanın Modeli.....	34
3.1.1. Karma Yöntemin Güçlü Yönleri.....	34
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem	35
3.2.1. Nicel Araştırma Örneklemi.....	35
3.2.2. Nitel Araştırma Örneklemi.....	39
3.3. Veri Toplama Aracı	40
3.3.1. Nicel Araştırma Veri Toplama Araçları.....	40
3.3.2. Nitel Araştırma Veri Toplama Araçları	41
3.4. Verilerin Analizi	41
3.4.1. Nicel Verilerin Analizi.....	41
3.4.2. Nitel Veri Analizi.....	46
3.5. Verilerin Yorumlanması:	46
3.6. Verilerin Uygulanma Süreci	46
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	48
BULGULAR.....	48

4.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK NİCEL BULGULAR	48
4.1.1. Programın Genel Amaçları Ve Temel Yaklaşımı Boyutuna Yönelik Bulgular ..	48
4.1.2. Programın Vizyonu Boyutuna Yönelik Bulgular.....	52
4.1.3. Programın İçerik Boyutuna Yönelik Bulgular	54
4.1.4. Programın Öğrenme Öğretme Boyutuna Yönelik Bulgular.....	61
4.1.5. Programın Ölçme ve Değerlendirme Boyutuna Yönelik Bulgular	65
4.1.6. Programın Uygulama Boyutuna Yönelik Bulgular	66
4.2. İKİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK NİCEL BULGULAR	68
4.2.1. Cinsiyet Değişkenine göre Yanıtların Karşılaştırılması.....	68
4.2.2. Mesleki Kıdem Değişkenine göre Yanıtların Karşılaştırılması	69
4.2.3. Öğrenim Durumları Değişkenine göre Yanıtların Karşılaştırılması	71
4.2.4. Hizmet İçi Kurs Veya Seminere Katılma Durumu Değişkenine göre Yanıtların Karşılaştırılması	72
4.3. NİTEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİNE YÖNELİK BULGULAR.....	73
4.3.1. Kazanım Boyutu	80
4.3.2. İçerik Boyutu	82
4.3.3. Ölçme ve Değerlendirme Boyutu	84
4.3.4. Uygulama Boyutu	86
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	89
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	89
5.1. Sonuçlar	89
5.2. Öneriler	97
KAYNAKÇA.....	98
EKLER.....	102
ÖZGEÇMİŞ	109

ÖZET

GÜNCELLENEN 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ (ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ)

Vehbi ŞARA

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Anabilim Dalı,

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışman: Doç. Dr. Emine TEYFUR

2019, 112 Sayfa

Bu çalışmada güncellenen 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı(SBDÖP)'na ilişkin öğretmen görüşlerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılında Erzurum ilinin metropol ilçelerinde (Aziziye, Palandöken, Yakutiye) görev yapan 62'si kadın ve 106'sı erkek olmak üzere toplam 168 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın modeli, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı karma modeldir. Nicel araştırma verilerin analizi SPSS 22.00 istatistik paket programıyla yapılmıştır. Cinsiyet ve hizmet içi kurs veya seminere katılma durumunun tespiti değişkenleri için T testi, mesleki kıdem ve öğrenim durumu değişkenleri için Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Nitel araştırma verileri ise içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Öğretmenlerin ankete verdikleri yanıtlara göre; 5. SBDÖP'nin genel amaçları, vizyonu, içeriği, öğrenme ve öğretme süreçleri, ölçme ve değerlendirme ile uygulama boyutları öğretmenlerin beklentilerini karşıladığı görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenleri arasında cinsiyet, kıdem, eğitim durumu, hizmet içi eğitim kursu ya da seminerlere katılım faktörleri değişkenlerine göre anlamlı fark görülmemiştir.

Öğretmenlerin görüşme formuna verdikleri yanıtlara göre; öğretmenler, 5.sınıf SBDÖP'nin amaçlarının gerçekleşmesi için öğretmenlerin; rehber, birikimli, tecrübeli ve davranışları ile örnek olması, sınıf içerisinde olumlu eğitim öğretim ortamı oluşturması ve programı benimsemesi gerektiği vurgulamışlardır. Ayrıca, öğrencilerin öğrenmeye, derse ilgi duymaya, doğrudan etkinliklere katılmaya, kabullerini ve yeteneklerini sosyal ortamda davranışa dönüştürmeye gönüllü olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Ailelerin öğretmenle işbirliği içinde olması ve eğitim öğretim sürecinin her safhasında desteklerinin alınması programın amacına ulaşmasında büyük katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Buna ek olarak okul ortamı ve imkanları iyi olması gerektiğini vurgulamışlardır. Kazanım sayısının azaltılmasını ve bazı kazanımların birleştirilmesini faydalı bulmuşlardır. Kazanımların sınıf düzeyine (öğrenci seviyesine) uygun, sade ve anlaşılır olduğunu ifade etmişlerdir. Kazanımlar ile içeriğin örtüşmekte olduğunu, içeriğin sade ve öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu fakat bazı konuların öğrencilerin öğrenme düzeyinin üzerinde olduğunu

vurgulamışlardır. Çeşitli ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanılmasına olanak tanıdığını fakat ölçme ve değerlendirme çalışmalarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler programı uygulanabilir olduğunu fakat kalabalık sınıflarda kazanımların öğrencilere kazandıramadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca ders saatinin yetersizliğini ve ders saatinin artırılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Anahtar Sözcükler: Program Değerlendirme, Program Geliştirme, Öğretmen Görüşleri, Sosyal Bilgiler, Öğretim Programı, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

ABSTRACT

The evaluation of updated 5-year class Social Studies programme according to teachers. (Erzurum sample)

In this study it is aimed to investigate Social Studies teachers' Ideas about updated 5-year class Social Studies programme..The sampling group of this study consists of 62 female and 106 male totally 168 Social Studies teachers who work in three central town of Erzurum between 2017-2018 academic year.

The model of this research is a mixed model using quantitative and qualitative research methods. SPSS 22.00 statistical package program was used to analyze the quantitative data. T test was used for variables of determination of gender and participation in an in-service course or seminar and Kruskal Wallis H test for variables of seniority and professional status. Qualitative research data were evaluated using content analysis method.

According to the answers of the teachers, the general objectives, vision, content, learning and teaching processes, measurement and evaluation and application dimensions of 5th SBDÖP meet the expectations of the teachers. Meaningful difference considering gender, seniority, education status, in-service training course or seminar attendance factors amongst social studies teachers has not been observed.

According to the answers given by the teachers to the interview form, in order to realize the aims of 5th SBDÖP; It is emphasized that the student should be a guide, cumulative, experienced and a model with his / her behaviors, create a positive education and training environment in the classroom and adopt the program. It is reported that students should volunteer to learn, to be interested in the lesson, to participate in direct activities and to transform their acceptance and abilities into behavior in social environment. They stated that the cooperation of the families with the teachers and their support at every stage of the education process will contribute to the achievement of the program. In addition that , school facilities and environment should be well-developed. Decreasing the number of acquisitions and combining some acquisitions will be useful. These acquisitions are simple, understandable and suitable for students . Acquisitions and content are covering each other , content is suitable for students but some subjects are more complex than students' level. Although various quantification consideration methods can be used, quantification and consideration exercises at the end of unit are suitable but not sufficient and because of that increasing the number of different activities is concluded. It is an applicable programme but in a crowded class whole acquisitions can not be applied to all students. Additionally; because of insufficient course hours, some activities can not be applied so increasing the course hours is decided.

Key Words: Program Evaluation, Program Development, Teacher Feedbacks, Social Studies, Teaching Program, Teaching Program Of Social Studies Teachers.

ÖNSÖZ

Bu araştırmada programların geliştirilmesi ve uygulanabilirliğinin tespiti için 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı(SBDÖP)'na ilişkin programın uygulayıcısı olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma “Giriş”, “Kuramsal Açıklamalar ve Benzer Araştırmalar”, “Yöntem”, “Bulgular”, “Sonuç ve Öneriler” olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; araştırmanın problem durumu, amacı, varsayımlar, önemi ve tanımlar açıklanmıştır. Kuramsal açıklamalar ve benzer araştırmalar bölümünde; Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan günümüze kadar uygulanan sosyal bilgiler programlarına yer verilmiştir. Yöntem bölümünde; araştırmanın modeline, evrenine ve örneklemine, veri toplama araçlarına, verilerin analizine, verilerin yorumlanması ve uygulama sürecine yer verilmiştir. Bulgular bölümünde; 5. sınıf SBDÖP'ye ilişkin öğretmen görüşleri alt problemlere göre verilmiştir. Sonuçlar ve öneriler bölümünde ise bulgulara dayalı sonuçlar ve sonuçlara göre belirlenen öneriler yer almaktadır.

Çalışma sürecimin en başından sonuna kadar kıymetli bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan değerli hocam ve tez danışmanım sayın Doç. Dr. Emine TEYFUR'a ve istatistiksel analizler konusunda desteğini esirgemeyen sayın Prof. Dr. Başaran GENÇDOĞAN'a tüm kalbi duygularıyla teşekkür ederim.

Anket ve görüşme formlarının dağıtımı esnasında bana kolaylık sağlayan okul müdürüm Adnan TOPRAK'a, düzeltmeler konusunda bana yardımcı olan müdür yardımcısı arkadaşım Fatih ÇINTAŞ'a, İngilizce çevirisini yapan Sayın Ayşegül KAPLAN BOZKURT'a ve vakit ayırarak bu çalışmanın yapılmasına katkı sağlayan öğretmenlere teşekkür ediyorum.

Son olarak her konuda yanımda olan ve çalışma sürecim boyunca bütün sıkıntılarımla paylaşan babam Celal ŞARA'ya, eşim Fatma Nur ŞARA'ya ve biricik kızım Zekiye Erva ŞARA'ya teşekkür ediyorum.

Vehbi ŞARA

KISALTMALAR

- 1- İMMP: İlk Mektep Müfredat Programı
- 2- MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
- 3- RG: Resmi Gazete
- 4- NCSS: Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi
- 5- SBDÖP: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
- 6- SBDTP: Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Programı
- 7- TTKB: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
- 8- TYÇ: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
- 9- SPSS: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
- 10- f: Frekans
- 11- % : Yüzde
- 12- Sd: Serbest Derece
- 13- KMO: Kaiser-Mayer-Olkin Testi
- 14- S: Sayfa
- 15- Ö: Öğretmen

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo-1	Erkek İlk Mekteplerinin Haftalık Ders Çizelgesi (1924)
Tablo-2	1926 Müfredat Programı Haftalık Ders Cetveli
Tablo-3	1936 Müfredat Programı Haftalık Ders Cetveli
Tablo-4	1948 İlkokulların Haftalık Ders Cetveli
Tablo-5	1962 Taslak Programı ve 1968 Programı Haftalık Ders Çizelgesi
Tablo-6	2005 Eğitim Programı Haftalık Ders Çizelgesi
Tablo-7	Programın Genel Amaçlarında Yapılan Değişiklikler
Tablo-8	2005 ve 2017 Programlardaki Temel Beceriler
Tablo-9	2005 ve 2017 Programlardaki Değerler
Tablo-10	2005 ve 2017 Programlarının Yapısı
Tablo-11	Nicel Araştırma (Anket Formu) Örneklemini Oluşturan Okullar
Tablo-12	Nicel Araştırmaya Alınan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı
Tablo-13	Nicel Araştırmaya Alınan Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı
Tablo-14	Nicel Araştırmaya Alınan Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı
Tablo 15	Nicel Araştırmaya Alınan Öğretmenlerin Hizmet içi Eğitim Kurs Veya Seminerine Katılma Göre Dağılımı
Tablo 16	Nitel Araştırmaya Alınan Öğretmenlerin Tanıtıcı Özellikleri İle İlgili Bulgular
Tablo-17	Anketin Cronbach Alfa Katsayısı
Tablo-18	KMO and Bartlett's Test
Tablo-19	Ankete İlişkin Faktör Analizi
Tablo-20	Anketin Alt Ölçeklerine Ait Korelasyon Matriksi
Tablo-21	Aritmetik Ortalama Aralıkları ve Anlamları
Tablo-22	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Anketin Programın Genel Amaçları Ve Temel Yaklaşımı Boyutuna Verdikleri Yanıtların Genel Dağılımı İle İlgili Bulgular
Tablo-23	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Anketin Programın Vizyonu Boyutuna Verdikleri Yanıtların Genel Dağılımı İle İlgili Bulgular
Tablo-24	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Anketin Programın İçeriği Boyutuna Verdikleri Yanıtların Genel Dağılımı İle İlgili Bulgular
Tablo-25	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Anketin Öğrenme Öğretme Süreci Boyutuna Verdikleri Yanıtların Genel Dağılımı İle İlgili Bulgular
Tablo-26	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Anketin Ölçme ve Değerlendirme Boyutuna Verdikleri Yanıtların Genel Dağılımı İle İlgili Bulgular
Tablo-27	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Anketin Uygulama Boyutu

	Boyutuna Verdikleri Yanıtların Genel Dağılımı İle İlgili Bulgular
Tablo-28	Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Ankete Verilen Yanıtlar Arasındaki Farklar
Tablo-29	Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Ankete Verilen Yanıtlar Arasındaki Farklar
Tablo-30	Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Ankete Verilen Yanıtlar Arasındaki Farklar
Tablo-31	Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim Kurs Veya Seminerine Katılma Durumuna Göre Ankete Verilen Yanıtlar Arasındaki Farklar
Tablo-32	Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Amaçlarının Gerçekleşmesinde Öğretmenin, Öğrencinin, Ailenin ve Okul Ortamının Rolü Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Düşünceleri
Tablo-33	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Güncellenen Sosyal Bilgiler Programının Amaçları İle Okul Öğrenme Ortamının Uygun Olup Olmadığına Yönelik Düşünceleri
Tablo-34	Güncellenen Programın Önceki Programa Göre Olumlu ve Olumsuz Yanları
Tablo-35	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Güncellenen Programın Kazanım Boyutları İle İlgili Düşünceleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri
Tablo-36	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Güncellenen Programın İçerik Boyutları İle İlgili Düşünceleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Öneriler
Tablo-37	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Güncellenen Programın Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Düşünceleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Öneriler
Tablo-38	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Güncellenen Programın Uygulama Boyutları İle İlgili Düşünceleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Öneriler
Tablo-39	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Güncellenen Programda Eksik Bulduğu Yanlar

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bilgi çağı adı verilen günümüz dünyasında özellikle bilimsel ve teknolojik alanda hızlı bir değişim ve gelişim yaşanmaktadır. Ülke olarak dünyada meydana gelen bilimsel ve teknolojik alandaki değişim ve gelişmelere ayak uydurmamız gerekir. Bu değişim ve gelişimlere ayak uydurabilmeleri için de yeni nesillerden yaratıcı düşünceleri, empati kurabilmeleri, araştırma ve sorgulama becerisine sahip olmaları, girişimci ve yaratıcı olmaları, bilgiye ulaşabilmeleri, bilgiyi kendi bilgileri ile yapılandırmaları, problemlerini çözebilmeleri, bilim ve teknolojiyi etkili kullanabilmeleri ve kendi kendine karar verebilen bireyler olmaları istenmektedir. Şüphesiz bireylerin bu becerileri kazanılabilmesi eğitim sisteminde köklü değişiklikler yapılmasına yani eğitimin kalitesinin artırılmasına bağlıdır. Eğitim kalitesinin içerik boyutunda öğretim programlarının taşıdığı önem büyüktür. Bu durum, geleceğin nesilleri olan çocuklarımızın daha donanımlı yetişmesi için öğretim programlarının güncellenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle özellikle kişisel, sosyal, kültürel ve bilimsel alanlarda meydana gelen gelişmeler öğretim programlarının güncellenmesine sebep olmuştur. Güncelleme çalışmalarının başlamasına uluslararası ölçekte gerçekleştirilen sınavların sonuçları, 64. ve 65. Hükümetlerin eylem planları, kalkınma planları, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların hazırladığı raporlar ile yapılan bilimsel araştırmalar etki etmiştir (TTKB, 2017).

Bilimsel ve teknolojik alandaki gelişmeler kişinin daha önce karşılaştığı sorunlara göre anlaşılması güç olan sorunlarla karşılaşmasına sebep olmaktadır. Bu sorunların çözümü için birden fazla disiplinin ortaya koyduğu bulgulardan yararlanılması gerekmektedir. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilere insanlarla iyi ilişkiler kurmayı ve vatandaşta olması gereken yeterlikleri kazandırmayı amaçlar. Bu sebeple Sosyal bilgiler dersi disiplinler arası yaklaşımdan yola çıkarak tarih, coğrafya, arkeoloji, ekonomi, antropoloji, siyaset bilimi, hukuk, felsefe, sosyoloji ve psikoloji gibi sosyal bilimlerin bir araya gelmesi ile oluşturulmuştur. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin birçok konuda bilgi ve beceri kazanmalarına ve gündelik yaşamlarında doğru kararlar almalarına fayda sağlar. Bu anlatımlara bakıldığında sosyal bilgiler şu şekilde tanımlanabilir: “Etkin ve üretken bireyler yetiştirmek, öğrencilerin insani ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla sosyal bilimleri kaynaştıran bir ilköğretim dersi.” Bu tanım ışığında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı(SBDÖP)’nin geliştirilmesi sürecinde; toplumun ihtiyaçları, öğrencilerin yaşantıları ve sosyal bilim disiplinleri gibi üç temel kaynak esas alınmıştır. Toplumun ihtiyaçları açısından düşünüldüğünde öğrencilerin sadece şimdiki ihtiyaçları değil, yetişkin olduklarında yaşamlarını devam ettirebilmeleri için ortaya çıkacak ihtiyaçları da dikkate alınmak istenmiştir (MEB, 2015).

Sosyal bilgiler dersi, devamlı olarak değişen, güncel sorunları tanımlayan ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştiren bireyler yetiştirmeyi amaçlar (Öztürk, 2009). Dolayısı ile geçen zaman içinde öğretim programı uygulamaları ile bu uygulamalara yönelik yapılan araştırmalar SBDÖP’de güncelleme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaç çerçevesinde; 1968 Programına ilk defa sosyal bilgiler dersi

konulmuştur. Fakat 1985 yılında ise ortaokullarda okutulan sosyal bilgiler dersi kaldırılarak yerine vatandaşlık bilgisi, milli tarih, milli coğrafya, dersleri konulmuştur (Kan, 2010).

1998 yılında 8 yıllık zorunlu eğitimle birlikte “ ilkokul” ile “ortaokul” ibareleri kaldırılarak yerlerine “ilköğretim okulu” ibaresi getirilmiştir (Resmi Gazete, 1997).Ayrıca Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının aldığı karar ile millî tarih ve coğrafya programları kaldırılarak, yerlerine tekrar sosyal bilgiler dersi haftada üçer saat olmak üzere 4, 5, 6 ve 7. sınıflara konulmuş ve Tebliğler Dergisinde yayımlanmıştır (MEB, 1998).

2005 ve 2017 programlarına gelindiğinde önceki programlara göre köklü değişiklikler yaşanmıştır. Bu iki programın diğer programlardan ayıran özelliği yapılandırmacı yaklaşımı temel alması ve öğrenci merkezli olmasıdır. Bu programlarda öğretmenler, öğrencilerin programın amaçları içinde yer alan temel bilgi ve becerilere ulaşmasında rehber konumundadır.

1.1. Problem Durumu

Bu araştırmada “güncellenen 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı(SBDÖP) ile ilgili, öğretmen görüşlerini değerlendirmesi” problem cümlesi olarak belirlenmiş ve araştırma sonucunda öğretmenlerin SBDÖP ile ilgili hangi görüşlerin ortaya çıkacağı araştırılacaktır.

Bu amaçla araştırma sürecinde aşağıdaki nitel ve nicel boyutlara ilişkin alt sorulara cevap aranmıştır.

1. Güncellenen 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın;
 - a. Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı,
 - b. Vizyonu,
 - c. İçerik,
 - d. Öğrenme öğretme süreci,
 - e. Ölçme ve Değerlendirme,
 - f. Uygulama

boyutlarına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin;
 - a. Cinsiyet,
 - b. Meslekteki kıdem,
 - c. Öğrenim durumu,
 - d. Hizmet içi eğitim kurs veya seminere katılma durumu

değişkenlerine göre güncellenen 5.sınıf SBDÖP’nin genel amaçları ve temel yaklaşımı, vizyonu, içerik, öğrenme öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme ve uygulama boyutuna yönelik görüşleri farklılaşmakta mıdır?

3. Güncellenen 5. sınıf SBDÖP’nin amaçlarının gerçekleşmesinde öğretmenin, öğrencinin, ailenin ve okul ortamının rolü hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşünceleri nelerdir?

4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, güncellenen SBDÖP’nin amaçları ile okul öğrenme ortamının uygunluğu hakkında düşünceleri nelerdir?

5. Güncellenen SBDÖP'nin önceki programa göre olumlu ve olumsuz yanlarına yönelik öğretmenlerin düşünceleri nelerdir?

6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin güncellenen SBDÖP'nin; kazanım, içerik, ölçme-değerlendirme ve uygulama boyutları ile ilgili düşünceleri, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?

7. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin güncellenen SBDÖP'de varsa eksik yönleri ile ilgili düşünceleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın esas amacı, yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan ve 2017-2018 eğitim-öğretim yılında ilk defa uygulanmaya konulan 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nı öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektir.

1.3. Varsayımlar

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Bu araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin hazırlanan anket ve görüşme formlarındaki sorulara içten ve yansız cevap verdikleri varsayılmıştır.

2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin güncellenen 5.sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğu varsayılmıştır.

3. Araştırmada kullanılan anket ve görüşme formlarının kapsam geçerliliğinin bu araştırmanın amacının gerçekleştirilmesinde yeterli olduğu varsayılmıştır.

4. Bu araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmeni sayısının 5.sınıf SBDÖP'yi ölçmede yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın uygulayıcıları olan öğretmenler programı ne kadar etkili ve verimli bir şekilde uygularlarsa programın hedeflediği sonuçlara ulaşmada o kadar başarı elde edilir. Öğretmenlerin güncellenen SBDÖP'yi tanımaları, programın özelliklerini bilmeleri ve programı özümsemeleri programı uygulama ve programın eksikliklerini tespit etmede o kadar faydalı olacaktır. 2017-2018 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan 5. sınıf SBDÖP'ye ilişkin öğretmen görüşlerini tespit etmek bu bakımından önemlidir. Araştırmanın sonuçları programın değerlendirilmesini sağlayacaktır. SBDÖP'nin mevcut durumunun incelenmesi ve programın olumlu ve olumsuz yönlerinin tespit edilmesi aynı zamanda değiştirilmesi ve geliştirilmesi gereken yönlerinin belirlenmesini sağlayacaktır.

1.5. Tanımlar

1.5.1. Sosyal Bilgiler

2017 yılı Sosyal Bilgiler Taslak Programı'nda sosyal bilgiler, “Toplu öğretim anlayışından hareketle sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirildiği bir derstir.” şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2017a, s.5).

1.5.2. Öğretim Programı

“Belli bir öğretim kademesindeki çeşitli sınıf ve derslerde okutulacak konuları, bunların amaçlarını, her dersin sınıflara göre haftada kaç saat okutulacağını ve öğretim yöntem ve tekniklerini gösteren kılavuzdur” (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999).

1.5.3. Eğitim Programı

“Öğrenene, okul içinde ve dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir. Eğitim programı, belirlenen hedefler doğrultusunda planlanan tüm eğitim etkinliklerini kapsamaktadır” (Demirel, 2006).

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılı, güncellenen 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Erzurum iline bağlı metropol ilçelerdeki (Aziziye, Palandöken, Yakutiye) ortaokullarda görev yapan 200 sosyal bilgiler öğretmeninin görüşleri ile sınırlıdır.
2. Nitel veri toplama aracı araştırmacının hazırladığı sorularla sınırlıdır.
3. Nicel veri toplama araçları anket formu ile sınırlıdır.
4. Araştırma, değişkenleri ölçmek için kullanılan ölçeklerden toplanan verilerle sınırlandırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE BENZER ARAŞTIRMALAR

2.1. Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşundan Günümüze Sosyal Bilgiler

Programlarının İncelenmesi

Ülkemizde ilkokul programı ilk defa 1924'te hazırlanmıştır. Daha sonra sırasıyla 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005 ve 2017 yıllarında da yeni programlar hazırlanarak uygulanmıştır. Bu programlar içerisinde en uzun süre uygulamada kalan 1968 ilkokul programıdır. Son olarak yapılandırmacı bir anlayışla 2017 yılında öğretim programı hazırlanıp; uygulamaya konulmuştur. 1930,1956, 1962,1990 ve 2017 programları ise taslak programı niteliğindedir.

2.1.1. 1924 İlk Mektep Müfredat Programı'nın İncelenmesi

1924 İlk Mektep Müfredat Programı (İMMP), yeni kurulan cumhuriyet yönetiminin eğitim ve öğretim anlayışı düşünülerek hazırlanmıştır. Sadece iki yıl uygulamada kalan 1924 İMMP'de Osmanlı dönemine göre ders isimlerinde fazla bir değişiklik olmamış fakat ders konularında ciddi manada değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Proje niteliğinde olan bu müfredatta ahlak sohbetleri ve yurttaşlık bilgisi ile tarih dersi konuları içerisinde cumhuriyetin anlam ve önemine ve yakın tarihte olup bitenlere ağırlık verilmiştir. Ayrıca okuma metinlerinin ulusal tarih ve cumhuriyet ilkeleriyle ilgili olması ve ahlaki ve edebi bir değer taşıması istenmiştir.1924 İMMP'de Osmanlı Devleti'nde 6 yıl olan ilkokul süresi 5 yıla indirilmiştir (Kaplukan,2012).

1924 erkek ilk mekteplerinin haftalık ders çizelgesi Tablo-1'de gösterilmiştir.

Tablo-1. Erkek İlk Mekteplerinin Haftalık Ders Çizelgesi(1924)

DERSLER		5. SINIF
Türkçe	Elifbe	-
	Kıraat (İnşat ve temsil)	2
	İmla	1
	Tahrir	2
	Sarf	1
Kur'an-ı Kerim ve Din Dersleri		2
Tarih		2
Coğrafya		2
Tabiat Tetkiki, Ziraat, Hıfzısıhha		2
Malumat-ı Vataniye		1
Resim		2
Musiki		1
Terbiye-i Bedeniye		1
Toplam		19

Tablo-1 incelendiğinde; 5. sınıf haftalık ders saati 19 olup; “tarih” ve “coğrafya” dersleri haftada ikişer saat ve “malumat-ı vataniye” dersi ise haftada bir saat olarak verilmiştir.

Bu programın Osmanlı dönemindeki programlardan farkı bazı ders konularının Cumhuriyet yönetimine uyarlanmasıydı. Ayrıca çok az sayıda ders eklenmiş ve değiştirilmiştir.

5. sınıf tarih konuları incelendiğinde; konuların çoğunluğu Türk tarihiyle ilgilidir. Geçmişten övgüyle söz edilerek halk arasında milli bilinç uyandırmaya çalışılmıştır.

5. sınıf coğrafya konuları incelendiğinde; konuların sonunda öğretmenlere yönelik “Bütün memleketlerin siyasi ve idari yapılarıyla uğraşılmayarak Türkiye’yi en fazla ilgilendiren ülkeler söz konusu edilecek ve özellikle bizimle o ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler üzerinde durulacaktır” (İMMP,1924) şeklinde bir uyarı yer almaktadır. Bu uyarıya bakıldığında Coğrafya dersinde ulusal ekonomiye önem verilmiş ve dolaylı olarak milli bilinç değerine de yer verilmiştir (Keskin ve Keskin,2013).

5. sınıf malumat-ı vataniye (yurt bilgisi) konuları incelendiğinde; devletin işleyiş yapısını kavramaya yönelik konulara ağırlık verilmiştir. Bu derse ait programın girişinde “...bütün hareketlerinde hâkim olması lazım gelen ahlâk esaslarını aşlamak, ve’l-hasıl milli ve insani vazifelerini takdir ve yerine getirebilecek bir hale getirmektir” (İMMP,1924) amaç cümlesi yer almaktadır. Bu amaç cümlesinde yer alan “milli” ifadesi milli bilinç değerine programın dolaylı olarak vurgu yaptığı göstermektedir.

2.1.2. 1926 Müfredat Programı’nın İncelenmesi

Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati,1924 programında çok sayıda bulunan eksiklikler ve uygulanırken karşılaşılan sorunlar nedeniyle bir komisyon kurmuştur. Bu komisyon; İngiltere ve Amerika gibi eğitim seviyeleri ileride olan devletlerin ilkokul programlarını incelemiştir. Ayrıca Rusya, Fransa ve Almanya devletlerin ilkokullarının programları da Türkçeye çevrilmiştir. Komisyon bu incelemelerin sonucunda bir rapor tutmuş ve bunu da Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığı(TTDB)’na sunmuştur. TTDB de bu rapor ışığında yeni bir ilkokul taslağının hazırlamıştır. Hazırlanan taslak incelemeleri için ilkokul öğretmenlerine ve ilköğretim müfettişlerine gönderilmiştir. Onlardan gelen görüşlere göre programa son şekil verilmiştir (Başar, 2004).

1926 Müfredat Programı’nda, derslerin birbirinden bağlantısız ve kopuk olması değil bir dersin diğer dersleri destekler şekilde uygulamasına yönelik “toplu öğretim” ilkesi benimsenmiştir (Akar, 2001).

1926 Müfredat Programı'nda yapılan değişiklikler şunlardır:

- 1- Programın öğretilme nedeni ve öğretilirken hangi yolların izleneceği ana hatlarıyla ifade edilmiştir.
- 2- Sabit bir program olmadığı belirtilmiş, çevre şartlarına göre derslerin öğretimi ve geniş imkânların sağlanması ifade edilmiştir.
- 3- Müfredat programında iş eğitime önem verilmiş ve öğrencilerin ilgi ve istekleri dikkate alınmıştır (Özalp ve Ataüenal, 1977).

1926 Müfredat Programı'na ait haftalık ders çizelgesi Tablo-2' de gösterilmiştir.

Tablo-2. 1926 Müfredat Programı Haftalık Ders Cetveli

DERSLER		5 SINIF
Türkçe	Alfabe	-
	Kıraat	3
	İmla	1
	Tahrir	2
	Gramer	1
	El Yazısı	1
Hesap Hendese		5
Tarih		2
Coğrafya		2
Yurt Bilgisi		1
Tabiat Dersleri		2
Eşya Dersleri		2
Resim-El İşi		2
Musiki		1
Jimnastik		1
Toplam		26
Ev İdaresi		(1)
Dikiş		(1)

Tablo-2 incelendiğinde; 5. Sınıf haftalık ders saati 26 olup; sosyal bilgiler dersi bünyesinde yer alan “tarih” ve “coğrafya” dersleri haftada ikişer, “yurt bilgisi” dersi de bir saat olarak verilmiştir.

1926 Müfredat Programı'nda tarih dersinin amaçları şunlardır:

- 1- Büyük kişilerin hayat ve davranışları betimlenerek çocuklara buna yönelik örnekler vermek,
- 2- Türk tarihi hakkında bilgi vererek çocuklarda milli bilinci uyandırmak,
- 3- Günümüz uygarlığın uzun bir geçmişin ürünü olduğunu anlatmak (İMMP, 1926).

1926 Müfredat Programı'nda coğrafya dersinin amaçları şunlardır:

- 1- Ülkenin değişik bölgelerinde yaşamlarını sürdüren insanları tanıtmak, bu insanların hayat şekillerini ve ihtiyaçlarını birbirine öğreterek aralarındaki ilişkiyi güçlendirmek,
- 2- Çocuklara ülkesini sevdirmek ve doğup büyüdüğü yerleri tanıtmak,
- 3- Çocukların devamlı olarak etkilendiği olayların nedenlerini araştırmalarını ve olaylar arasındaki bağlantıları bulup ortaya çıkarmalarını sağlayarak düşünme ve muhakemelerini güçlendirmek,
- 4- Dünyayı ve hareketini, güneşe göre konumunu ve sonuçlarını, dünya üzerinde yaşanan coğrafi olayları çocuklara anlatmak ve ülkemizle ilişkisi olan devletleri ve diğer devletleri ve ulusları tanıtmak (İMMP,1926).

1926 Müfredat Programı'nda yurt bilgisi dersinin amaçları şunlardır:

- 1- Çocuğa ülkesini ve milletini sevdirmek,
- 2- Çocukların hayatını devam ettirdiği toplumda oynadığı ve oynayabileceği rolleri sezmelerini sağlamak, onun demokratik bir ülkede insanların hangi hak ve görevlere sahip olduğunu öğrenmesini sağlamak,
- 3- Çocukta devlet, millet ve aile dayanışmasına özenen sağlam bir ahlakîyet duygusu ortaya çıkarmak,
- 4- Çocuğa, çevresinde meydana gelen işlerin ve olayların toplumsal anlamlarını idrak ettirmek,
- 5- Çocuğun devleti ve hükümeti hakkında geniş bilgi ve fikirlere sahip olmasını sağlamak (İMMP,1926).

2.1.3. 1936 Müfredat Programı'nın İncelenmesi

1936 programı, 1926 programının zamanın ihtiyaçları doğrultusunda gözden geçirilmesiyle geliştirilmiştir. Gereceğin nesillerine cumhuriyet rejimini benimsetmek programların temel felsefesini oluşturmuştur. 1936 programı, her şeyden önce millî bir nitelik taşımaktaydı (Gözütok, 2003). Bu programda milli bilinç değerinde ciddi bir değişim meydana gelmiş olup, Türk tarih ve diline verilen önem artmıştır. Bu değişimin yaşanmasında Atatürk'ün oluşturduğu “Güneş Dil Teorisi” ve “Türk Tarih Tezi” etkili olmuştur. Bu nedenle bu müfredatta milliyetçi söylem ağırlık basmaktadır (Keskin ve Keskin, 2013).

1936 Müfredat Programı'nda yapılan değişiklikler şunlardır:

- 1- İlkokul öğrencilerinin okulda geçirdikleri zamana ve yaşlarına göre ve uzun süre uygulanan 1926 programından elde edilen tecrübelerle dayanarak bütün derslerden bazı maddeler çıkarılmış ve yerlerine daha önemli maddeler konulmuş, bazı dersler de birleştirilmiştir.
- 2- İlkokulda belirlenen faaliyetlerinin amaç ve ilkeleri, CHP parti programıyla birlikte ortaya konulan yeni değerler, dünya eğitim sistemindeki ilerlemeler ve özellikle memleket gerçekleri sürekli olarak göz önünde tutulmuştur.

- 3- Programda devreler arasında bağlantı olmaması hem öğretmenlerin itirazlarına sebep olmuş, hem de öğrencileri sıkıntıya düşürmüştür. Bunun giderilmesi için 3. sınıfın hayat bilgisi dersine, gerek zaman ve gerek içerik itibari ile dördüncü sınıfın derslerine hazırlık teşkil edecek bir şekil verilmiştir.
- 4- Bunun dışında programa yeni eğitim ve öğretim yöntem ve tekniklerine ait yönergeler de ilave edilmiştir. Bu yolla öğretmenleri gerçek hedeflere yöneltmek amaçlanmıştır (Arslan, 2000, s.146).

1936 Müfredat Programı'na ait haftalık ders çizelgesi Tablo-3' te gösterilmiştir.

Tablo 3. 1936 Müfredat Programı Haftalık Ders Cetveli

DERSLER	5. SINIF
Türkçe	6
Tarih	2
Coğrafya	2
Yurt Bilgisi	1
Tabiat Bilgisi	3
Aile Bilgisi	2
Hesap-Hendese	5
Resim-İş	2
Yazı	1
Müzik	1
jimnastik	1
Toplam	26

Tablo-3'e incelendiğinde; 5. Sınıf haftalık ders saati 26 olup; “tarih” ve “coğrafya” dersleri haftada ikişer “yurt bilgisi” dersi de bir saat olarak verilmiştir.

1936 Müfredat Programı'nda tarih dersinin amaçları şunlardır:

- 1- Dünya milletlerinde ve özellikle de Türk Milletinde tarih boyunca meydana gelen ilerlemelere öğrencilerin ilgisini çekmek ve bugünkü kültürün uzun bir geçmişin ürünü olduğunu ifade etmek,
- 2- Çocuklara Türk inkılâbının tarihi önemini, anlamını ve kapsamını kavratmak,
- 3- Türk kültürünün Orta Asya'da nasıl kurulduğunu ve bu kültürün Dünya'nın dört bir yanına nasıl yayıldığını çocuklara kavratmak ve Türk milletinin dünya tarihine katkıları belirterek onların milli benlik kazanmalarını sağlamak,
- 4- Çocukların Türk milletine karşı sevgi ve saygı beslemelerini ve ülkesinin kalkınması için her türlü fedakârlığı göze almalarını sağlamak,
- 5- Çocuklara geçmişini incelettirerek gelecekte olabilecekleri önceden kestirebilmelerini sağlamak,
- 6- İnsanların çevreleri ile yaşamları arasında sıkı bir ilişki olduğunu belirtmek ve insanların çevreleri üzerine ne tür etkilerinin olduğunu göstermek,

- 7- Tarihi kişiliklerin yaptıklarını çocuklara göstererek dersler almalarını sağlamak (Edis,1947).

1936 Müfredat Programı'nda coğrafya dersinin amaçları şunlardır:

- 1- Çocuklara insanların birbirleriyle ve çevreleriyle olan etkileşimlerini, insanların hayat tarzlarını ve nasıl geçindiklerini incelettirerek onları ülkenin ekonomik kalkınmasında etkili bir hale getirmek,
- 2- Çocuklara harita fikri vermek, onların haritadan anlamasını ve faydalanabilmesini sağlamak,
- 3- Çocuklara vatandaşları ve ülkemizi tanıtmak ve sevdirmek,
- 4- Dünyanın güneş sistemindeki yerini, hareketlerini ve sonuçlarını, dünya üzerindeki coğrafi olayları çocuklara tanıtmak,
- 5- Ülkemizle ilişkisi olan ülkeleri ve diğer ülkeleri ve milletleri tanıtmak,
- 6- Çocuğun, çok karşılaştığı coğrafi olayları ve bu olayların sebeplerini, olaylar arasında bağlantıları kurmasını sağlamak (Edis,1947).

1936 Müfredat Programı'nda yurt bilgisi dersinin amaçları şunlardır:

- 1- Atatürk'ün kurduğu cumhuriyetin yönetiminin hangi şartlarda kurulduğunu, hangi esaslara dayandığını, bu yönetimin diğer yönetimlere göre üstün yanlarını öğrenciye kavratmak ve onları Cumhuriyet rejimine bağlı birer yurttaş olarak yetiştirmek,
- 2- Çocuklara millet kavramını ve Türk milletinin kişiliğini, yüceliğini, yeteneğini kavratmak,
- 3- Türk Milletini, askerini ve ordusunu sevdirmek, askerliğin kutsal bir görev olduğunu kavratmak,
- 4- Çocukların seviyesine göre Türkiye'deki devlet teşkilatını anlatmak,
- 5- Öğrenciye Türk inkılâbının manasını, bazı cephelerinin önemini, ülkemizin geleceğine yapacağı etkiyi kavratmak, çocukları inkılaba bağlı birer vatandaş olarak yetiştirmek,
- 6- Vatan ve millet işlerine karşı öğrencinin ilgisini uyandırmak, vatan ve millet için canla başla çalışmasını sağlamak,
- 7- Kanun kavramını ve hak ve görev ifadelerini öğrenciye kavratmak, kanuna ve devlet otoritelerine sadık olmayı öğretmek, Türk yurttaşlarının hak ve görevlerinin neler olduğunu ve bu hak ve görevlerin önemini kavratmak (Edis,1947).

2.1.4. 1948 İlkokul Programı'nın İncelenmesi

Köy okullarının ihtiyacına göre bir program hazırlamak ve 1936 İlkokul Programı'nın eksikliklerini gidermek için 1945'te yeni program çalışmaları başlatılmıştır. İllerden program önerileri alınmış ve gelen öneriler Milli Eğitim müdürleri, ilköğretim müfettişleri ve ilköğretimde görevli öğretmenlerden oluşan bir komisyon tarafından incelenmiştir. Komisyon tarafından hazırlanan taslak program, Talim ve Terbiye Kurulu(TTK)'na gönderilmiştir. TTK, tarafından çıkarma ve

eklemeler yapılarak 1948 Programı hazırlanmıştır (Binbaşioğlu, 2005). Bu program ile birlikte büyük tepkilere neden olan köy (1930) ve şehir (1936) ilkokulları programları birleştirilmiştir. Bu yeni birleştirilen program, ilk defa 1948–1949 öğretim yılı uygulanmıştır (Arslan, 2000). İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında dünya genelinde siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler ülkemizde tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin amaçlarında değişiklik yapılmasına sebep olmuştur (Akar, 2001).

1948 İlkokul Programı'na ait haftalık ders çizelgesi Tablo-4' te gösterilmiştir.

Tablo-4. 1948 İlk Okulların Haftalık Ders Dağıtım Cetveli

DERSLER	5. SINIF
Türkçe	6
Tarih	2
Coğrafya	2
Yurttaşlık Bilgisi	1
Tabiat Bilgisi	3
Matematik	5
Aile Bilgisi	2
Resim-İş	2
Yazı	1
Müzik	1
Beden Eğitimi	1
Toplam	26

Tablo-4 incelendiğinde; 5. sınıf haftalık ders saati 26 olup; “tarih” ve “coğrafya” dersleri haftada ikişer, yurttaşlık bilgisi dersi de bir saat olarak verilmiştir.

1948 Müfredat Programı'nda tarih dersinin amaçları şunlardır:

- 1- Milletine ve insanlığa önemli hizmetlerde bulunmuş devlet adamlarının yaşamlarına ve yaptıkları hizmetlere karşı öğrencilerde ilgi ve hayranlık uyandırmak;
- 2- Günümüz kültürün köklü bir mazinin ürünü olduğunu çocukların kavramasını sağlamak ve bu kültüre Türk halkının katkılarının neler olduğunu ifade etmek;
- 3- Çocuklara şerefli bir geçmişe sahip olduklarını anlatarak, Türk Milletinin geleceğine olan güvenlerini artırmak ve onları ülkesinin gelişmesi için her türlü özveride bulunacak kişilikte yetiştirmek;
- 4- Çocuklara geçmişini incelettirerek gelecekte olabilecekleri önceden kestirebilmelerini sağlamak, Türk milletinin gelecekteki milli ve insani büyük rolüne onların dikkatini çekmek,
- 5- İnsanların yaşayışlarıyla ile çevreleri arasında sıkı bir ilişki olduğunu ifade etmek, insanların çevrelerine olan etkilerini çocuklara kavratmak,

- 6- Çocuklara Türk İnkılâbının anlamı ve önemi üzerinde düşündürerek onların Türk inkılabının değerlerine bağlanmalarını sağlamak (MEB, 1948).

1948 Müfredat Programı'nda coğrafya dersinin amaçları şunlardır:

- 1- Çocuklara ülkemizi ve vatandaşlarımızı tanıtmak,
- 2- Dünyanın güneş sistemindeki yerini, hareketlerini ve sonuçlarını, dünya üzerindeki coğrafi olayları çocuklara tanıtmak,
- 3- Çocuklara insanların birbirleriyle ve çevreleriyle olan etkileşimlerini, insanların hayat tarzlarını ve nasıl geçindiklerini incelettirerek onları ülkenin ekonomik kalkınmasında etkili bir hale getirmek,
- 4- Öğrencilere haritayı öğretmek; onların haritadan anlamasını ve faydalanmasını sağlamak,
- 5- Çocuklara Dünya üzerindeki ülke ve milletleri tanıtmak (MEB,1948).

1948 Müfredat Programı'nda yurttaşlık bilgisi dersinin amaçları şunlardır:

- 1- Birlikte yaşamamanın bir zorunluluk olduğunu, Türk Milletinin kişiliğini ve millet kavramını çocuklara kavratmak, çocukların ordusuna karşı saygı, sevgi ve güven duygularını güçlendirmek;
- 2- Vatani ve millete karşı çocukların ilgisini uyandırmak, vatan ve millete karşı hizmet etmeyi her şeyin üstünde tutmayı çocuklarda ülkü haline getirmek;
- 3- Öğrencilerin Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Laik ve İnkılapçı birer vatandaş olarak yetişmesi için ilk adımı atmak;
- 4- Cumhuriyetin niteliklerini, hangi şartlar altında kurulduğunu, bu yönetim şeklinin Türkiye için çok önemli ve gerekli olduğunu öğrencilere kavratmak;
- 5- Öğrencilere kanun terimini kavratmak, kanunlara ve devlet yönetimine uymak zorunda olduğumuzu kazandırmak, hak ve ödev kavramlarını öğrencilere kavratmak,
- 6- Çocukların seviyelerine göre devlet yönetimimizi onlara kavratmak (MEB, 1948).

1936 Müfredat Programı'nın hedeflerine göre, 1948 Müfredat Programı'nda yer alan, İlkokul Eğitim ve Öğretim İlkeleri daha ayrıntılı ve özenlidir. 1948 Müfredat Programı'nın 1936 Müfredat Programı'na göre o dönemin şartlarına daha uygun olduğu, öğrencilerin bireysel farklılıklarını daha fazla dikkate aldığı, öğretmene daha çok yetki verdiği, pratik ve hayati bilgilere yer verdiği görülmektedir. “yurt bilgisi” dersinin adı “yurttaşlık bilgisi” diye değiştirilmiştir. (Tertemiz, 2000). Ayrıca 1948 Müfredat Programı'nda “tarih”, “coğrafya” ve “yurttaşlık bilgisi” dersleri birbirinden bağımsız yer aldığından “Tek Disiplinli Program” desenine göre düzenlenmiştir (Semenderoğlu ve Gülersoy, 2005).

2.1.5. 1968 İlkokul Programı'nın İncelenmesi

1961 yılında zamanın ihtiyaçlarına göre gözden geçirilmesi için Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı(TTKB) ile İlköğretim Genel Müdürlüğü, alanında uzman

olan 16 kişilik bir komisyona 1948 Müfredat Programı'nı incelettirmiştir. İncelemeler sonucunda komisyon yapılacak değişiklikler konusunda bir rapor hazırlanmıştır. Ayrıca bakanlık illere bir genelge göndererek öğretmenlerin görüşlerini almıştır. Öğretmenlerden gelen dokümanlar kurulan bir komisyon tarafından incelenmiştir. Daha sonra elde edilen sonuçlara göre yeni programın esasları belirlenmiştir. 1962 yılı Şubat ayında okul- aile birliği temsilcileri, köy ve şehirlerde görev yapan öğretmenler, ortaokul ve öğretmen okulu öğretmenleri, ilkokul müdürleri, Millî Eğitim Müdürleri, ilköğretim müfettişleri ve uzmanlardan oluşan 108 kişilik bir komisyon Ön Program Taslağını hazırlamışlar. Bu ön program taslağı, 35 kişilik uygulayıcı ve uzmanın katıldığı bir komisyonda son şeklini almıştır (Tekişik, 1992).

Program Taslağı, TTKB'de incelendikten sonra iki defa pilot uygulaması yapılmıştır. 1962-1963 öğretim yılında önce 14 ilde seçilen 106 kasaba, şehir, tek ve iki öğretmenli köy okulunda, 1964-1965 öğretim yılında ise 1888 okulda 10.099 öğretmene ve 470.250 öğrenciye uygulanmıştır (Tertemiz, 2000). Bu uygulamalar TTKB'ce değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda Milli Eğitim Bakanlığı uygulayıcı, yönetici, eğitimci ve uzmanlardan oluşan bir komisyonca “Geliştirilmiş İlkokul Program Taslağı” hazırlanmıştır (Gözütok,1994). Geliştirilmiş İlkokul Program Taslağı, 120 kişilik uygulayıcı, eğitimci, uzman ve yönetici tarafından “İlkokul Programı Değerlendirme Semineri”nde de incelenmiş ve bazı değişiklikler yapıldıktan sonra Talim ve Terbiye Kurulu'nun onayına sunulmuş ve 1 Temmuz 1968 gün ve 171 sayılı kararla “1968 İlkokul Programı” olarak kabul edilmiştir (Varış,1996).

1962 Taslak Programı ile 1968 Programı'na ait haftalık ders çizelgesi Tablo-5' te gösterilmiştir.

Tablo 5. 1962 Taslak Programı ve 1968 Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Dersler	1962 Taslak Programı	1968 Programı
	5.Sınıf	5.Sınıf
Türkçe	6	6
Toplum ve Ülke İncelemeleri	5	-
Sosyal Bilgiler	-	3
Fen ve Tabiat Bilgileri/Fen Bilgisi	5	4
Din Bilgisi/ Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	2
Matematik	5	4
Resim İş	2	2
Müzik	1	1
Beden Eğitimi	1	3
Toplam	26	25

Tablo-5 incelendiğinde; 1962 Taslak Programı'nda haftalık ders saati 26 olup; sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan “tarih”, “coğrafya”, “yurttaşlık bilgisi” dersleri “toplum ve ülke incelemeleri” adı altında birleştirilmiş (Ünal ve Ünal, 2012)

ve 5. sınıflarda haftada 5 saat olarak uygulanmıştır. 1968 Programı'nda ise haftalık ders saati 25 olup; 1968 Programı'nda "toplum ve ülke İncelemeleri" dersinin adı "sosyal bilgiler" olarak değiştirilmiştir. Sosyal bilgiler dersi 5. sınıfta günümüzde olduğu gibi haftada 3 saat olarak belirlenmiştir.

1968 Müfredat Programı'nda sosyal bilgiler dersinin amaçları şunlardır:

Yurttaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden:

- 1- Türk çocuğu, Vatanına, milletine, Türk inkılabına bağlanır; inceleyici, araştırmacı, çalışkan, fedakâr ve erdem sahibi iyi bir vatandaş, muhteşem bir insan olarak yetişirler;
- 2- Çocuklar aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, çocukların ailesine hizmet çabaları gelişir;
- 3- Çocuklara millet kavramını ve Türk milletinin kişiliğini, yüceliğini, yeteneğini kavratmak,
- 4- Vatan ve millete karşı hizmet etmeyi her şeyin üstünde tutmayı çocuklarda alışkanlık haline getirmek;
- 5- Türk inkılabının önemini ve anlamını Türkiye'nin saadetine yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrarlar;
- 6- Kanun kavramını ve hak ve görev ifadelerini öğrenciye kavratmak, kanuna ve devlet otoritelerine sadık olmayı öğretmek,
- 7- Milletimize ve Dünya milletlerine hizmet etmiş Türk büyüklerini tanır ve onlara karşı sevgi duyarlar;
- 8- İnsanların birbirine ihtiyacı olduğunu, başkalarına yardım etmenin önemini anlar;
- 9- Çevresindeki sanatsal ve kültürel eserleri, anıtlar ve müze gibi ulusal değerlerimizi tanır ve onları korur (MEB, 1968, s.63).

Toplumda insanların birbiriyle olan ilişkileri yönünden:

- 1- Yaptığı tüm çalışmaları demokratik hayata uygun olarak düzenlemeyi öğrenirler;
- 2- İnsanların hak ve sorumluluklara sahip olduğunu ve birbirlerinin görüşlerine ve inanışlarına karşı saygılı, hoşgörülü olması gerektiğini bilirler;
- 3- Birlikte çalışma, yardımlaşma, dayanışma, sorumluluk alma ve karar verme kurallarını hayatına uygulamayı öğrenirler;
- 4- Ailenin, okulun ve toplumun kuralları olduğunu ve bir arada yaşamının bir zorunluluk olduğunu kavrarlar;
- 5- Yasa ve kurallara karşı saygı duyar ve seviyesine uygun olarak devlet yönetimimizi öğrenirler (MEB, 1968, s.63).

Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yeteneklerini geliştirmek yönünden:

- 1- Vatanını ve milletini tanır; ülkemizin komşuları ve dünya devletleri ile olan ilişkileri hakkında geniş bilgi kazanır;
- 2- Harita, plan ve kroki hakkında bilgiler kazanarak günlük hayatta onlardan yararlanabilirler;
- 3- İnsanların kendi aralarında ve çevreleriyle olan etkileşimlerini, insan topluluklarının nasıl yaşadıklarını ve geçindiklerini inceleyerek ülkenin ekonomik kalkınmasına katkı sağlayacak birer vatandaş haline gelirler;
- 4- İnsan hayatına bilimsel ve teknolojik gelişmelerin nasıl etki ettiğini kavrarlar;

- 5- Çevresinde meydana gelen doğal olayların sebeplerini araştırır ve bu olaylar arasında ne tür bir ilişki olduğunu öğrenirler (MEB, 1968, s.64).

Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden:

- 1- Kendine ve okuluna ait eşyaları, okul araç ve gereçlerini dikkatli kullanır ve korur;
- 2- Planlı ve programlı çalışma ve tutumlu olma alışkanlığı kazanırlar;
- 3- Üretim, dağıtım ve tüketimle alakalı temel bilgileri öğrenirler;
- 4- Çevresindeki ekonomik değerler ile ulusal kaynakları tanır ve korurlar;
- 5- İnsanların yaşam şekillerini ve geçim kaynaklarını ve bunlar arasındaki iktisadi ilişkileri bilirler;
- 6- Turizmin ne anlama geldiğini, özellikle de ülkemiz için önemli olduğunu kavrarlar (MEB, 1968, s.65).

1968 Öğretim Programı'nda ilk defa uygulanan sosyal bilgiler dersi, 1985 yılında ilkokullarda uygulanmaya devam ederken; ortaokullarda "tek disiplinli" bir anlayış benimsenerek; sosyal bilgiler eğitimine son verilmiştir. Bu dersin yerine "milli coğrafya" ve "milli tarih" dersleri getirilmiştir. 1992 yılında vatandaşlık bilgileri programı uygulamaya koyulmuştur. 1997 yılında sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz ilköğretim uygulamasına geçilmesi ile MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 10.09.1997 tarih ve 143 sayılı kararı ile "milli tarih" ve "milli coğrafya" derslerin yerlerine "sosyal bilgiler" dersi uygulamaya konulmuştur (Sözer, Tarihsiz). 18 Ağustos 1997 tarihinde 23084 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4306 sayılı yasa ile "ilkokul" ile "ortaokul" ibareleri birleştirilerek "ilköğretim okulu" adını almıştır (RG,1997).

2.1.6. 2005 Öğretim Programı'nın İncelenmesi

Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) 1994 yılında sosyal bilgiler için eğitim programı standartları belirlemiştir. Bu standartlar dünyadaki sosyal bilgiler programlarını en çok etkileyen kaynaklardan biri olmuştur. Hem Amerika Birleşik Devletleri'ndeki birçok eyalet, hem de ABD dışında birçok ülkede sosyal bilgiler programları bu standartlar çerçevesinde yeniden gözden geçirilerek geliştirilmiştir (Doğanay, 2008, s.83). NCSS standartlarına göre ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı 2005 yılı itibari ile eğitim sisteminde köklü bir değişim içerisine girmiştir.

NCSS, öğrencilerin etkin vatandaşlık için bilgiyi yapılandırarak anlamlandırmalarının ve bu bilgileri değer ve becerilerle birlikte eyleme dönüştürebilmelerinin önemli olduğunu belirtmektedir (Doğanay, 2008, s.86). Ülkemizde de 2005 yılında ders kitabı merkezli, bilgin doğrudan aktarıldığı, ezberin ön planda olduğu yapıdan, kazanım temelli yeni bir sisteme geçilmiştir. Bu sistemde yapılandırmacı yaklaşım amaç edinmiştir. Çoklu zeka ve aktif öğrenme öne çıkarılmıştır. Ülkemizde geçmişten bugüne süre gelen gelenekselleşmiş "öğretmen merkezli – ürün odaklı öğretme-öğrenme uygulaması" yerine "öğrenci merkezli – süreç odaklı bir öğretme – öğrenme uygulaması"na geçilmiş (Öztürk, 2006), öğretmene bilgiyi aktarma yerine bilgiye ulaşmada rehberlik misyonu verilmiştir. Bu programın yaklaşımı, öğrenci merkezli (etkinlik merkezli), toplu öğretim yaklaşımı ve tematik yaklaşımıdır. Bu programın değiştirilme sebebi olarak kişisel, sosyal, iktisadi gelişmeler yanında nüfus yapısı, aile ve yaşam biçimi ile üretim-tüketim

kalıplarındaki değişiklikler de ifade edilmiştir. Ayrıca bunlara ek olarak güncel gelişmeler, mevcut müfredat değerlendirmeleri ile Avrupa Birliği normları ve eğitim anlayışı dikkate alınmıştır (MEB, 2006).

2005 Öğretim Programı, 2005- 2006 eğitim öğretim yılından itibaren kademeli olarak yürürlüğe konmuştur.

2005 Öğretim Programı'nda yapılan değişiklikler şunlardır:

- 1- Davranışçı yaklaşımdan bilişsel ve yapılandırmacı bir yaklaşıma geçilmiştir.
- 2- 1940 yılından itibaren ülkemizde ilk defa programlar, diğer ülkelerdeki programlarla karşılaştırılarak bütün olarak ele alınmıştır.
- 3- Sekiz yıllık kesintisiz eğitime göre programlar hazırlanmıştır.
- 4- Sadece öğretim değil, halkımızın eğitimi de geniş bir şekilde ele alınmıştır.
- 5- Önce insan yetiştirme felsefi temeli oluşturulmuş ve daha sonra programlar hazırlanmıştır.
- 6- Bütün dersler için 7 ortak beceri belirlenmiştir.
- 7- Avrupa Birliği ölçüleri ve Dünya ile bütünleşme dikkate alınmıştır.
- 8- Derslerin kavram analizleri, 12 yıllık kesintisiz eğitime göre yapılmıştır.
- 9- Afet ile özel eğitim, sağlık kültürü, kariyer, rehberlik, insan hakları ve vatandaşlık, girişimcilik, psikolojik danışma, spor kültürü ve olimpiik eğiti gibi ara disiplinler programlara yerleştirilmiştir.
- 10-Programlar; öğretmen merkezlikten çıkarılıp, öğrenci merkezli hâle getirilmiş ve etkinliklerle de zenginleştirilmiştir.
- 11-Türkçeye karşı duyarlı olmak bütün derslerin ana becerisi olmuştur.
- 12-Bazı simgeler kullanılarak programa açıklamalar kısmı eklenmiştir.
- 13-Sadece sonuca dayalı ölçme ve değerlendirme anlayışı yerine, sürecin de değerlendirildiği bir anlayışı benimsenmiştir (MEB, 2005).

2005 Eğitim Programı'na ait haftalık ders çizelgesi tablo-6'da gösterilmiştir.

Tablo-6. 2005 Eğitim Programı Haftalık Ders Çizelgesi

Dersler	5.Sınıf
Türkçe	6
Matematik	4
SOSYAL BİLGİLER	3
Fen ve Teknoloji Bilgisi	3
İngilizce	3
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	2
Resim	1
Müzik	1
Beden Eğitimi	2
Trafik Güvenliği	1
Toplam	26

Tablo-6 incelendiğinde; haftalık ders saati 26 olup; sosyal bilgiler dersi haftada 3 saat verilmiştir. Bu ders, disiplinler arası bir yapıya sahiptir.

2005 Öğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda 17 genel amaç ifadesi yer almaktadır. Bu genel amaçları, çağdaş sosyal bilgiler anlayışını kapsamı açısından değerlendirdiğimizde; hem bilgi, beceri, değer-tutum, hem de sosyal bilgilerin dayandığı bilgi temelleri açısından yeterince kapsamlı olduğu görülmektedir. NCSS tarafından belirlenen tüm öğrenme alanlarını kapsayacak nitelikte amaç ifadesi bulunmaktadır (Doğanay, 2008, s.90).

2005 Öğretim Programı'nda sosyal bilgiler dersinin genel amaçları şunlardır:

- 1- Öğrenciyi özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve kabiliyetlerinin farkına vartırmak.
- 2- Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olarak, yurdunu ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetiştirmek.
- 3- Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin toplumsal, kültürel ve iktisadi kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmasını sağlamak.
- 4- Hukuk kurallarına herkesin uyması gerektiğini, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu sebepleriyle birlikte kavrar.
- 5- Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel unsur ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmesini sağlamak.
- 6- Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklamasına yardımcı olur.
- 7- Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
- 8- Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
- 9- Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
- 10- Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
- 11- Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
- 12- Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlaki gözetir.
- 13- Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
- 14- Katılımın önemine inanır, bireysel ve sosyal problemlerin çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
- 15- İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

16- *Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.*

17- *İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermesini amaç edinir* (MEB, 2005).

2012 yılında 4+4+4 eğitim sistemine geçildi. Bu sistem 8 yıl olan zorunlu eğitimi 12 yıla çıkarmaktadır. Bu 12 yıllık zorunlu eğitim sisteminin temelleri, 1-5 Kasım 2010 tarihlerinde toplanan 18. Milli Eğitim Şûrası'nda atılmıştır. 30 Mart 2012 tarihinde kabul edilen 6287 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” çerçevesinde eğitim kademelere bölünmüştür. Birinci kademe 4 yıl süreli ilkokul, ikinci kademe 4 yıl süreli ortaokul ve üçüncü kademe 4 yıl süreli lise olarak yapılandırılmıştır. Böylece kademeler arası yatay ve dikey geçişlere imkân tanınmış, esnek yapı sayesinde bireye yetenek ve gelişimine göre erken yaşlarda tercih hakkı tanınmıştır. Bu sistem 2012-2013 öğretim yılında sadece ilkokula başlayacak olan öğrenciler ile 8. sınıfı bitirecek öğrencileri doğrudan etkilemiştir. 30 Eylül 2012 tarihi itibarıyla 5 yaşını tamamlayacak olan çocuklar ilkokul 1. sınıf öğrencisi olarak kaydedilmiştir. 4. sınıfı tamamlayan öğrenciler artık ilköğretim 5. sınıf değil ortaokul öğrencisi, ilköğretim 8. sınıfı tamamlayan öğrenciler ise 9. sınıf öğrencisi olarak öğrenimlerine devam etmişlerdir. Ara sınıflar mevcut sisteme göre öğrenimlerine devam etmişlerdir (MEB, 2012).

2.2. 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

2016-2017 eğitim öğretim yılında başlayan müfredat güncelleme sürecinde şûra kararları, partilerin seçim beyannameleri ve hükûmet programları başta olmak üzere, farklı kurum ve kişilerce üretilmiş çok sayıda doküman ve rapor incelenmiştir. Değişik zamanlarda ve farklı mekânlarda yapılan program geliştirme, tanıtım ve tartışma, formatör eğitimi ve öğretmen eğitimi çalışma toplantılara 7.742 öğretmen ve akademisyen katıldı. Ayrıca yapılan saha çalışmalarına ve anketlere 100 bine yakın öğretmen ve veli katıldı. Yapılan bu çalışmalar, eylül ayının sonlarından itibaren Bakanlık bünyesinde Müsteşar başkanlığında oluşturulan bir kurulla haftalık izleme toplantılarında takip edilerek yönlendirilmiştir. Oluşturulan Program Geliştirme İzleme Kurulunda; Temel Eğitim, Ortaöğretim, Din Öğretimi, Meslekî ve Teknik Eğitim, Hayat Boyu Öğrenme, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri, Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürleri sürekli olarak yer almıştır. Ayrıca diğer birimlerin birim amirleri de süreç içinde görev alanlarının gerekli kıldığı toplantılarda hazır bulunmuştur. Temel Eğitim, Ortaöğretim ve Din Öğretimi Genel Müdürlükleri tarafından hazırlanan taslak müfredatlar, Kasım 2016'da başlayan bir takvimle Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına teslim edilmiştir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında oluşturulan çalışma grupları tarafından taslak müfredatların ön incelemesi yapılmış, daha sonra “hazırlayan grup”lar ile “inceleyen grup”lar birlikte çalışmaya devam etmiştir (TTKB, 2017, s.6).

Taslak müfredatlar 13 Ocak 2017 tarihinden 10 Şubat 2017 tarihine kadar (27 gün) mufredat.meb.gov.tr adresinde incelemeye ve görüş bildirimine açık tutulmuştur. Bu süre zarfında bu adresi üzerinden 175.342; TTKB kurumsal e-posta adresi aracılığı ile de 8.850 görüş bildirilmiştir. Ayrıca kurumun Facebook hesabında 91.487 görüntüleme, 31.268 etkileşim; Twitter hesabında ise 530 milyon görüntüleme, 19 milyon 100 bin profil ziyareti gerçekleştirilmiştir. Kamuoyundan

gelen bu geri bildirimler, akademisyen ve öğretmenlerden oluşan 360 kişinin katıldığı bir çalıştayda değerlendirilmiştir. TTKB bünyesindeki komisyonlar çalıştaydaki değerlendirmeleri büyük bir titizlikle incelemiş ve düzenlemeler yaparak taslak müfredatları Talim ve Terbiye Kuruluna sunmuştur. Talim ve Terbiye Kurulu tarafından onaylanan taslak müfredatların makam onayları, Millî Eğitim Bakanlığından 02 Mayıs 2017 tarihinde alınmıştır. 18 Temmuz 2017 tarihinde basın toplantısıyla müfredatlar kamuoyuyla paylaşılmıştır (TTKB, 2017, s.6).

2017-2018 eğitim öğretim yılında 1, 5 ve 9. sınıflarda, 2018-2019 eğitim öğretim yılında ise tüm sınıflarda yenilenen müfredatların uygulanmasına başlanılmıştır.

2.2.1. 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Genel Amaçları

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) tarafından hazırlanan 2017 öğretim programda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın genel amaçları şöyle ifade edilmektedir:

SBDÖP öğrencilerin;

- 1- *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak haklarını bilen ve kullanan, vatanını ve milletini seven, milli bilince sahip, sorumluluklarını yerine getiren bir vatandaş olarak yetiştirmeleri,*
- 2- *Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini anlayıp; demokratik, lâik, milli ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,*
- 3- *Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,*
- 4- *Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,*
- 5- *Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,*
- 6- *Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,*
- 7- *Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,*
- 8- *Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde milli ekonominin yerini kavramaları,*
- 9- *Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,*
- 10- *Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,*

- 11-Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
- 12-Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetmeleri,
- 13-Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
- 14-Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal problemlerin çözümü için kendine has görüşler ileri sürmeleri,
- 15-İnsan hakları, milli egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
- 16-Milli, manevi değerleri temel alarak ve evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
- 17-İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
- 18-Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır (MEB, 2017b, s.6).

2.2.2. Öğretim Programında Temel Beceriler

Eğitimde uluslararası geçerliliği olan standartların uygulanabilmesi için Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi(TYÇ)'nin dikkate alınması gerekmektedir. İhtiyaç ve öncelikleri karşılamak amacıyla hazırlanan TYÇ, dâhil olan kurum ve kuruluşlar arasındaki görüş birliğine göre hazırlanmaktadır. Ayrıca TYÇ'nin sürekli geliştirilebilir, değişime öncülük eden, yeniliklere açık ve katılımcı bir çerçeve olması amaçlanmaktadır (MEB, 2017a, s.4).

TYÇ'de bulunan anahtar yetkinlikleri her bireyin kazanması beklenir. Bu yetkinlikler; yabancı dillerde iletişim, anadilde iletişim, kültürel farkındalık ve ifade, inisiyatif alma ve girişimcilik, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, dijital yetkinlik, bilim/teknolojide temel yetkinlik ve öğrenmeyi öğrenme ve matematiksel yetkinliklerdir (MEB, 2017a, s.4).

Anahtar yetkinliklerin tamamı aynı değere sahiptir. Bu yetkinliklerin bütünü birbiriyle ilişkilidir. Her birinde inisiyatif alma, yenilikçi, eleştirel düşünme, risk değerlendirmesi yapma problem çözme, karar alma ve duyguların yapıcı bir şekilde yönetilmesine odaklanılmaktadır. Bu yetkinliklerin pek çoğu birbirini kapsamakta, birbirini desteklemekte ve birbiriyle uyumaktadır. Yetkinlikler birbiri ile çok yönlü ilişki halindedir. Fakat bazı derslerin kazanımları yetkinlik alanlarından biri veya bir kaçıyla daha çok bağlantılı olabilir. Bu çerçevede SBDÖP sosyal, vatandaşlık, kültürel farkındalık ve ifade, inisiyatif alma ve girişimcilik ve dijital yetkinlik alanlarının becerileriyle güçlü ilişkiler içindedir. Bu yetkinlik alanlarıyla ilgili esas alınan beceriler aşağıda açıklanmıştır (MEB, 2017a, s.5):

2.2.2.1. Sosyal Yetkinlikler İçindeki Beceriler

Bu yetkinlik yapıcı iletişim yeteneğini, farklı bakış açılarını ifade edip anlamayı, tolerans göstermeyi ve kendini karşıdakinin yerine koymayı içerir. Kişiler hayal kırıklıkları ve stresle başa çıkabilmelidir. Kişisel ve profesyonel yanlarını birbirine karıştırmamalıdır (MEB, 2017a, s.5).

2.2.2.2. Vatandaşlıkla İlgili Yetkinlikler İçindeki Beceriler

Bu yetkinlik, kamu mallarını yararlı bir şekilde kullanmak ve bölgesel ve daha geniş toplulukları etkileyen sorunları çözmeye dayanışma ve işbirliği içerisinde olmakla ilgilidir (MEB, 2017a, s.5).

2.2.2.3. Kültürel Farkındalık ve İfade Yetkinliği İçindeki Beceriler

Bu yetkinlik içindeki beceriler kültürel faaliyetlerde toplumsal ve ekonomik fırsatların farkındalığı, diğer insanların bakış açısını ve kişinin yenilikçi yönünü ifade etmeyi kapsar (MEB, 2017a, s.5).

2.2.2.4. İnisiatif Alma ve Girişimcilik Yetkinlik Alanında Beceriler

Bu yetkinlikte temel olan, bir kişinin güçlü ve zayıf yanlarını eleştirip belirleme yeteneği kazanması ve zamanı gelince risk alması ve değer biçmesidir (MEB, 2017a, s.5).

2.2.2.5. Dijital Yetkinlik Alanında Beceriler

Bu yetkinlik bilgiyi araştırma, toplama ve işleme yeteneğini ve bağlantıları tanımlarken sanalı gerçekten ayırmayı, eleştirel ve sistematik yolda kullanmayı içerir (MEB, 2017a, s.5).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin aşağıdaki becerileri de kazanması amaçlanmaktadır:

1- Zaman ve kronolojiyi algılama	15- Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
2- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma	16- Politik okuryazarlık
3- Sosyal katılım	17- Öz denetim
4- Problem çözme	18- Medya okuryazarlığı
5- Mekânı algılama	19- Konum analizi
6- Karar verme	20- Kanıt kullanma
7- İletişim	21- Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme
8- Gözlem	22- İş birliği
9- Girişimcilik	23- Harita okuryazarlığı
10- Empati	24- Finansal okuryazarlık
11- Eleştirel düşünme	25- Dijital okuryazarlık
12- Değişim ve sürekliliği algılama	26- Çevre okuryazarlığı (MEB, 2017a, s.6)
13- Araştırma	
14- Yenilikçi düşünme	

2.2.3. Öğretim Programında Değerler Eğitimi

Değerler, özellikle günümüz demokratik toplumlarda giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Millî, manevi ve evrensel değerleri tanıyan ve bu değerleri benimseyerek hayatında kullanan bireyler yetiştirmede öğretim programlarının da çok büyük etkisi bulunmaktadır. Öğretim programlarında derslerin yapısına uygun olarak kazanımların arasına serpiştirilen değer ifadeleri, öğrencilere sezdirilerek ve günlük yaşamında kullanılır hale getirilerek gizil bir şekilde kazandırılmaya çalışılmalıdır. Değerlerin kazanılma sürecinde rehber olan öğretmen, öğretim programında yer verilen bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra neyin iyi ve doğru olduğunu model olarak ve etkinlikler yoluyla sunabilmelidir. Değerler kazanımlarla ilişkilendirilirken alt boyutlarıyla ele alınabileceği gözden kaçırılmamalıdır.

Bu doğrultuda aşağıdaki değerler Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer almaktadır (MEB, 2017b, s.9):

1- Barış	10- Eşitlik
2- Adalet	11- Özgürlük
3- Bilimsellik	12- Saygı
4- Bağımsızlık	13- Sevgi
5- Çalışkanlık	14- Sorumluluk
6- Duyarlılık	15- Yardımseverlik
7- Dürüstlük	16- Vatanseverlik
8- Dayanışma	17- Aile birliğine önem verme
9- Estetik	18- Tasarruf

2.2.4. Öğretim Programının Yapısı (Öğrenme Alanları)

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın yapılandırıldığı yedi öğrenme alanı şunlardır:

2.2.4.1. Birey ve Toplum

Bu öğrenme alanı temel olarak “ben” ve “biz” olma aşamalarını içerir. Bu öğrenme alanında disiplinler arası bir yaklaşım da benimsenmiştir. Buna göre öğrenciler “ben” ve “biz” olma süreçlerini etkileyen “mekânsal, tarihi ve kültürel” etmenleri de değerlendirme imkânı bulacaklardır (MEB, 2017b, s.16).

2.2.4.2. Kültür ve Miras

Bu öğrenme alanı temelde tarih odaklıdır. Bu öğrenme alanında Türk kültürün korunması ve geliştirilmesi ile birlikte milli bilincin oluşturulması amaçlanmaktadır. Böylece öğrenciler kültürel unsurların, toplumları birbirinden ayıran özellikler olduğunu kavrayarak diğer taraftan da “yerelden ulusala” ve “ulusaldan evrensele” doğru taşınarak dünya kültürel mirasının renklenmesine ve zenginleşmesine katkı sağladığını kavrarlar (MEB, 2017b, s.16).

2.2.4.3. İnsanlar, Yerler ve Çevre

Bu öğrenme alanı, temelde coğrafya odaklıdır. Bu öğrenme alanı ile insanın çevresi ile etkileşimini tanımak, bu etkileşimin neden ve sonuçlarını anlamak ve geleceğe yönelik kişisel ya da sosyal bakış açısı kazanabilmek amaçlanmaktadır. (MEB, 2017b, s.16).

2.2.4.4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Bu tema ekonomiyle ilgilidir. Öğrenciler “üretim, dağıtım ve tüketim” ile alakalı temel kavramları öğrenir. Öğrenciler meslekleri tanır ve ilgi duyduğu mesleklerin özelliklerini bilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2017b, s.17).

2.2.4.5. Bilim, Teknoloji ve Toplum

Bu öğrenme alanında; yenilikçi, eleştirel ve bilimsel düşüncenin bilim ve teknolojiye gelişmelerin temeli olduğunu; bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini anlayarak bilgiye ulaşmada teknolojiyi kullanma becerisi edinir (MEB, 2017b, s.17).

2.2.4.6. Etkin Vatandaşlık

Bu öğrenme alanı etkin vatandaşlık kavramına siyaset bilimi ve sosyoloji çerçevesinde yoğunlaşmaktadır. Öğrenciler bu öğrenme alanında “Toplumumuzda ve diğer toplumlarda grupların, kurumların ve sosyal örgütlerin rolü nedir? Grup, kurum ve sosyal örgütlerden ben nasıl etkileniyorum? Grup, kurum ve sosyal örgütler nasıl değişirler? Bu değişikliklerde benim rolüm nedir?” sorularına cevap verebilmelidir (MEB, 2017b, s.17).

2.2.4.7. Küresel Bağlantılar

Günümüzde “inançlar, fikirler, insanlar, sermaye, bilgi ve teknoloji” kültürel ve siyasi sınırları aşarak küresel boyutta hareket halindedir. Böyle bir zamanda bazı devletler diğer devletlerle hem işbirliği halindeyken bir yandan da yarış halindedir. Öğrenciler, bu ilişkileri anlama konusunda bilinçli olmak zorundadır. Küresel bağlantılar öğrenme alanı ile dünyada olup bitenleri takip eden, karşısına çıkan sorunları anlayıp, çözüm üretebilen bilinci vatandaşlar yetiştirmek amaçlanmaktadır (MEB, 2017b, s.17).

2.3. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İle Güncellenen 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Karşılaştırılması

2.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın Genel Amaçlarında Yapılan Değişiklikler

2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın genel amaçlarında yapılan değişiklikler Tablo-7'de gösterilmiştir.

Tablo-7. Programın Genel Amaçlarında Yapılan Değişiklikler

EKLENENLER	ÇIKARTILANLAR
6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları, 7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları, 13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri, 16. Millî, manevi değerleri temel alarak ve evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,	7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir. 13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır. 16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
YERİNİ KORUYANLAR	YERİ DEĞİŞENLER
(8.-8.), (9.-9.) , (10.-10.), (11.-11.), (12.-12.), (14.-14.), (15.-15.) (17.17.)	(2.-1.), (3.-2.), (4.-3.), (5.-4.), (6.-5.)

Tablo-7'ye incelendiğinde; 2005 SBDÖP'da 17 genel amaç bulunmaktadır. Bu 17 amacın 3'ü güncellenen 2017 SBDÖP'den çıkarılmış, yerine 4 amaç eklenmiş, 13 amaç ise aynı şekilde kalmıştır. Böylece 2017 SBDÖP, 18 amaçtan oluşmaktadır.

2.3.2. Programda Temel Beceriler İle İlgili Yapılan Değişiklikler

2005 ve 2017 Programlardaki Temel Beceriler Tablo-8’de gösterilmiştir.

Tablo-8. 2005 ve 2017 Programlardaki Temel Beceriler

2005 PROGRAMINDA BECERİLER	GÜNCELLENEN 2017 PROGRAMINDA BECERİLER
1- Zaman ve Kronolojiyi Algılama 2- Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma 3- Sosyal Katılım 4- Problem çözme 5- Mekânı algılama 6- Karar verme 7- İletişim 8- Gözlem 9- Girişimcilik 10- Empati 11- Eleştirel düşünme 12- Değişim ve sürekliliği algılama 13- Araştırma 14- Yaratıcı Düşünme Becerisi 15- Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi	1- Zaman ve kronolojiyi algılama 2- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma 3- Sosyal katılım 4- Problem çözme 5- Mekânı algılama 6- Karar verme 7- İletişim 8- Gözlem 9- Girişimcilik 10- Empati 11- Eleştirel düşünme 12- Değişim ve sürekliliği algılama 13- Araştırma 14- Yenilikçi düşünme 15- Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama 16- Politik okuryazarlık 17- Öz denetim 18- Medya okuryazarlığı 19- Konum analizi 20- Kanıt kullanma 21- İş birliği 22- Harita okuryazarlığı 23- Finansal okuryazarlık 24- Dijital okuryazarlık 25- Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme 26- Çevre okuryazarlığı

Tablo-8 incelendiğinde; 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı(SBDÖP)’nda 15 beceri, 2017 SBDÖP’de ise 26 beceri bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de yer alan bu becerilerden 13’ünün olduğu gibi 2017 SBDÖP’de yer aldığı; ve “Bilgi Teknolojilerini Kullanma” ve “Yaratıcı Düşünme” becerilerinin kaldırılıp yerine 9 yeni becerinin 2017 SBDÖP’ye eklendiği tespit edilmiştir.

2.3.3. Programda Değerler İle İlgili Yapılan Değişiklikler

2005 ve 2017 Programlardaki Değerler Tablo-9’da gösterilmiştir.

Tablo-9. 2005 ve 2017 Programlardaki Değerler

2005 PROGRAMINDA DEĞERLER	GÜNCELLENEN 2017 PROGRAMINDA DEĞERLER
1- Barış 2- Adil Olma 3- Bilimsellik 4- Bağımsızlık 5- Çalışkanlık 6- Duyarlılık 7- Dürüstlük 8- Dayanışma 9- Estetik 10- Özgürlük 11- Saygı 12- Sevgi 13- Sorumluluk 14- Yardımseverlik 15- Vatanseverlik 16- Aile birliğine önem verme 17- Hoşgörü 18- Misafirperverlik 19- Temizlik 20- Sağlıklı olmaya önem verme	1- Barış 2- Adalet 3- Bilimsellik 4- Bağımsızlık 5- Çalışkanlık 6- Duyarlılık 7- Dürüstlük 8- Dayanışma 9- Estetik 10- Özgürlük 11- Saygı 12- Sevgi 13- Sorumluluk 14- Yardımseverlik 15- Vatanseverlik 16- Aile birliğine önem verme 17- Eşitlik 18- Tasarruf

Tablo-9 incelendiğinde; 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı(SBDÖP)’nda değerler 20 iken güncellenen 2017 SBDÖP’de 18’e indirilmiştir. 2005 SBDÖP’de yer alan “hoşgörü, misafirperverlik, temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme ” yerine 2017 SBDÖP’na “ tasarruf ve eşitlik” değerleri eklenmiştir.

2.3.4. Öğretim Programının Yapısında Yapılan Değişiklikler

2005 ve 2017 Programlarının Yapısı Tablo-8’de gösterilmiştir.

Tablo-10. 2005 ve 2017 Programlarının Yapısı

ÖĞRENME ALANLARI	KAZANIM SAYILARI (2005)	KAZANIM SAYILARI (GÜNCELLENEN)
Birey ve Toplum	4	4
Kültür ve Miras	6	5
İnsanlar Yerler ve Çevreler(2005) İnsanlar Yerler ve Çevre(Güncellenen)	8	5
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	7	6
Bilim, Teknoloji ve Toplum	6	5
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler (2005)	5	-
Güç, Yönetim ve Toplum(2005)	5	-
Etkin Vatandaş (Güncellenen)	-	4
Küresel Bağlantılar	6	5
Toplam	47	34

Tablo-10 incelendiğinde; 5. sınıflarda “ İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı “ İnsanlar Yerler ve Çevre” adını almıştır. “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ile “Güç, Yönetim, Toplum” öğrenme alanları “Etkin Vatandaşlık” adı altında birleştirilmiştir. Bu haliyle 5. sınıflarda 7 öğrenme alanı oluşturulmuştur. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı(SBDÖP)’nda 47 kazanım yer alırken 2017 SBDÖP’de 34 kazanım yer almaktadır. Böylece 13 kazanım eksiltiştir.

2.4. Sosyal Bilgiler Programı İle İlgili Araştırmalar

Alanyazın taraması sonucunda 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programları ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır.

Uslu (2007), “*İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı’nın Öğretmen ve İdareci Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi (Şırnak İli Örneği)*” adlı yüksek lisans çalışmasını, 2005-2006 eğitim öğretim yılında Şırnak ili merkez ve ilçelerinde bulunan ilköğretim okulunda görev yapan 186 sınıf öğretmeni, 44 idareci olmak üzere toplam 230 öğretmen ile yapmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin ve idarecilerin yeni SBÖP’nin kazanım, içerik, vizyon, öğrenme- öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme öğelerinin yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak hazırlandığı, fakat programların uygulanması konusunda öğretmenlerin bazı sıkıntılar yaşadıkları tespit edilmiştir. Programın vizyonu, öğrenme- öğretme süreçleri ve ölçme değerlendirme boyutlarında idareci ve öğretmenler arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmadığı fakat; kazanımlar, içerik ve programın uygulanma boyutlarına bakıldığında ise bazı maddelerde öğretmen ve idareciler arasında farklılığa rastlandığı görülmüştür. Bunun sebebi ise öğretmenlerin programı uyguladıkları için program konusunda idarecilere oranla daha detaylı bilgiye sahip oldukları söylenebilir.

Coşkun (2007), ‘*İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen Görüşlerine İlişkin Nitel Bir Çalışma*’ adlı yüksek lisans çalışmasını, Ankara ili merkez ve merkez ilçelerinde bulunan 11 ilköğretim okulunda görev yapan 22’si 4. sınıf, 23’ü de 5. sınıf okutan toplam 45 sınıf öğretmeni ile yapmıştır. Çalışma sonucunda, genel olarak yeni programı öğretmenler olumlu bulunmuştur. Fakat uygulama sırasında derslerin çok fazla oyun şeklinde geçmesinden dolayı etkinliklerde otorite kaybı sorununun yaşanmakta olduğu ve zaman yönetimi sıkıntısı çekildiği sonucuna ulaşılmıştır. Uygulamada yaşanan sorunların gelir seviyesi yüksek okullarda, düşük gelir seviyeli okullara nazaran daha az yaşandığı görülmüştür. Ayrıca ölçme sisteminin sistemle uyumsuz ve çok karmaşık olmasından dolayı tam olarak uygulanmadığı ifade edilmiştir. Öğretmenler uygulamada yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerisi olarak sunuların grup olarak yapılması, sınıf mevcutlarının azaltılması, ölçme sisteminin eğitim sistemimizle uyumlu hale getirilmesi, hazırlanan programlar tüm okulların çevre şartlarına uygun hale getirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Kılıçoğlu (2007), “*İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı’na İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Kars İli Örneği)*” yüksek lisan çalışmasını Kars ili ilçelerinde ilköğretim görev yapan 43 4. sınıf, 35 de 5. sınıf okutan 78 sınıf öğretmeni ile yapmıştır. Çalışma sonucunda; program kazanımlarının birbiriyle tutarlılık gösterdiği, açık ve anlaşılır olduğu, toplumun ihtiyaçlarından hareketle düzenlendiği tespit edilmiştir. Fakat öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin, gelişim özelliklerinin ve ihtiyaçlarının tam olarak dikkate alınmadığı sonucuna varılmıştır. Programın içerik boyutunda, öğretmenler tarafından açık bir şekilde anlaşıldığı, bilgilerin güncel ve geçerli olduğu ve öğretim ilkelerine uygun olduğu tespit edilmiştir. Fakat içeriğin öğrenci gelişim özelliklerini ve seviyesini tam olarak yansıtmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Programın eğitim durumu boyutunda, programın genel anlamda uygulanabilir nitelikte olduğu ancak; tam olarak öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınmadığı sonucuna varılmıştır. Programın değerlendirme boyutuna bakıldığında değerlendirmenin sürekliliğinin ve kapsam geçerliliğinin sağlandığı, alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarına ağırlık verildiği, ancak; değerlendirmede objektif araçların kullanılmasında kısmen eksikliklerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ece (2007), “*İlköğretim Birinci Kademe 2005 Sosyal Bilgiler Programı’nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi-Afyonkarahisar İli Örneği*” adlı yüksek lisans çalışmasını 2006-2007 eğitim öğretim yılında, Afyonkarahisar il merkezindeki 44 ilköğretim okullarında görev yapan 95’i 4. sınıf, 86’sı da 5. sınıf okutan 181 sınıf öğretmeni ile yapmıştır. Çalışma sonucunda; araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı İlköğretim SBDÖP’yi; kazanımlar, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme boyutlarında faydalı bulmaktadır. Öğretmenler programdaki kazanımların iyi belirlendiği görüşündedirler. Öğretmenlerinin çoğunluğu SBDÖP’nin içeriğindeki konuların dengeli olarak dağıtıldığı, günlük hayatla ve diğer derslerle ilişkilendirildiği ve içeriğin öğrencilerin ilgisini çektiği görüşündedirler. Yine öğretmenler, Sosyal Bilgiler Programı’nın yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlandığını, bu yönüyle yaparak ve yaşayarak öğrenmeye uygun olduğu görüşündedirler. Uygulama boyutunda öğretmenler programının genel ve özel hedeflerinin çoğunlukla gerçekleştirilebildiği görüşüne sahiptirler. Değerlendirme boyutuna bakıldığında programın öğretmene yol gösterici olduğu görüşüne öğretmenler katılmaktadır. Genel anlamda SBDÖP, bu araştırma sonuçlarına göre öğretmenler tarafından olumlu bulunmuştur.

Kalaycı (2007), “*İlköğretim 4 ve 5. Sosyal Bilgiler Programı’nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*” adlı yüksek lisans çalışmasını Erzurum il merkezinde bulunan toplam 30 ilköğretim okulunda görev yapan 62’si 4. sınıf, 66’sı da 5. sınıf okutan 128 sınıf öğretmeni ile yapmıştır. Çalışma sonucunda; araştırmaya katılan öğretmenlerin mevcut programdan memnun oldukları; ancak programa yeni konuların eklenmesi gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca sosyal bilgiler konularının öğretim sürecinde en fazla kullanılan araç – gereç ve materyallerin; ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı, yazı ve bülten tahtası, resim, grafik ve kavram haritası

olduğu, en az kullanılan araç – gereç ve materyallerin ise slayt – tepegöz, tv –video – hareketli filmler ve bilgisayar–data show olduğu saptanmıştır. Sosyal Bilgiler programının öğretim sürecinde kullanılan öğretim yöntemlerine ilişkin 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre en fazla kullanılan öğretim yöntemlerinin; soru – cevap ve tartışma yöntemi, en az kullanılan öğretim yöntemlerinin ise anlatım, gezi – gözlem ve gösteri yöntemleri olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu ders saatinin yetersiz olduğunu vurgulamıştır.

Yazar (2008), “*İlköğretim 4. ve 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi*” adlı yüksek lisans tez çalışmasını, Erzurum il merkezinde bulunan 30 ilköğretim okulunda görev yapan 100’ü 4. sınıf, 83’ü de 5. sınıf okutan 183 sınıf öğretmeni ile yapmıştır. Çalışma sonucunda; öğretmenler, öğretim programına yönelik genel olarak olumlu görüş bildirmekle beraber öğretmenlerin program hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları, programın tam olarak uygulamaya dönüştürülmesi, programdaki içeriğin yeterliliği, etkinliklerin rahatça uygulanabilirliği, programın uygulanması için mevcut teknoloji ve materyallerin yeterliliği konularında kararsızlıklarını belirtmeleri bu konularda sorunların olduğunu göstermektedir. Sınıf öğretmenleri öğretim programında yer alan doğrudan verilecek beceri ve doğrudan verilecek değerleri genel olarak öğrencilerin büyük ölçüde kazandıkları şeklinde görüş bildirmişlerdir. Sonuç olarak, öğretmen görüşleri programı genelde destekler niteliktedir.

Ersoy (2009), “*Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanması İle İlgili Değerlendirmeler*” adlı yüksek lisans çalışmasını, Konya İli Meram, Selçuklu, Karatay ve Hüyük ilçeleri ilköğretim okullarında görevli 123’ü 4. ve 5.sınıf okutan sınıf öğretmeni, 37’si de 6. ve 7. sınıf okutan sosyal bilgiler öğretmeninden oluşan toplam 160 öğretmen ile yapmıştır. Araştırmanın sonucunda programda öngörülen kazanımlar, yöntem-teknik ve etkinlikler, araç-gereç ve materyaller, programda yer alan içerik, ölçme ve değerlendirmenin uygulamada “kısmen yeterli” düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen bulgulara göre, programın uygulanması önündeki en önemli engel olarak okulların fiziki şartlar ve donanım bakımından yeterli düzeyde olmaması, ders saatlerinin yetersiz ve sınıf mevcutlarının fazla olması görülmektedir. Ayrıca programda yer alan yeni ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerinin uygulanamadığı ve bu konuda öğretmenlerin hizmet içi eğitime ihtiyacı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kamber, Acun ve Akar (2011), “*İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın Uygulanabilirliği*” araştırmasını Uşak ili ilköğretim okullarında 4 ve 5. sınıf ders veren 178 sınıf öğretmeni ile yapmışlardır. Çalışma sonucunda yeni Sosyal Bilgiler Programı’nın uygulanabilirliği noktasında, kazanımların öğrencilerin edinmesi gereken bilgi, beceri, tutum ve değerlerin öğretilmesinde yeterli olduğu, programın içeriğin etkinlik temelli olmasından dolayı olumlu bulunduğu ve öğretim sürecinin öğrenci merkezli ve materyallere ulaşmada öğretmenlerin zorlandığı, değerlendirme boyutunun yeterli olarak anlaşılmadığı ve

bu nedenle alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri konuda hizmetçi eğitime tabi tutulması gerektiği fark edilmiştir. Cinsiyet, mesleki kıdem, okuttukları sınıf ve almış oldukları hizmet içi eğitim değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Memişoğlu (2012), *“İlköğretim 4-5 Sosyal Bilgiler Ders Programı’nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”* adlı çalışmasını, Bolu il merkez ilçede bulunan toplam 23 ilköğretim okulunda görev yapan 58’i 4. sınıf, 56’sı de 5. sınıf okutan 114 sınıf öğretmeni ile yapmıştır. Çalışma sonucunda; 4. ve 5. sınıf öğretmenleri, programın kazanım, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme boyutlarına yönelik olumlu görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin cinsiyet, okuttukları sınıf, hizmet içi eğitim değişkenine göre görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Fakat Öğretmenlerin mezuniyet durumu ve kıdem yılına göre görüşleri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Sağlam (2014), *‘5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi’* adlı yüksek lisans çalışması, Erzincan il merkezi, ilçe ve bağlı köylerde, ortaokullarda görev yapan 101 sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılmıştır. Çalışma sonucunda, Öğretmenler genel amaçların kazanımlar ve konularla tutarlı olduğunu, öğrencilerin günlük yaşama uyum sağlamalarını kolaylaştıracağını, açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edildiğini fakat; kazanımları gerçekleştirmek için ünitelere ayrılan sürenin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Programın içerik boyutu ile ilgili olarak öğretmenler; programda konuların yakından uzağa göre hazırlandığı, gereksiz konu tekrarına yer verilmediği ve konuların günlük hayata uygun olduğunu düşünmektedir. Öğretmenler, etkinliklerin öğrencilerin derslere katılımını destekler nitelikte olduğunu ve önerilen araç-gereçler kullanılabilir nitelikte olduğunu düşünmektedir. Ölçme ve değerlendirme ile ilgili etkinlikler açık ve anlaşılırdır. Program, ölçme ve değerlendirme etkinlikleri konusunda öğretmene yeterince yol göstermektedir. Sonuç olarak yenilenen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı; programın geneli, kazanım, içerik, öğretim süreci, değerlendirme, cinsiyet, mezunun olunan okul ve kıdem yılına göre öğretmenler tarafından genel olarak olumlu bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışkan (2014), *“Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Bolu İli Örneği)”* adlı yüksek lisans çalışmasını, Bolu ilinde görev yapan 40 sosyal bilgiler öğretmeni ile yapmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmenler programın sosyal bilgiler dersine yeni bir bakış açısı kazandırdığını, kazanımların öğrencilerin yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirdiğini, öğrencilerde araştırma becerisini artırdığını, öğrencilerin birlikte çalışma alışkanlığı kazandırdığını dile getirmektedir. Fakat bazı öğretmenler bazı kazanımların öğrenci seviyesinin üzerinde olduğunu vurgulamıştır. Öğretmenler içerikte yer alan konuların dengeli dağıldığını, içeriğin öğrenci seviyesine uygun olduğunu ve ilgi ve beklentilerini arttırdığını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmen

görüşleri incelendiğinde; öğretmenlerin çoğu eski ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile öğretim faaliyetlerini gerçekleştirdiklerini fakat bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler sınıf içinde ve dışında sorumluluklarının arttığını, belirtmişlerdir. Programın uygulanmasında sosyal bilgiler ders saatinin yetersiz olduğu konusunda görüş bildirilmiştir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı; kazanım, içerik, öğretim süreci, değerlendirme, programın geneli, cinsiyet, kıdem yılı ve mezun olunan okul türüne göre öğretmenler tarafından genel olarak olumlu bulunmuştur.

Kösterelioğlu ve Özen (2014), ‘‘Dördüncü ve Besinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Öğelerinin Değerlendirilmesi (Bolu İli Örneği)’’ adlı çalışmasını, Bolu il merkez ilçede bulunan toplam 23 ilköğretim okulunda görev yapan 118’i 4. sınıf, 117’si de 5. sınıf okutan 235 sınıf öğretmeni ile yapmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmenler Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın kapsam, kazanım ve değerlendirme öğelerinin ‘‘orta’’ düzeyde, eğitim durumu öğesinin ise ‘‘çok’’ düzeyde olduğu düşünülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin en az etkili buldukları öğe değerlendirme öğesidir. Bunun sebebi olarak da öğretmenlerin, yeni ölçme ve değerlendirme yöntem ve yaklaşımları hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığı söylenebilir.

Çakmak, Kaçak ve Arıkan (2017), ‘‘ Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programı’na İlişkin Görüşleri’’ adlı çalışmasını, Diyarbakır ilindeki ortaokullarda görevli 4’ü kadın, 6’sı ise erkek olmak üzere toplam 10 sosyal bilgiler öğretmeni ile yapmıştır. Bu çalışmada, programının genel amaçları, felsefesi, temel becerileri, değerleri ve rehberlik anlayışının genel olarak olumlu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Belirlenen ders kazanımları yeterlidir. Belirlenen uygulama esasları faydalıdır ancak bu esaslarında iyileştirmeler yapılması gerekir. Belirlenen ölçme ve değerlendirme ilkelerinin çok yönlü olmasından dolayı elverişli bir ölçme-değerlendirmeye sahiptir. Taslak program ortaokul öğrencilerinin seviyesine uygun olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılardan bazıları, programda ahlaki değerlerin daha fazla yer verilmesi, Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programı için özenle yazılmış kitaplar olması ve programlarının bireyin ve toplumun ihtiyaçları gözetilerek sürekli olarak düzeltilip yenilenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Aksi halde ders ve çalışma kitabı içeriğinin kalitesizliği öğretim programının önüne geçebileceğini ifade etmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama yöntemi, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın yöntemi karma yöntemdir. Karma yöntem araştırmaları, araştırmacının bir veya birbirini takip eden çalışmalar içerisinde nicel ve nitel yöntem, yaklaşım ve kavramları bir araya getirilmesi olarak tanımlanır. Nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanımı ile karma yöntem araştırmaları, her iki tekniğin avantajlı taraflarını kuvvetlendirmektedir. Daha da önemlisi, karma yöntemleri kullanan araştırmacıların, belirledikleri araştırma sorularıyla ilişkili olan yöntem ve yaklaşımları seçme şansları daha fazladır. Karma yöntem kullanan araştırmacılar, araştırma sorularına cevap ararken çoklu yaklaşımları kullanmaya çalışır. Karma yöntemin amacı pek çok durumda bir fikri doğrulamak ya da desteklemek değil, kişinin olayla ilgili anlayışını genişletmektir. Karma yöntem; kapsamlı, çoğulcu, tamamlayıcı ve araştırmacıya yöntem seçimi ve araştırma hakkında tasarlama yapması için seçmeci bir yaklaşım önerir. Pek çok araştırma sorusu veya soruları karma yöntemin sunduğu çözüm yolları ile tamamen cevaplandırılabilir. Tek bir çalışma içerisinde nitel ve nicel yöntemleri bir araya getirme, daha kapsayıcı bir anlayış sağlayarak, daha iyi bilgilendirilmiş eğitim politikaları oluşturarak, araştırılan olayın çeşitli yönlerini açıklamaya yardımcı olmaktadır (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004, s.7).

3.1.1. Karma Yöntemin Güçlü Yönleri

- 1- Aynı çalışma içerisinde araştırmacı bir yöntemin güçlü taraflarını kullanarak başka bir yöntemin zayıf yönlerini kapatabilir.
- 2- Araştırmacı tek bir yöntemle sınırlanmadığı için daha geniş ve eksiksiz bir biçimde araştırma sorularını cevaplayabilir.
- 3- Kelime, resim ve olaylar sayısal verilere anlam katmak için kullanılabilir.
- 4- Sayısal veriler kelime, resim veya olaylara açıklık getirmek için kullanılabilir.
- 5- Sonuçları genelleylebilmek için kullanılabilir.
- 6- Yalnız tek yöntemin kullanıldığı bir çalışmada gözden kaçabilecek farklı görüş ve anlayışları açığa çıkarır
- 7- Karmaşık ve geniş çaplı araştırma sorularına cevap aramak için uygundur.
- 8- Bulguların doğruluğuna ve yakınlığına bakarak, sonuçlar için kuvvetli kanıtlar sunabilir.
- 9- Nicel ve nitel araştırmaların birlikte kullanımı, teori ve uygulamaya ilişkin daha kesin ve tam bilgiler üretir (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004, s.8).

Bu nedenle bu çalışmanın modeli nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı karma modeldir. Yeni uygulanan 5. sınıf dersi Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın uygulanmasıyla elde edilecek sonuçları, yani mevcut durumu en iyi bilen ve yaşayanlardan yani öğretmenlerden elde edilecek araştırma sonuçlarıyla izahı mümkün olacaktır. Ancak evreni oluşturan tüm Sosyal bilgiler öğretmenlerine ulaşmak imkanı zor ve mümkün olmayacağından evren hakkında bize bir çerçeve çizen bilgiye sahip olmak amacıyla evrenden tarafsız seçilen bir grup öğretmenin görüşleri incelenerek ele alınmıştır. Araştırma bu özelliğiyle, nicel araştırma desenlerinden tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Ayrıca araştırma konusunu ayrıntılı ve bütün yönleriyle ele alıp incelemek için daha az sayıda öğretmenle görüşme yapılarak da veri toplandığı için araştırma bu yönüyle de nitel bir çalışmadır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında, Erzurum ilinin metropol ilçelerindeki (Aziziye, Palandöken, Yakutiye) ortaokullarda beşinci sınıf sosyal bilgiler dersini okutan öğretmenler oluşturmaktadır.

3.2.1. Nicel Araştırma Örnekleme

Araştırmanın araştırma örneklemini Erzurum metropol ilçelerinde (Aziziye, Palandöken, Yakutiye) görev yapan iki yüz (200) sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Bütün öğretmenlere ulaşılmış fakat çalışma gönüllülük esasıyla yapıldığı için yüz altmış sekiz (168) öğretmenden geri dönüş alınmıştır. Buna göre çalışma verileri için geri dönüş oranı, anket için % 84'tür.

Araştırmanın nicel araştırma örneklemini oluşturan okullar ve öğretmen sayıları Tablo-11'da gösterilmiştir.

Tablo-11. Nicel Araştırma (Anket Formu) Örneklemini Oluşturan Okullar

Sıra No	Okulun Adı
1	Hilalkent 125. Yıl Ortaokulu
2	Hilalkent 125. Yıl İmam Hatip Ortaokulu
3	Erzurumlu Emrah Ortaokulu
4	Mareşal Fevzi Çakmak Ortaokulu
5	Ziyaeddin Fahrettin Fındıkoğlu Ortaokulu
6	Ziyaeddin Fahrettin Fındıkoğlu İmam Hatip Ortaokulu
7	Edip Somunoğlu Ortaokulu
8	Ahmet Yesevi Ortaokulu
9	Ahmet Yesevi İmam Hatip Ortaokulu

Tablo-11. Nicel Araştırma Örneklemi Oluşturan Okullar (Devamı)

10	Aliya İzzetbegoviç İmam Hatip Ortaokulu
11	Şükrüpaşa Ortaokulu
12	Sakıp Efendi İmam Hatip Ortaokulu
13	Kazım Karabekir İmam Hatip Ortaokulu
14	Yakutiye Atatürk Ortaokulu
15	Necip Fazıl İmam Hatip Ortaokulu
16	Şair Nefi Ortaokulu
17	Kültür Kurumu Ortaokulu
18	50.Yıl Ortaokulu
19	1071 Malazgirt Ortaokulu
20	Gazi Ortaokulu
21	İMKB İnönü Ortaokulu
22	Halitpaşa Ortaokulu
23	23 Temmuz Ortaokulu
24	Gazi Ahmet Muhtar Paşa Ortaokulu
25	Faik Güngör Ortaokulu
26	Ömer Nasuhi Bilmen Ortaokulu
27	Sabancı Ortaokulu
28	Dadaş Ortaokulu
29	Şehitler Ortaokulu
30	Hava Meydanları Ortaokulu
31	Dumlu Ortaokulu
32	Güzelova Ortaokulu
33	Çayırtepe Ortaokulu
34	İbrahim Hakkı Ortaokulu
35	Çiftlik Şehit Bülent Karataş Ortaokulu
36	Umudum Ortaokulu
37	Görme Engelliler Ortaokulu
38	Süheyla Sıtkı Alp Ortaokulu
39	Kazım Yurdalan Ortaokulu
40	Barbaros Hayrettin Paşa Ortaokulu
41	Osman Gazi Ortaokulu
42	Sebahattin Solakoğlu Ortaokulu
43	Maksut Efendi Ortaokulu
44	İbrahim Hakkı Kubilay İmam Hatip Ortaokulu
45	Yahya Kemal Ortaokulu
46	15 Temmuz Şehitleri İmam Hatip Ortaokulu
47	Haşim İşcan Ortaokulu
48	Âşık Yaşar Reyhani Ortaokulu
49	Mehmetçik Ortaokulu

Tablo-11. Nicel Araştırma Örneklemi Oluşturan Okullar (Devamı)

50	Saltukbey Ortaokulu
51	Turgut Özal Ortaokulu
52	Yıldızkent İMKB Ortaokulu
53	Kayakyolu Çimento Müstahsilleri İşveren Sendikası Ortaokulu
54	Orgeneral Selahattin Demircioğlu Ortaokulu
55	Toplu Konut İdaresi Ortaokulu
56	İbni Sina İmam Hatip Ortaokulu
57	70. Yıl Cumhuriyet Ortaokulu
58	Mustafa Kemal Ortaokulu
59	Aziziye Atatürk Ortaokulu
60	Fatih Ortaokulu
61	23 Nisan Ortaokulu
62	Fatih Sultan Mehmet İmam Hatip Ortaokulu
63	Zübeyde Hanım Ortaokulu
64	Yavuz Selim YİBO
65	Erol Güngör İmam Hatip Ortaokulu
66	19 Mayıs Ortaokulu
67	Aziziye Özel Hedef Ortaokulu
68	Özel Güneş Koleji
69	Özel Kültür Ortaokulu
70	Palandöken Özel Hedef Ortaokulu
71	Özel Final Ortaokulu
72	Sezai Karakoç Anadolu İmam Hatip Lisesi

Tablo-11 incelendiğinde; nicel araştırmanın örneklemini 72 (yetmiş iki) özel ve devlet okulu oluşturmaktadır.

Nicel Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin tanıtıcı özellikleri Tablo-12, 13, 14 ve 15'te frekans (f) ve yüzde (%) yardımıyla verilmiştir.

Tablo 12. Nicel Araştırmaya Alınan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	f	%
Cinsiyet	Kadın	62 36,9
	Erkek	106 63,1

Tablo-12 incelendiğinde; Nicel araştırmaya alınan öğretmenlerin; % 36.9'u (62 kişi) kadın % 63.1'i (106 kişi) ise erkek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13. Nicel Araştırmaya Alınan Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı

		f	%
Mesleki kıdem	1-5 yıl	26	15,5
	6-10 yıl	44	26,2
	11-15 yıl	40	23,8
	16-20 yıl	27	16,1
	21 yıl ve üzeri	31	18,5

Tablo-13 incelendiğinde; nicel araştırmaya alınan öğretmenlerin; % 15.5'inin (26 kişi) mesleki kıdemi 1-5 yıl, % 26.2'sinin (44 kişi) mesleki kıdemi 6-10 yıl, % 23.8'inin (40 kişi) mesleki kıdemi 11-15 yıl, % 16.1'inin (27 kişi) mesleki kıdemi 16-20 yıl, % 18.5'inin (31 kişi) mesleki kıdemi 21 yıl ve üzeri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14. Nicel Araştırmaya Alınan Öğretmenlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

		f	%
Öğrenim durumu	Fen ve Edebiyat Fakültesi	17	10,1
	Eğitim Fakültesi	136	81,0
	Yüksek Lisans (master)	13	7,7
	Doktora	2	1,2

Tablo-14 incelendiğinde; nicel araştırmaya alınan öğretmenlerin; % 10.1'i (17 kişi) Fen ve Edebiyat Fakültesi mezunu, % 81'i (136 kişi) Eğitim Fakültesi mezunu, % 7.7'si (13 kişi) Yüksek lisans mezunu, % 1.2'si (2 kişi) Doktora mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 15. Nicel Araştırmaya Alınan Öğretmenlerin Hizmet içi Eğitim Kurs Veya Seminerine Katılma Durumuna Göre Dağılımı

		f	%
Hizmet içi Eğitim kurs veya seminerine katılma	Katılmadım	57	33,9
	Katıldım	111	66,1

Tablo-15 incelendiğinde; nicel araştırmaya alınan öğretmenlerin; % 33.9'u (57 kişi) SBÖP ile ilgili Hizmet içi Eğitim kurs veya seminerine katılmamış ve % 66.1'i (111 kişi) katılmış olduğu tespit edilmiştir.

3.2.2. Nitel Araştırma Örneklemi

Nicel araştırmanın yapıldığı okullardaki 5.sınıf sosyal bilgiler dersine giren sosyal bilgiler öğretmenleri arasından gönüllülük esasına göre belirlenen yirmi (20) sosyal bilgiler öğretmeniyle görüşme yapılmıştır.

Nitel Araştırma kapsamına alınan, öğretmenlerin tanıtıcı özellikleri Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo-16. Nitel Araştırmaya alınan öğretmenlerin tanıtıcı özellikleri ile ilgili bulgular

Öğretmen	Cinsiyet	Mesleki kıdem	Öğrenim Durumu	Hizmet İçi Eğitim
Ö1	Erkek	11-15 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katıldım
Ö2	Erkek	11-15 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katıldım
Ö3	Erkek	11-15 Yıl	Yüksek Lisans	Katılmadım
Ö4	Erkek	11-15 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katılmadım
Ö5	Erkek	16-20 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katıldım
Ö6	Erkek	16-20 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katıldım
Ö7	Erkek	21 Yıl ve Üstü	Doktora	Katıldım
Ö8	Kadın	21 Yıl ve Üstü	Yüksek Lisans	Katılmadım
Ö9	Erkek	11-15 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katıldım
Ö10	Kadın	11-15 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katılmadım
Ö11	Erkek	6-10 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katılmadım
Ö12	Kadın	21 Yıl ve Üstü	Fen ve Edebiyat	Katılmadım
Ö13	Erkek	1-5 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katıldım
Ö14	Erkek	1-5 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katıldım
Ö15	Kadın	1-5 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katılmadım
Ö16	Erkek	1-5 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katıldım
Ö17	Erkek	6-10 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katıldım
Ö18	Kadın	6-10 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katılmadım
Ö19	Kadın	6-10 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katıldım
Ö20	Erkek	6-10 Yıl	Eğitim Fakültesi	Katıldım

Tablo-16 incelendiğinde;

Nitel araştırmaya alınan öğretmenlerin; % 30'u (6 kişi) kadın % 70'inin (14 kişi) ise erkek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre erkek öğretmenlerin sayısının daha fazla olduğu görülmüştür.

Nitel araştırmaya alınan öğretmenlerin; % 20'sinin(4 kişi) mesleki kıdemi 1-5 yıl, % 25'inin(5 kişi) mesleki kıdemi 6-10 yıl, % 30'unun(6kişi) mesleki kıdemi 11-15 yıl, % 10'unun(2 kişi) mesleki kıdemi 16-20 yıl, % 15'inin(3 kişi) mesleki kıdemi 21 yıl ve üzeri olduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğretmenlerin çoğunluğunun mesleki kıdemi 6-10 yıl olduğu görülmüştür.

Nitel araştırmaya alınan öğretmenlerin; %5'i (1 kişi) Fen ve Edebiyat Fakültesi mezunu, % 80'inin (16 kişi) Eğitim Fakültesi mezunu, % 10'unun (2 kişi) Yüksek lisans mezunu, % 5'inin (1 kişi) Doktora mezunu olduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğretmenlerin büyük çoğunluğunun Eğitim Fakültesi mezunu olduğu görülmüştür.

Nitel araştırmaya alınan öğretmenlerin; % 40'ının(8 kişi) SBÖP ile ilgili Hizmet içi Eğitim kurs veya seminerine katılmamış ve % 60'ının (12 kişi) Hizmet içi Eğitim kurs veya seminerine katılmış olduğu tespit edilmiştir. Buna göre öğretmenlerin büyük çoğunluğunun program ile ilgili hizmet içi eğitim kurs veya seminerine katılmış olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

3.3.1. Nicel Araştırma Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada USLU(2007) tarafından hazırlanan ‘ *Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Görüşleri*’ tarama yöntemi olan anket formu kullanılmıştır. Bu anket formu ile ortaokul beşinci sınıf sosyal bilgiler dersine giren Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri mevcut durum doğrultusunda betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanacağımız veri toplama araçlarıyla toplanan veriler ile araştırmanın amacı doğrultusunda betimsel ve ilişkisel istatistikî işlemler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca beşinci sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın kazanım, içerik, eğitim durumu, değerlendirme ve beklentileri karşılama durumu boyutlarının cinsiyet, mesleki kıdem, öğrenim durumu, mezun olunan fakülte, hizmet içi eğitime katılma ve programı inceleme durumlarına göre değişip değişmediği de ilişkisel olarak araştırılmıştır.

Verileri elde etmek için hazırlanan anket formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda katılımcılar hakkında bilgi elde etmek için oluşturulan kişisel bilgi formu bulunmaktadır. İkinci kısımda ise katılımcıların güncellenen 5. sınıf sosyal bilgiler programa yönelik düşüncelerinin değerlendirildiği beş dereceli Likert ölçeği yer almaktadır. Öğretmenlerden kendilerine uygun olan seçeneği işaretlemeleri istendiği

likert tipi beşli değerlendirme şeklinde hazırlanmış anketlerin Aralık sınırlarının hesaplanması aşağıda verilmiştir.

Seçenek sayısı=5

Aralık sayısı= 5-1 = 4

Aralık katsayısı= 4:5=0,80

Verileri elde etmek için hazırlanan anket formundaki soruların alt boyutlara göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı İle İlgili Sorular: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12

Programın Vizyonu İle İlgili Sorular: 13, 14, 15

Programın İçeriği İle İlgili Sorular: 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37

Programın Öğrenme Öğretme Süreci İle İlgili Sorular: 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45

Programın Ölçme Ve Değerlendirme Boyutu İle İlgili Sorular: 46, 47, 48

Programın Uygulama Boyutu İle İlgili Sorular: 49, 50, 51, 52, 53

3.3.2. Nitel Araştırma Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmalarda algılara ilişkin, çevreyle ilgili ve süreçle ilgili veriler olmak üzere üç tür veri toplanır. Araştırmacı bu üç tür veriyi toplamak için en yaygın olarak görüşme, gözlem ve yazılı materyallerin incelenmesi yöntemlerini kullanır. Bu üç yöntemden en sık başvuru alan veri toplama araçlarından biri görüşmedir. Görüşme, insanların öznel deneyimlerini, olaylara bakışını, duygularını, değerlerini ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu nedenle bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu, sosyal bilgiler öğretmenlerinin güncellenen 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı(SBDÖP)'na yönelik düşüncelerini derinlemesine incelemek amacıyla oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruların öğretmenler tarafından kolay anlaşılacak açık uçlu sorulardan olmasına dikkat edilmiştir. Verileri elde etmek için hazırlanan görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda katılımcılar hakkında bilgi elde etmek için oluşturulan Kişisel Bilgi Formu bulunmaktadır. İkinci kısımda ise katılımcıların güncellenen 5. sınıf SBDÖP'na yönelik düşüncelerinin değerlendirildiği 8 adet açık uçlu soru yer almaktadır. Öğretmenlerden düşüncelerini yazmaları istenmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

3.4.1. Nicel Verilerin Analizi

Anket vasıtasıyla toplanan verileri incelemek üzere şu işlemlere tabi tutulmuştur:

1. Verilerin analizi SPSS 22.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır.

2. Öğretmenlerin anketlere verdiği cevapların frekansları ve yüzde dağılımları bulunmuştur.

3. “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Programın İçeriği”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu” iç yapı tutarlılığının bulunması için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır.

Cronbach Alfa katsayısı Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Anketin Cronbach Alfa Katsayısı

Ölçekler	Cronbach Alfa katsayısı	Madde sayısı
Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı	,653	12
Programın Vizyonu	,662	3
Programın İçeriği	,922	22
Öğrenme Öğretme Süreci	,681	8
Ölçme ve Değerlendirme	,655	3
Uygulama Boyutu	,628	5

Tablo-17 incelendiğinde; “Programın İçeriği” boyutunun Cronbach Alfa katsayısı çok yüksek, “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu” Cronbach Alfa katsayıları orta düzeyde bulunmuştur.

4. Anket verilerinin faktör analizine uygun olup olmadığını değerlendirmek için Barlett testi ve Kaiser-Meyer-Olkin(KMO) testleri uygulanmıştır. Bu bulgulara dayanarak 53 maddeden oluşan anketin Açıklayıcı Faktör Analizi(exploratory factor analysis) olarak Temel Bileşenler Yöntemi(Principal Component) ve Direct Oblimin Dönüştürmesi uygulanmıştır. KMO and Bartlett’s Testi Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo-18. KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,914
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	6268,926
	S.d.	1378
	p	,000

Tablo-18 incelendiğinde; KMO katsayısının 0,914 olduğu görülmektedir. Bu değerin 0,70'e eşit veya bu orandan büyük olması beklenir. 0 ile 1 arasında değer alabilen KMO değeri;

0.5 ile 0.7 arasında normal,

0.7 ile 0.8 arasında iyi,

0.8 ile 0.9 arasında çok iyi ve

0.9'un üzerinde ise mükemmel olarak yorumlanmaktadır (Field, 2005).

Bu bulgu örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Yine tablodan Bartlett testine ilişkin Ki-kare değerinin $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Bartlett's testi korelasyon matrisinin birim matris olup olmadığını test etmek amacı ile kullanılır ve sonuca göre faktör modelinin kullanılmasının uygun olup olmadığı belirlenir (Akgül 1997). Ayrıca Bartlett's Sphericity testinin anlamlı çıkması örneklem büyüklüğünün faktör analizi için iyi ve korelasyon matrisinin uygun olması şeklinde yorumlanmaktadır (Field, 2005; Büyüköztürk, 2002; Tabachnick & Fidell, 1996). Bu bulgu verilerin faktör analizi uygulanabilirliği olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki bulgulara dayanarak 53 maddeden oluşan anketin açıklayıcı faktör analizi olarak temel bileşenler yöntemi ve direkt oblimin dönüştürmesi uygulanmış ve bulgular Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo-19. Ankete İlişkin Faktör Analizi

Bileşenler	Başlangıç Özdeğerleri			Yüklerin Kareler Toplamı		
	Toplam	Varyansın %	Yığılmalı %	Toplam	Varyansın %	Yığılmalı %
1	20,228	38,166	38,166	20,228	38,166	38,166
2	3,289	6,206	44,372	3,289	6,206	44,372
3	2,227	4,201	48,573	2,227	4,201	48,573

4	1,915	3,613	52,186	1,915	3,613	52,186
5	1,698	3,203	55,389	1,698	3,203	55,389
6	1,530	2,887	58,276	1,530	2,887	58,276
7	1,327	2,503	60,779			
8	1,257	2,371	63,150			
9	1,134	2,140	65,290			
10	1,103	2,081	67,371			
11	1,046	1,973	69,344			
12	,978	1,846	71,190			
13	,960	1,812	73,002			
14	,850	1,604	74,606			
15	,795	1,501	76,106			
16	,770	1,452	77,559			
17	,747	1,409	78,967			
18	,678	1,279	80,247			
19	,637	1,202	81,448			
20	,620	1,170	82,619			
21	,593	1,119	83,738			
22	,559	1,055	84,793			
23	,541	1,022	85,814			
24	,498	,940	86,754			
25	,460	,868	87,623			
26	,453	,854	88,477			
27	,438	,827	89,304			
28	,418	,789	90,092			
29	,385	,726	90,818			
30	,371	,700	91,518			
31	,342	,646	92,164			
32	,333	,628	92,792			
33	,331	,624	93,416			
34	,281	,531	93,947			
35	,279	,527	94,474			
36	,265	,500	94,974			
37	,252	,476	95,450			
38	,233	,440	95,890			
39	,231	,436	96,326			
40	,208	,393	96,719			
41	,200	,377	97,097			
42	,192	,363	97,460			
43	,175	,331	97,790			
44	,171	,323	98,113			
45	,164	,309	98,422			
46	,139	,263	98,685			
47	,135	,255	98,940			
48	,127	,240	99,180			
49	,114	,216	99,396			
50	,094	,178	99,573			
51	,084	,159	99,733			
52	,077	,146	99,879			
53	,064	,121	100,000			

Tablo-19 incelendiğinde; 53 maddeden oluşan anketin faktör analizi sonrası toplam varyansın 58'sini açıklayan özdeğeri 1.00'in üzerinde olan 6 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Faktör analizinde, faktör yüklerinin toplam varyansı açıklama yüzdesinin 0,40 ve üzerinde olması kabul edilebilir bulunmaktadır (Kline, 1994).

5. Anketin “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Programın İçeriği”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu” gibi alt ölçeklerine ait Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Anketin alt ölçeklerinin birbirleriyle olan korelasyonları ile ilgili bulgular Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo-20. Anketin Alt Ölçeklerine Ait Korelasyon Matrisi

	1	2	3	4	5	6
1. Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı	1					
2. Programın Vizyonu	,746**	1				
3. Programın İçeriği	,794**	,745**	1			
4. Öğrenme Öğretme Süreci	,741**	,715**	,798**	1		
5. Ölçme ve Değerlendirme	,621**	,619**	,625**	,774**	1	
6. Uygulama Boyutu	,297**	,319**	,341**	,408**	,294**	1

(**) p<0.001

Tablo-20 incelendiğinde; Anketin “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Programın İçeriği”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu” alt ölçeklerinin korelasyon değerlerinin tümü p<0.001 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Programın İçeriği”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu” alt ölçeklerinin birbirleriyle ilişkili olduğu görülmektedir.

Tüm bu bulgular Anketin 6 faktörlü bir yapısının olduğunu ve bu haliyle kullanılabileceğini göstermektedir.

6. Cinsiyet ve herhangi hizmet içi seminare katılım durumunun tespiti değişkenleri için t testi ve meslekteki kıdem ve öğrenim durumu değişkenleri için Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır.

3.4.2. Nitel Veri Analizi

Araştırmaya katılan öğretmenlere ait görüşler, içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sürecinde katılımcılardan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile nitel veriler toplanmıştır. Veriler toplandıktan sonra ilk olarak katılımcı öğretmenler bu çalışmaya özgü olarak kodlanmıştır (Ö1, Ö2, Ö3.....). Kodlama yapıldıktan sonra öğretmenlerle yapılan görüşme sonucu elde edilen veriler incelenmiştir. İnceleme sonuçlarına göre temalar ve kategoriler belirlenmiştir. Verilen cevaplara göre aynı anlamı ifade eden cümleler aynı kategoriye yerleştirilmiştir. Son olarak tekrarlanan cümlelerin yanına frekans işareti konulmuştur.

3.5. Verilerin Yorumlanması:

Sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan sorunlar değerlendirilirken beşli Likert ölçeğinden yararlanılmıştır. Ortalama karşılaştırmalara esas olmak üzere aralık sınırları ve anlamları Tablo-21’de verilmiştir.

Tablo-21. Aritmetik Ortalama Aralıkları ve Anlamları

Aralık sınırı	Anlamı
1.00 – 1.80	Hiç Katılmıyorum
1.81 – 2.60	Katılmıyorum
2.61 – 3.40	Kısmen Katılıyorum
3.41 – 4.20	Katılıyorum
4.21 – 5.00	Tamamen Katılıyorum

Tablo-21’deki puan aralıklarına göre 2.61 ve üzeri olumlu, 2.60 ve aşağısı olumsuz kabul edilmiştir.

3.6. Verilerin Uygulanma Süreci

Araştırmacı tarafından hazırlanan ölçekler, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü aracılığıyla Erzurum Valiliğine başvurularak gerekli izin alınmasının ardından, 2017-2018 eğitim-öğretim yılının ikinci yarısının sonunda uygulanmıştır.

Uygulama sürecinde araştırmacı tarafından Erzurum ilinin metropol ilçelerinde (Yakutiye, Palandöken, Aziziye) bulunan yetmiş iki (72) ortaokul tek tek ziyaret

edilmiş, bu okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleriyle birebir görüşülmüştür. Öğretmenlere cevaplanmak üzere teslim edilen ölçekler, bir haftalık süre sonunda geri toplanmıştır. Görüşme formu ise öğretmenin uygun olduğu bir zamanda yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen nicel ve nitel verilere ait bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

4.1. BİRİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK NİCEL BULGULAR

Araştırmanın birinci alt problemi, “5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı; Genel Amaçları Ve Temel Yaklaşımı, Vizyonu, İçerik, Öğrenme öğretme süreci, Ölçme ve Değerlendirme ve Uygulama boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?” şeklindedir.

4.1.1. Programın Genel Amaçları Ve Temel Yaklaşımı Boyutuna Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Programın Genel Amaçları Ve Temel Yaklaşımı” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular Tablo-22’de verilmiştir.

Tablo-22. Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Programın Genel Amaçları Ve Temel Yaklaşımı” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI VE TEMEL YAKLAŞIMI					
1. Sosyal Bilgiler Programı’nın genel amaçları açık bir şekilde ifade edilmemiştir.	Hiç Katılmıyorum	36	21,4	2,41	Katılmıyorum
	Katılmıyorum	63	37,5		
	Kısmen Katılıyorum	37	22,0		
	Katılıyorum	28	16,7		
	Tamamen Katılıyorum	4	2,4		
2. Sosyal Bilgiler Programı’nın genel amaçları milli eğitimin temel amaçları ile uyushmaktadır.	Hiç Katılmıyorum	3	1,8	3,92	Katılıyorum
	Katılmıyorum	9	5,4		
	Kısmen Katılıyorum	20	11,9		
	Katılıyorum	103	61,3		
	Tamamen Katılıyorum	33	19,6		

Tablo-22.Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Programın Genel Amaçları Ve Temel Yaklaşımı” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular (Devamı)

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
3. Sosyal Bilgiler Programı’nda benimsenen yaklaşım bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmeye yöneliktir.	Hiç Katılmıyorum	3	1,8	3,80	Katılıyorum
	Katılmıyorum	7	4,2		
	Kısmen Katılıyorum	37	22,0		
	Katılıyorum	95	56,5		
	Tamamen Katılıyorum	26	15,5		
4. Sosyal bilgiler ders kitabında yer alan kavramlar rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edilmiştir.	Hiç Katılmıyorum	4	2,4	3,47	Katılıyorum
	Katılmıyorum	17	10,1		
	Kısmen Katılıyorum	62	36,9		
	Katılıyorum	66	39,3		
	Tamamen Katılıyorum	19	11,3		
5. Sosyal Bilgiler Programı’nda kullanılan yaklaşımlar öğrencinin empati kurma yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunmamaktadır.	Hiç Katılmıyorum	20	11,9	2,74	Kısmen Katılıyorum
	Katılmıyorum	58	34,5		
	Kısmen Katılıyorum	43	25,6		
	Katılıyorum	39	23,2		
	Tamamen Katılıyorum	8	4,8		
6. Sosyal Bilgiler Programı’nda kazanımlar öğrencilerin sınıf düzeyine uygun değildir.	Hiç Katılmıyorum	29	17,3	2,44	Katılmıyorum
	Katılmıyorum	72	42,9		
	Kısmen Katılıyorum	39	23,2		
	Katılıyorum	20	11,9		
	Tamamen Katılıyorum	8	4,8		
7. Sosyal Bilgiler Programı’nda kazanımlar öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun tasarlanmıştır.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,64	Katılıyorum
	Katılmıyorum	12	7,1		
	Kısmen Katılıyorum	51	30,4		
	Katılıyorum	82	48,8		
	Tamamen Katılıyorum	21	12,5		
8. Sosyal Bilgiler Programı’nda kazanımlar birbirini desteklemektedir.	Hiç Katılmıyorum	3	1,8	3,81	Katılıyorum
	Katılmıyorum	8	4,8		
	Kısmen Katılıyorum	36	21,4		
	Katılıyorum	92	54,8		
	Tamamen Katılıyorum	29	17,3		

Tablo-22.Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Programın Genel Amaçları Ve Temel Yaklaşımı” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular (Devamı)

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
9. Sosyal Bilgiler Programı’nda kazanımlar rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edilmiştir.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,75	Katılıyorum
	Katılmıyorum	10	6,0		
	Kısmen Katılıyorum	41	24,4		
	Katılıyorum	90	53,6		
	Tamamen Katılıyorum	25	14,9		
10. Sosyal bilgiler dersinde genel kazanımlar gerçekleştirilebilmektedir.	Hiç Katılmıyorum	0	0,0	3,63	Katılıyorum
	Katılmıyorum	15	8,9		
	Kısmen Katılıyorum	51	30,4		
	Katılıyorum	83	49,4		
	Tamamen Katılıyorum	19	11,3		
11. Sosyal bilgiler dersinde kazanımlar belirlenirken öğretmen görüşlerine daha önem verilmektedir.	Hiç Katılmıyorum	17	10,1	2,98	Kısmen Katılıyorum
	Katılmıyorum	41	24,4		
	Kısmen Katılıyorum	54	32,1		
	Katılıyorum	41	24,4		
	Tamamen Katılıyorum	15	8,9		
12. Öğrencilerin Sosyal bilgiler dersine olan ilgi düzeyleri programın hedeflerinin gerçekleştirilmesini etkilemektedir.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,91	Katılıyorum
	Katılmıyorum	11	6,5		
	Kısmen Katılıyorum	32	19,0		
	Katılıyorum	78	46,4		
	Tamamen Katılıyorum	45	26,8		

Not= 1., 5., 6. Maddeler ters yönde kodlanmaktadır.

Tablo-22 incelendiğinde;

“1. Sosyal Bilgiler Programı’nın genel amaçları açık bir şekilde ifade edilmemiştir.” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Tamamen Katılıyorum”, % 17’si “Katılıyorum”, % 22’si “Kısmen Katılıyorum”, % 38’i “Katılmıyorum” ve % 21’i “Hiç Katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 2.41 olup “Katılmıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“2. Sosyal Bilgiler Programı’nın genel amaçları milli eğitimin temel amaçları ile uyushmaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 5’i

“Katılmıyorum”, % 12’si “Kısmen Katılıyorum”, % 61’i “Katılıyorum” ve % 20’si “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.92 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“3. Sosyal Bilgiler Programı’nda benimsenen yaklaşım bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmeye yöneliktir.” maddesine öğretmenlerin % 2’i “Hiç Katılmıyorum”, % 4’ü “Katılmıyorum”, % 22’si “Kısmen Katılıyorum”, % 57’si “Katılıyorum” ve % 16’sı “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.80 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“4. Sosyal bilgiler ders kitabında yer alan kavramlar rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edilmiştir.” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 10’u “Katılmıyorum”, % 37’si “Kısmen Katılıyorum”, % 39’u “Katılıyorum” ve % 11’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.47 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“5. Sosyal Bilgiler Programı’nda kullanılan yaklaşımlar öğrencinin empati kurma yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunmamaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 5’i “Tamamen Katılıyorum”, % 23’ü “Katılıyorum”, % 26’sı “Kısmen Katılıyorum”, % 35’i “Katılmıyorum” ve % 12’si “Hiç Katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 2.74 olup “Kısmen Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“6. Sosyal Bilgiler Programı’nda kazanımlar öğrencilerin sınıf düzeyine uygun değildir.” maddesine öğretmenlerin % 5’i “Tamamen Katılıyorum”, % 12’si “Katılıyorum”, % 23’ü “Kısmen Katılıyorum”, % 43’ü “Katılmıyorum” ve % 17’si “Hiç Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 2.44 olup “Katılmıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“7. Sosyal Bilgiler Programı’nda kazanımlar öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun tasarlanmıştır.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 7’si “Katılmıyorum”, % 30’u “Kısmen Katılıyorum”, % 49’u “Katılıyorum” ve % 13’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.64 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“8. Sosyal Bilgiler Programı’nda kazanımlar birbirini desteklemektedir.” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 5’i “Katılmıyorum”, % 21’i

“Kısmen Katılıyorum”, % 55’i “Katılıyorum” ve % 17’si “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.81 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“9. Sosyal Bilgiler Programı’nda kazanımlar rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edilmiştir.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 6’sı “Katılmıyorum”, % 24’ü “Kısmen Katılıyorum”, % 54’ü “Katılıyorum” ve % 15’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.75 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“10. Sosyal bilgiler dersinde genel kazanımlar gerçekleştirilebilmektedir.” maddesine öğretmenlerin % 9’u “Katılmıyorum”, % 30’u “Kısmen Katılıyorum”, % 49’u “Katılıyorum” ve % 11’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.63 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“11. Sosyal bilgiler dersinde kazanımlar belirlenirken öğretmen görüşlerine daha önem verilmektedir.” maddesine öğretmenlerin % 10’u “Hiç Katılmıyorum”, % 24’ü “Katılmıyorum”, % 32’si “Kısmen Katılıyorum”, % 24’ü “Katılıyorum” ve % 9’u “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 2.98 olup “Kısmen Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“12. Öğrencilerin Sosyal bilgiler dersine olan ilgi düzeyleri programın hedeflerinin gerçekleştirilmesini etkilemektedir.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 7’si “Katılmıyorum”, % 19’u “Kısmen Katılıyorum”, % 46’sı “Katılıyorum” ve % 27’si “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.91 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

4.1.2. Programın Vizyonu Boyutuna Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Programın Vizyonu” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular Tablo-23’te verilmiştir.

Tablo-23.Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Programın Vizyonu” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
PROGRAMIN VİZYONU					
13. Sosyal Bilgiler Programı’nın vizyonu açık bir şekilde ifade edilmemiştir.	Hiç Katılmıyorum	22	13,1	2,58	Katılmıyorum
	Katılmıyorum	69	41,1		
	Kısmen Katılıyorum	38	22,6		
	Katılıyorum	35	20,8		
	Tamamen Katılıyorum	4	2,4		
14. Sosyal Bilgiler Programı’nın vizyonu gerçekleştirmeye yöneliktir.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,60	Katılıyorum
	Katılmıyorum	11	6,5		
	Kısmen Katılıyorum	57	33,9		
	Katılıyorum	81	48,2		
	Tamamen Katılıyorum	17	10,1		
15. Sosyal Bilgiler Programı’nın vizyonu çağımızın gerektirdiği insanın sahip olması gereken donanımı ifade etmektedir.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,63	Katılıyorum
	Katılmıyorum	13	7,7		
	Kısmen Katılıyorum	54	32,1		
	Katılıyorum	76	45,2		
	Tamamen Katılıyorum	23	13,7		

Not= 13. madde ters yönde kodlanmaktadır.

Tablo-23 incelendiğinde;

“**13. Sosyal Bilgiler Programı’nın vizyonu açık bir şekilde ifade edilmemiştir.**” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Tamamen Katılıyorum”, % 21’i “Katılıyorum”, % 23’ü “Kısmen Katılıyorum”, % 41’i “Katılmıyorum” ve % 13’ü “Hiç Katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 2.58 olup “Katılmıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“**14. Sosyal Bilgiler Programı’nın vizyonu gerçekleştirmeye yöneliktir.**” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 7’si “Katılmıyorum”, % 34’ü “Kısmen Katılıyorum”, % 48’i “Katılıyorum” ve % 10’u “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.60 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“15. Sosyal Bilgiler Programı’nın vizyonu çağımızın gerektirdiği insanın sahip olması gereken donanımı ifade etmektedir.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 8’i “Katılmıyorum”, % 32’si “Kısmen Katılıyorum”, % 45’i “Katılıyorum” ve % 14’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.63 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

4.1.3. Programın İçerik Boyutuna Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Programın İçeriği” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo-24. Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Programın İçeriği” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
PROGRAMIN İÇERİĞİ					
16. İçerik genel amaçlara ulaşmayı sağlayacak niteliktedir.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,73	Katılıyorum
	Katılmıyorum	8	4,8		
	Kısmen Katılıyorum	43	25,6		
	Katılıyorum	96	57,1		
	Tamamen Katılıyorum	19	11,3		
17. Sosyal Bilgiler Programı’nı oluşturan temel öğeler beceri, kavram, değer ve genel amaçlar programda rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edilmiştir.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,61	Katılıyorum
	Katılmıyorum	12	7,1		
	Kısmen Katılıyorum	53	31,5		
	Katılıyorum	84	50,0		
	Tamamen Katılıyorum	17	10,1		
18. Sosyal Bilgiler Programı, öğrencilerin kendine özgü becerileri kazanmasında etkin bir rol oynamaktadır.	Hiç Katılmıyorum	3	1,8	3,60	Katılıyorum
	Katılmıyorum	12	7,1		
	Kısmen Katılıyorum	53	31,5		
	Katılıyorum	82	48,8		
	Tamamen Katılıyorum	18	10,7		
19. Sosyal Bilgiler Programı’nda yer alan kavramlar öğrencilerin seviyesine uygun değildir.	Hiç Katılmıyorum	32	19,0	2,39	Katılmıyorum
	Katılmıyorum	65	38,7		
	Kısmen Katılıyorum	47	28,0		
	Katılıyorum	21	12,5		
	Tamamen Katılıyorum	3	1,8		

Tablo-24. Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Programın İçeriği” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular (Devamı)

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
20. Sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan kavram haritaları sayesinde konu daha iyi anlaşılmaktadır.	Hiç Katılmıyorum	1	,6	3,78	Katılıyorum
	Katılmıyorum	9	5,4		
	Kısmen Katılıyorum	41	24,4		
	Katılıyorum	92	54,8		
	Tamamen Katılıyorum	25	14,9		
21. Sosyal Bilgiler Programı öğrencilerin kendi değer sistemlerini kurmada etkin bir rol oynamaktadır.	Hiç Katılmıyorum	1	,6	3,76	Katılıyorum
	Katılmıyorum	10	6,0		
	Kısmen Katılıyorum	41	24,4		
	Katılıyorum	92	54,8		
	Tamamen Katılıyorum	24	14,3		
22. Sosyal Bilgiler Programı öğrencileri araştırma ve incelemeye sevk etmektedir.	Hiç Katılmıyorum	1	,6	3,56	Katılıyorum
	Katılmıyorum	17	10,1		
	Kısmen Katılıyorum	51	30,4		
	Katılıyorum	85	50,6		
	Tamamen Katılıyorum	14	8,3		
23. Sosyal Bilgiler Programı’nın içeriği somuttan soyuta olacak şekilde düzenlenmemiştir.	Hiç Katılmıyorum	16	9,5	2,83	Kısmen Katılıyorum
	Katılmıyorum	55	32,7		
	Kısmen Katılıyorum	43	25,6		
	Katılıyorum	49	29,2		
	Tamamen Katılıyorum	5	3,0		
24. Sosyal Bilgiler Programı’nın içeriği geçmişte öğretilen konuları desteklemektedir.	Hiç Katılmıyorum	1	,6	3,73	Katılıyorum
	Katılmıyorum	10	6,0		
	Kısmen Katılıyorum	50	29,8		
	Katılıyorum	80	47,6		
	Tamamen Katılıyorum	27	16,1		
25. Sosyal Bilgiler Programı diğer ders programlarıyla desteklenmektedir.	Hiç Katılmıyorum	1	,6	3,70	Katılıyorum
	Katılmıyorum	8	4,8		
	Kısmen Katılıyorum	51	30,4		
	Katılıyorum	88	52,4		
	Tamamen Katılıyorum	20	11,9		

Tablo-24. Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Programın İçeriği” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular (Devamı)

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
26. Sosyal Bilgiler Programı’nın içeriği, benimsenen temel yaklaşımın uygulanmasını gerçekleştirebilmektedir.	Hiç Katılmıyorum	1	,6	3,65	Katılıyorum
	Katılmıyorum	8	4,8		
	Kısmen Katılıyorum	56	33,3		
	Katılıyorum	87	51,8		
	Tamamen Katılıyorum	16	9,5		
27. Sosyal Bilgiler Programı’nı alan öğrenciler çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli ve girişimci bir yapıya sahip olurlar.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,69	Katılıyorum
	Katılmıyorum	8	4,8		
	Kısmen Katılıyorum	52	31,0		
	Katılıyorum	84	50,0		
	Tamamen Katılıyorum	22	13,1		
28. Sosyal Bilgiler Programı’nı alan öğrenciler ailelerine, vatanına, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı insanlar olarak yetişirler.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,93	Katılıyorum
	Katılmıyorum	5	3,0		
	Kısmen Katılıyorum	37	22,0		
	Katılıyorum	83	49,4		
	Tamamen Katılıyorum	41	24,4		
29. Sosyal Bilgiler Programı’nı alan öğrenciler, Türk toplumunun birer üyesi olarak görev ve sorumluluk alabilecek hale gelirler.	Hiç Katılmıyorum	3	1,8	3,96	Katılıyorum
	Katılmıyorum	1	,6		
	Kısmen Katılıyorum	38	22,6		
	Katılıyorum	83	49,4		
	Tamamen Katılıyorum	43	25,6		
30. Sosyal Bilgiler Programı’nı alan öğrenciler, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.	Hiç Katılmıyorum	3	1,8	3,93	Katılıyorum
	Katılmıyorum	2	1,2		
	Kısmen Katılıyorum	35	20,8		
	Katılıyorum	92	54,8		
	Tamamen Katılıyorum	36	21,4		
31. Sosyal Bilgiler Programı’nı alan öğrenciler, gelecekte çalışmak istedikleri meslekler ile ilgili olarak temel bilgi ve becerileri kazanır.	Hiç Katılmıyorum	3	1,8	3,77	Katılıyorum
	Katılmıyorum	9	5,4		
	Kısmen Katılıyorum	38	22,6		
	Katılıyorum	91	54,2		
	Tamamen Katılıyorum	27	16,1		

Tablo-24. Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Programın İçeriği” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular (Devamı)

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
32. Sosyal Bilgiler Programı’nda yer alan bilgiler öğrencilerin çevreleriyle olan uyumlarını kolaylaştırmaktadır.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,93	Katılıyorum
	Katılmıyorum	6	3,6		
	Kısmen Katılıyorum	32	19,0		
	Katılıyorum	89	53,0		
	Tamamen Katılıyorum	39	23,2		
33. Sosyal Bilgiler Programı’nı alan öğrenciler, bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar, bu uygarlıkta Atatürk ve Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak 'milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarma' yolunda her fedakarlığı göze alma bilincini kazanırlar.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,89	Katılıyorum
	Katılmıyorum	5	3,0		
	Kısmen Katılıyorum	37	22,0		
	Katılıyorum	89	53,0		
	Tamamen Katılıyorum	35	20,8		
34. Sosyal Bilgiler Programı’nda yer alan çevre ilgili konular sosyal bilgiler programının genel amaçlarıyla örtüşmektedir.	Hiç Katılmıyorum	1	,6	3,92	Katılıyorum
	Katılmıyorum	6	3,6		
	Kısmen Katılıyorum	30	18,0		
	Katılıyorum	98	58,7		
	Tamamen Katılıyorum	32	19,2		
35. Sosyal Bilgiler Programı’nı alan öğrenciler, aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve toplum halinde yaşamının zorunluluğunu ve sorumluluğunu kavrar.	Hiç Katılmıyorum	3	1,8	3,88	Katılıyorum
	Katılmıyorum	5	3,0		
	Kısmen Katılıyorum	33	19,6		
	Katılıyorum	96	57,1		
	Tamamen Katılıyorum	31	18,5		
36. Sosyal Bilgiler Programı öğrencilerin gelecekteki yaşantılarına ışık tutarak bireylerden beklenen niteliklerin gelişmesine yardımcı olur.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,82	Katılıyorum
	Katılmıyorum	7	4,2		
	Kısmen Katılıyorum	40	23,8		
	Katılıyorum	89	53,0		
	Tamamen Katılıyorum	30	17,9		
37. Sosyal Bilgiler Programı bir bütün olarak amaçlandığı temel düşünceleri kazandırmaktadır.	Hiç Katılmıyorum	1	,6	3,83	Katılıyorum
	Katılmıyorum	10	6,0		
	Kısmen Katılıyorum	33	19,6		
	Katılıyorum	97	57,7		
	Tamamen Katılıyorum	27	16,1		

Not= 19., 23. maddeler ters yönde kodlanmaktadır.

Tablo-24 incelendiğinde;

“16. İçerik genel amaçlara ulaşmayı sağlayacak niteliktedir.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 5’i “Katılmıyorum”, % 26’sı “Kısmen Katılıyorum”, % 57’si “Katılıyorum” ve % 11’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.73 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“17. Sosyal Bilgiler Programı’nı oluşturan temel öğeler beceri, kavram, değer ve genel amaçlar programda rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edilmiştir.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 7’si “Katılmıyorum”, % 32’si “Kısmen Katılıyorum”, % 50’si “Katılıyorum” ve % 10’u “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.61 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“18. Sosyal Bilgiler Programı, öğrencilerin kendine özgü becerileri kazanmasında etkin bir rol oynamaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 7’si “Katılmıyorum”, % 32’si “Kısmen Katılıyorum”, % 49’u “Katılıyorum” ve % 11’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.60 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“19. Sosyal Bilgiler Programı’nda yer alan kavramlar öğrencilerin seviyesine uygun değildir.” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Tamamen Katılıyorum”, % 13’ü “Katılıyorum”, % 28’i “Kısmen Katılıyorum”, % 39’u “Katılmıyorum” ve % 19’u “Hiç Katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 2.39 olup “Katılmıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“20. Sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan kavram haritaları sayesinde konu daha iyi anlaşılmaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 5’i “Katılmıyorum”, % 24’ü “Kısmen Katılıyorum”, % 55’i “Katılıyorum” ve % 15’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.78 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“21. Sosyal Bilgiler Programı öğrencilerin kendi değer sistemlerini kurmada etkin bir rol oynamaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 6’sı “Katılmıyorum”, % 24’ü “Kısmen Katılıyorum”, % 55’i “Katılıyorum” ve %

14'ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.76 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“22. Sosyal Bilgiler Programı öğrencileri araştırma ve incelemeye sevk etmektedir.” maddesine öğretmenlerin % 1'i “Hiç Katılmıyorum”, % 10'u “Katılmıyorum”, % 30'u “Kısmen Katılıyorum”, % 51'i “Katılıyorum” ve % 8'i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.56 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“23. Sosyal Bilgiler Programı'nın içeriği somuttan soyuta olacak şekilde düzenlenmemiştir.” maddesine öğretmenlerin % 3'ü “Tamamen Katılıyorum”, % 29'u “Katılıyorum”, % 26'sı “Kısmen Katılıyorum”, % 33'ü “Katılmıyorum” ve % 10'u “Hiç Katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 2.83 olup “Kısmen Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“24. Sosyal Bilgiler Programı'nın içeriği geçmişte öğretilen konuları desteklemektedir.” maddesine öğretmenlerin % 1'i “Hiç Katılmıyorum”, % 6'sı “Katılmıyorum”, % 30'u “Kısmen Katılıyorum”, % 48'i “Katılıyorum” ve % 16'sı “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.73 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“25. Sosyal Bilgiler Programı diğer ders programlarıyla desteklenmektedir.” maddesine öğretmenlerin % 1'i “Hiç Katılmıyorum”, % 5'i “Katılmıyorum”, % 30'u “Kısmen Katılıyorum”, % 52'si “Katılıyorum” ve % 12'si “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.70 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“26. Sosyal Bilgiler Programı'nın içeriği, benimsenen temel yaklaşımın uygulanmasını gerçekleştirebilmektedir.” maddesine öğretmenlerin % 1'i “Hiç Katılmıyorum”, % 5'i “Katılmıyorum”, % 33'ü “Kısmen Katılıyorum”, % 52'si “Katılıyorum” ve % 10'u “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.65 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“27. Sosyal Bilgiler Programı'nı alan öğrenciler çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli ve girişimci bir yapıya sahip olurlar.” maddesine öğretmenlerin % 1'i “Hiç Katılmıyorum”, % 5'i “Katılmıyorum”, % 31'i “Kısmen Katılıyorum”, % 50'si “Katılıyorum” ve % 13'ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.69 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“**28. Sosyal Bilgiler Programı’nı alan öğrenciler ailelerine, vatanına, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı insanlar olarak yetişirler.**” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 3’ü “Katılmıyorum”, % 22’si “Kısmen Katılıyorum”, % 49’u “Katılıyorum” ve % 24’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.93 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“**29. Sosyal Bilgiler Programı’nı alan öğrenciler, Türk toplumunun birer üyesi olarak görev ve sorumluluk alabilecek hale gelirler.**” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 1’i “Katılmıyorum”, % 23’ü “Kısmen Katılıyorum”, % 49’u “Katılıyorum” ve % 26’sı “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.96 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“**30. Sosyal Bilgiler Programı’nı alan öğrenciler, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.**” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 1’i “Katılmıyorum”, % 21’i “Kısmen Katılıyorum”, % 55’i “Katılıyorum” ve % 21’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.93 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“**31. Sosyal Bilgiler Programı’nı alan öğrenciler, gelecekte çalışmak istedikleri meslekler ile ilgili olarak temel bilgi ve becerileri kazanır.**” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 5’i “Katılmıyorum”, % 23’ü “Kısmen Katılıyorum”, % 54’ü “Katılıyorum” ve % 16’sı “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.77 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“**32. Sosyal Bilgiler Programı’nda yer alan bilgiler öğrencilerin çevreleriyle olan uyumlarını kolaylaştırmaktadır.**” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 4’ü “Katılmıyorum”, % 19’u “Kısmen Katılıyorum”, % 53’ü “Katılıyorum” ve % 23’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.93 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“**33. Sosyal Bilgiler Programı’nı alan öğrenciler, bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar, bu uygarlıkta Atatürk ve Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak 'milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarma' yolunda her fedakarlığı göze alma bilincini kazanırlar.**” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 3’ü “Katılmıyorum”, % 22’si “Kısmen Katılıyorum”, %

53'ü “Katılıyorum” ve % 21'i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.89 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“34. Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan çevre ilgili konular sosyal bilgiler programının genel amaçlarıyla örtüşmektedir.” maddesine öğretmenlerin % 1'i “Hiç Katılmıyorum”, % 4'ü “Katılmıyorum”, % 18'i “Kısmen Katılıyorum”, % 59'u “Katılıyorum” ve % 19'u “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.92 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“35. Sosyal Bilgiler Programı2nı alan öğrenciler, aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve toplum halinde yaşamının zorunluluğunu ve sorumluluğunu kavrar.” maddesine öğretmenlerin % 2'si “Hiç Katılmıyorum”, % 3'ü “Katılmıyorum”, % 20'si “Kısmen Katılıyorum”, % 57'si “Katılıyorum” ve % 19'u “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.88 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“36. Sosyal Bilgiler Programı öğrencilerin gelecekteki yaşantılarına ışık tutarak bireylerden beklenen niteliklerin gelişmesine yardımcı olur.” maddesine öğretmenlerin % 1'i “Hiç Katılmıyorum”, % 4'ü “Katılmıyorum”, % 24'ü “Kısmen Katılıyorum”, % 53'ü “Katılıyorum” ve % 18'i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.82 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“37. Sosyal Bilgiler Programı bir bütün olarak amaçlandığı temel düşünceleri kazandırmaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 1'i “Hiç Katılmıyorum”, % 6'sı “Katılmıyorum”, % 20'si “Kısmen Katılıyorum”, % 58'i “Katılıyorum” ve % 16'sı “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.83 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

4.1.4. Programın Öğrenme Öğretme Boyutuna Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Öğrenme Öğretme Süreci” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular Tablo-25'te verilmiştir.

Tablo-25.Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Öğrenme Öğretme Süreci” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ					
38. Sosyal bilgiler dersinde kullanılması önerilen öğretim yöntem ve teknikleri öğrencileri bilgi ve becerilerini yeniden yapılandırarak hayata geçirmelerine olanak sağlamaktadır.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,69	Katılıyorum
	Katılmıyorum	6	3,6		
	Kısmen Katılıyorum	49	29,2		
	Katılıyorum	96	57,1		
	Tamamen Katılıyorum	15	8,9		
39. Sosyal Bilgiler Dersi Programı’nın uygulanmasında öğretmen yol gösterici, öğrenci ise aktif durumdadır.	Hiç Katılmıyorum	1	,6	3,77	Katılıyorum
	Katılmıyorum	11	6,5		
	Kısmen Katılıyorum	36	21,4		
	Katılıyorum	98	58,3		
	Tamamen Katılıyorum	22	13,1		
40. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda modern öğretim yöntem ve tekniklerine yeterince yer verilmemektedir.	Hiç Katılmıyorum	21	12,5	2,60	Katılmıyorum
	Katılmıyorum	61	36,3		
	Kısmen Katılıyorum	52	31,0		
	Katılıyorum	32	19,0		
	Tamamen Katılıyorum	2	1,2		
41. Sosyal Bilgiler Programı’nda ünitelerin işleniş sırasında öğretmenlerin kullanacağı yeterli uygulama örnekleri bulunmamaktadır.	Hiç Katılmıyorum	21	12,5	2,77	Kısmen Katılıyorum
	Katılmıyorum	51	30,4		
	Kısmen Katılıyorum	49	29,2		
	Katılıyorum	40	23,8		
	Tamamen Katılıyorum	7	4,2		
42. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere yapıcı-yaratıcı faaliyetlere yöneltecek etkinlikler yapılmaktadır.	Hiç Katılmıyorum	4	2,4	3,47	Katılıyorum
	Katılmıyorum	17	10,1		
	Kısmen Katılıyorum	57	33,9		
	Katılıyorum	76	45,2		
	Tamamen Katılıyorum	14	8,3		

Tablo-25.Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Öğrenme Öğretme Süreci” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular (Devamı)

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
43. Sosyal Bilgiler Programı’nda yapılması tasarlanan etkinlikler öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,72	Katılıyorum
	Katılmıyorum	8	4,8		
	Kısmen Katılıyorum	46	27,4		
	Katılıyorum	91	54,2		
	Tamamen Katılıyorum	21	12,5		
44. Sosyal Bilgiler Programı yapılması gereken etkinliklerde öğrencilere yol gösterebilmektedir.	Hiç Katılmıyorum	1	,6	3,77	Katılıyorum
	Katılmıyorum	6	3,6		
	Kısmen Katılıyorum	42	25,0		
	Katılıyorum	100	59,5		
	Tamamen Katılıyorum	19	11,3		
45. Sosyal Bilgiler Programı yapılması gereken etkinliklerde öğretmenlere yol gösterebilmektedir.	Hiç Katılmıyorum	4	2,4	3,75	Katılıyorum
	Katılmıyorum	5	3,0		
	Kısmen Katılıyorum	44	26,2		
	Katılıyorum	91	54,2		
	Tamamen Katılıyorum	24	14,3		

Not= 40, 41.. maddeleri ters yönde kodlanmaktadır.

Tablo-25 incelendiğinde;

“**38.** Sosyal bilgiler dersinde kullanılması önerilen öğretim yöntem ve teknikleri öğrencileri bilgi ve becerilerini yeniden yapılandırarak hayata geçirmelerine olanak sağlamaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 4’ü “Katılmıyorum”, % 29’u “Kısmen Katılıyorum”, % 57’si “Katılıyorum” ve % 9’u “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.69 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“**39.** Sosyal Bilgiler Dersi Programı’nın uygulanmasında öğretmen yol gösterici, öğrenci ise aktif durumdadır.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 7’si “Katılmıyorum”, % 21’i “Kısmen Katılıyorum”, % 58’i “Katılıyorum” ve % 13’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.77 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“40. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda modern öğretim yöntem ve tekniklerine yeterince yer verilmemektedir.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Tamamen Katılıyorum”, % 19’u “Katılıyorum”, % 31’i “Kısmen Katılıyorum”, % 36’sı “Katılmıyorum” ve % 13’ü “Hiç Katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 2.60 olup “Katılmıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“41. Sosyal Bilgiler Programı’nda ünitelerin işlenişi sırasında öğretmenlerin kullanacağı yeterli uygulama örnekleri bulunmamaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 4’ü “Tamamen Katılıyorum”, % 24’ü “Katılıyorum”, % 29’u “Kısmen Katılıyorum”, % 30’u “Katılmıyorum” ve % 13’ü “Hiç Katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 2.77 olup “Kısmen Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“42. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere yapıcı-yaratıcı faaliyetlere yöneltecek etkinlikler yapılmaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 10’u “Katılmıyorum”, % 34’ü “Kısmen Katılıyorum”, % 45’i “Katılıyorum” ve % 8’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.47 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“43. Sosyal Bilgiler Programı’nda yapılması tasarlanan etkinlikler öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 5’i “Katılmıyorum”, % 27’si “Kısmen Katılıyorum”, % 54’ü “Katılıyorum” ve % 13’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.72 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“44. Sosyal Bilgiler Programı yapılması gereken etkinliklerde öğrencilere yol gösterebilmektedir.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 4’ü “Katılmıyorum”, % 25’i “Kısmen Katılıyorum”, % 60’ı “Katılıyorum” ve % 11’i “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.77 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“45. Sosyal Bilgiler Programı yapılması gereken etkinliklerde öğretmenlere yol gösterebilmektedir.” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 3’ü “Katılmıyorum”, % 26’sı “Kısmen Katılıyorum”, % 54’ü “Katılıyorum” ve % 14’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.75 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

4.1.5. Programın Ölçme ve Değerlendirme Boyutuna Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Ölçme ve Değerlendirme” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular Tablo-26’da verilmiştir.

Tablo-26.Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Ölçme ve Değerlendirme” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME					
46. Sosyal Bilgiler Programı öğretmenlerin ölçme araçları geliştirme açısından yol gösterici olmaktadır.	Hiç Katılmıyorum	2	1,2	3,64	Katılıyorum
	Katılmıyorum	8	4,8		
	Kısmen Katılıyorum	54	32,1		
	Katılıyorum	89	53,0		
	Tamamen Katılıyorum	15	8,9		
47. Sosyal Bilgiler Programı’nda değerlendirme işleminin yapılabilmesi için gerekli ölçütlere yer verilmemiştir.	Hiç Katılmıyorum	20	11,9	2,60	Katılmıyorum
	Katılmıyorum	68	40,5		
	Kısmen Katılıyorum	45	26,8		
	Katılıyorum	29	17,3		
	Tamamen Katılıyorum	6	3,6		
48. Sosyal Bilgiler Programı’nda öğrencilerin yapmış oldukları etkinliklerin değerlendirilebilmesi amacıyla öğretmenlere rehberlik yapacak açıklamalara yer verilmiştir.	Hiç Katılmıyorum	4	2,4	3,51	Katılıyorum
	Katılmıyorum	14	8,3		
	Kısmen Katılıyorum	53	31,5		
	Katılıyorum	86	51,2		
	Tamamen Katılıyorum	11	6,5		

Not= 47. maddesi ters yönde kodlanmaktadır.

Tablo-26 incelendiğinde;

“**46.** Sosyal Bilgiler Programı öğretmenlerin ölçme araçları geliştirme açısından yol gösterici olmaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 1’i “Hiç Katılmıyorum”, % 5’i “Katılmıyorum”, % 32’si “Kısmen Katılıyorum”, % 53’ü “Katılıyorum” ve % 9’u “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.64 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“47. Sosyal Bilgiler Programı’nda değerlendirme işleminin yapılabilmesi için gerekli ölçütlere yer verilmemiştir.” maddesine öğretmenlerin % 12’si “Hiç Katılmıyorum”, % 41’i “Katılmıyorum”, % 27’si “Kısmen Katılıyorum”, % 17’si “Katılıyorum” ve % 4’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 2.60 olup “Katılmıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“48. Sosyal Bilgiler Programı’nda öğrencilerin yapmış oldukları etkinliklerin değerlendirilebilmesi amacıyla öğretmenlere rehberlik yapacak açıklamalara yer verilmiştir.” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 8’i “Katılmıyorum”, % 32’si “Kısmen Katılıyorum”, % 51’i “Katılıyorum” ve % 7’si “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.51 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

4.1.6. Programın Uygulama Boyutuna Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Uygulama Boyutu” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular Tablo-27’de verilmiştir.

Tablo-27. Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Uygulama Boyutu” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
UYGULAMA BOYUTU					
49. Programın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için 5. sınıflarda sosyal bilgiler dersinin ders saati arttırılmalıdır.	Hiç Katılmıyorum	3	1,8	4,15	Katılıyorum
	Katılmıyorum	14	8,3		
	Kısmen Katılıyorum	21	12,5		
	Katılıyorum	46	27,4		
	Tamamen Katılıyorum	84	50,0		
50. Sosyal bilgiler dersinde ders kitabı ve çalışma kitapları dışında öğrencilerin seviyelerine uygun çeşitli kaynaklardan yararlanılmalıdır	Hiç Katılmıyorum	3	1,8	4,20	Katılıyorum
	Katılmıyorum	7	4,2		
	Kısmen Katılıyorum	16	9,5		
	Katılıyorum	70	41,7		
	Tamamen Katılıyorum	72	42,9		

Tablo-27. Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketin “Uygulama Boyutu” boyutuna verdikleri yanıtların genel dağılımı ile ilgili bulgular (Devamı)

Anket Maddeleri		f	%	$\bar{X}$	Anlamı
51. Sosyal bilgiler dersine ayrılan ders saati yeterlidir.	Hiç Katılmıyorum	81	48,2	2,01	Katılmıyorum
	Katılmıyorum	41	24,4		
	Kısmen Katılıyorum	16	9,5		
	Katılıyorum	23	13,7		
	Tamamen Katılıyorum	7	4,2		
52. Kılavuz kitaplar öğretmenlere yol gösterebilmektedir.	Hiç Katılmıyorum	4	2,4	3,83	Katılıyorum
	Katılmıyorum	11	6,5		
	Kısmen Katılıyorum	33	19,6		
	Katılıyorum	82	48,8		
	Tamamen Katılıyorum	38	22,6		
53. Yöneticilerin ilgi düzeyi programın hedeflerinin gerçekleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır.	Hiç Katılmıyorum	4	2,4	3,66	Katılıyorum
	Katılmıyorum	7	4,2		
	Kısmen Katılıyorum	48	28,6		
	Katılıyorum	92	54,8		
	Tamamen Katılıyorum	17	10,1		

Not= 51. maddesi ters yönde kodlanmaktadır.

Tablo-27 incelendiğinde;

“49. Programın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için 5. sınıflarda sosyal bilgiler dersinin ders saati arttırılmalıdır.” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 8’i “Katılmıyorum”, % 13’ü “Kısmen Katılıyorum”, % 27’si “Katılıyorum” ve % 50’si “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 4.15 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“50. Sosyal bilgiler dersinde ders kitabı ve çalışma kitapları dışında öğrencilerin seviyelerine uygun çeşitli kaynaklardan yararlanılmalıdır” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 4’ü “Katılmıyorum”, % 10’u “Kısmen Katılıyorum”, % 42’si “Katılıyorum” ve % 43’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 4.20 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“51. Sosyal bilgiler dersine ayrılan ders saati yeterlidir.” maddesine öğretmenlerin % 48’i “Hiç Katılmıyorum”, % 24’ü “Katılmıyorum”, % 10’u “Kısmen Katılıyorum”, % 14’ü “Katılıyorum” ve % 4’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 2.01 olup “Katılmıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“52. Kılavuz kitaplar öğretmenlere yol gösterebilmektedir.” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 7’si “Katılmıyorum”, % 20’si “Kısmen Katılıyorum”, % 49’u “Katılıyorum” ve % 23’ü “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.83 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

“53. Yöneticilerin ilgi düzeyi programın hedeflerinin gerçekleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır.” maddesine öğretmenlerin % 2’si “Hiç Katılmıyorum”, % 4’ü “Katılmıyorum”, % 29’u “Kısmen Katılıyorum”, % 55’i “Katılıyorum” ve % 10’u “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 3.66 olup “Katılıyorum” anlamına denk gelmektedir.

4.2. İKİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK NİCEL BULGULAR

Araştırmanın ikinci alt problemi, “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin; “Cinsiyet, Meslekteki Kıdem, Öğrenim Durumu, Hizmet İçi Eğitim Kurs Veya Seminere Katılma Durumu” değişkenlerine göre 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Genel Amaçları Ve Temel Yaklaşımı, Vizyonu, İçerik, Öğrenme Öğretme Süreci, Ölçme ve Değerlendirme ve Uygulama boyutuna yönelik görüşleri farklılaşmakta mıdır? ” şeklindedir.

4.2.1. Cinsiyet Değişkenine göre Yanıtların Karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre ankete verilen yanıtlar arasındaki farklar t testi ile incelenmiş ve bulgular Tablo-28’de verilmiştir.

Tablo-28. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre ankete verilen yanıtlar arasındaki farklar

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S.s.	t	P
Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı	Kadın	62	42,77	6,441	,790	,430
	Erkek	106	43,62	6,868		
Programın Vizyonu	Kadın	62	10,87	2,044	1,166	,245
	Erkek	106	10,50	1,958		
Programın İçeriği	Kadın	62	82,34	13,550	,061	,952
	Erkek	106	82,46	12,166		
Öğrenme Öğretme Süreci	Kadın	62	28,94	4,945	,276	,783
	Erkek	106	28,73	4,616		
Ölçme ve Değerlendirme	Kadın	62	10,39	2,059	,840	,402
	Erkek	106	10,64	1,790		
Uygulama Boyutu	Kadın	62	20,08	3,032	,807	,421
	Erkek	106	19,68	3,158		

Tablo-28 incelendiğinde; Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anketin Programın İçeriği”, “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu”na ilişkin tüm t değerleri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Bu bulgu Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anketin Programın İçeriği”, “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu”na verdikleri yanıtlar arasında fark olmadığını göstermektedir. Kadınlar ile erkekler, bu boyutlar konusunda benzer görüşlere sahiptirler.

4.2.2. Mesleki Kıdem Değişkenine göre Yanıtların Karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre ankete verilen yanıtlar arasındaki farklar Kruskal Wallis H testi ile incelenmiş ve bulgular Tablo-29’da verilmiştir.

Tablo-29. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre ankete verilen yanıtlar arasındaki farklar

		N	$\bar{X}$	S.s.	KW	P
Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı	1-5 yıl	26	44,92	5,30	6,204	,184
	6-10 yıl	44	42,43	6,78		
	11-15 yıl	40	44,03	7,47		
	16-20 yıl	27	44,19	5,82		
	21 yıl ve üzeri	31	41,52	7,15		
Programın Vizyonu	1-5 yıl	26	11,31	1,96	8,390	,078
	6-10 yıl	44	10,32	2,23		
	11-15 yıl	40	11,08	1,98		
	16-20 yıl	27	10,30	1,59		
	21 yıl ve üzeri	31	10,26	1,86		
Programın İçeriği	1-5 yıl	26	88,04	11,39	9,240	,055
	6-10 yıl	44	81,02	13,64		
	11-15 yıl	40	83,63	11,56		
	16-20 yıl	27	81,89	11,13		
	21 yıl ve üzeri	31	78,58	13,72		
Öğrenme Öğretme Süreci	1-5 yıl	26	28,65	4,43	3,076	,545
	6-10 yıl	44	28,57	5,42		
	11-15 yıl	40	29,43	4,87		
	16-20 yıl	27	29,26	3,88		
	21 yıl ve üzeri	31	28,06	4,55		
Ölçme ve Değerlendirme	1-5 yıl	26	10,35	1,44	3,045	,550
	6-10 yıl	44	10,32	2,24		
	11-15 yıl	40	10,93	2,03		
	16-20 yıl	27	10,70	1,71		
	21 yıl ve üzeri	31	10,42	1,67		
Uygulama Boyutu	1-5 yıl	26	20,42	3,16	4,353	,360
	6-10 yıl	44	19,82	2,71		
	11-15 yıl	40	20,20	3,50		
	16-20 yıl	27	19,63	2,94		
	21 yıl ve üzeri	31	19,03	3,21		

Tablo-29 incelendiğinde; Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anketin Programın İçeriği”, “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu”na ilişkin tüm KW değerleri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Bu bulgu Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anketin Programın İçeriği”, “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu”na verdikleri yanıtlar arasında fark olmadığını göstermektedir.

4.2.3. Öğrenim Durumları Değişkenine göre Yanıtların Karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin Öğrenim durumlarına göre ankete verilen yanıtlar arasındaki farklar Kruskal Wallis H testi ile incelenmiş ve bulgular Tablo-30’da verilmiştir.

Tablo-30. Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre ankete verilen yanıtlar arasındaki farklar

		N	$\bar{X}$	S.s.	KW	P
Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı	Fen ve Edebiyat Fakültesi	17	42,47	7,400		
	Eğitim Fakültesi	136	43,47	6,815	3,762	,288
	Yüksek Lisans (master)	13	42,00	4,848		
	Doktora	2	48,00	1,414		
Programın Vizyonu	Fen ve Edebiyat Fakültesi	17	10,35	2,290		
	Eğitim Fakültesi	136	10,64	2,014	3,728	,292
	Yüksek Lisans (master)	13	10,77	1,481		
	Doktora	2	12,00	,000		
Programın İçeriği	Fen ve Edebiyat Fakültesi	17	82,12	15,078		
	Eğitim Fakültesi	136	82,19	12,830	2,427	,489
	Yüksek Lisans (master)	13	83,69	7,364		
	Doktora	2	92,00	4,243		
Öğrenme Öğretme Süreci	Fen ve Edebiyat Fakültesi	17	29,35	5,195		
	Eğitim Fakültesi	136	28,85	4,811	1,573	,665
	Yüksek Lisans (master)	13	27,46	3,455		
	Doktora	2	29,50	,707		
Ölçme ve Değerlendirme	Fen ve Edebiyat Fakültesi	17	10,41	1,873		
	Eğitim Fakültesi	136	10,57	1,969	3,077	,380
	Yüksek Lisans (master)	13	10,23	1,013		
	Doktora	2	12,00	,000		
Uygulama Boyutu	Fen ve Edebiyat Fakültesi	17	19,94	3,172		
	Eğitim Fakültesi	136	19,94	3,095	2,790	,425
	Yüksek Lisans (master)	13	18,46	3,099		
	Doktora	2	20,00	4,243		

Tablo-30 incelendiğinde; Öğretmenlerin Öğrenim durumlarına göre anketin Programın İçeriği”, “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu”na ilişkin tüm KW değerleri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Bu bulgu öğretmenlerin Öğrenim durumlarına göre anketin Programın İçeriği”, “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu”na verdikleri yanıtlar arasında fark olmadığını göstermektedir.

4.2.4. Hizmet İçi Kurs Veya Seminare Katılma Durumu Değişkenine göre Yanıtların Karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin Hizmet içi Eğitim kurs veya seminerine katılma durumuna göre ankete verilen yanıtlar arasındaki farklar t testi ile incelenmiş ve bulgular Tablo-31’de verilmiştir.

Tablo-31.Öğretmenlerin Hizmet içi Eğitim kurs veya seminerine katılma durumuna göre ankete verilen yanıtlar arasındaki farklar

		N	$\bar{X}$	S.s.	t	P
Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı	Katılmadım	57	43,07	5,97	-	,741
	Katıldım	111	43,43	7,08	,331	
Programın Vizyonu	Katılmadım	57	10,68	1,81	,220	,826
	Katıldım	111	10,61	2,09		
Programın İçeriği	Katılmadım	57	82,26	11,30	-	,911
	Katıldım	111	82,50	13,34	,112	
Öğrenme Öğretme Süreci	Katılmadım	57	29,11	4,14	,592	,555
	Katıldım	111	28,65	5,01		
Ölçme ve Değerlendirme	Katılmadım	57	10,58	1,72	,153	,878
	Katıldım	111	10,53	1,98		
Uygulama Boyutu	Katılmadım	57	19,74	3,12	-	,788
	Katıldım	111	19,87	3,12	,270	

Tablo-31 incelendiğinde;

Öğretmenlerin Hizmet içi Eğitim kurs veya seminerine katılma durumuna göre anketin Programın İçeriği”, “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu”na ilişkin tüm t değerleri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur.

Bu bulgu öğretmenlerin Hizmet içi Eğitim kurs veya seminerine katılma durumuna göre anketin Programın İçeriği”, “Programın Genel Amaçları ve Temel Yaklaşımı”, “Programın Vizyonu”, “Öğrenme Öğretme Süreci”, “Ölçme ve Değerlendirme” ve “Uygulama Boyutu”na verdikleri yanıtlar arasında fark olmadığını göstermektedir.

4.3. NİTEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİNE YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın nicel bulgularını açıklayacak görüşmelerden elde edilen nitel verilere ve bu verilerin yorumlanmasına yer verilmiştir.

Nitel araştırma sorularından ilki olan “Güncellenen 5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın amaçlarının gerçekleşmesinde öğretmenin, öğrencinin, ailenin ve okul ortamının rolü hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo-32’de gösterilmiştir.

Tablo-32. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın Amaçlarının Gerçekleşmesinde Öğretmenin, Öğrencinin, Ailenin ve Okul Ortamının Rolü Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Düşünceleri

Tema	Kategori	Kod	f
Öğretmenin Rolü	Rehber Olmalı	Ö2, Ö15, Ö17, Ö19	4
	Olumlu Eğitim Ortamı Oluşturmalı	Ö4, Ö15, Ö19	3
	Birikimli, Donanımlı ve Tecrübeli Olmalı	Ö1, Ö6, Ö18	3
	Programı Benimsemeli	Ö5, Ö7	2
	Örnek Olmalı	Ö12, Ö13	2
	İşbirliği İçinde Olmalı	Ö2	1
Öğrencinin Rolü	İlgili ve İstekli Olmalı	Ö1, Ö4, Ö6, Ö18	4
	Katılımcı Olmalı	Ö15, Ö17, Ö20	3
	Davranışa Dönüştürmeli	Ö4, Ö13	2
	Sosyalleşme	Ö8	1
Ailenin Rolü	Destek Vermeli	Ö1, Ö2, Ö4, Ö7, Ö10	5
	Öğretmenle İşbirliği İçinde Olmalı	Ö2, Ö6, Ö9, Ö15, Ö19	5
	İletişim	Ö6, Ö9	2
	Aktif Katılımcı Olmalı	Ö15, Ö17	1
	Çocuğun Sosyalleşmesine Yardımcı Olmalı	Ö8	1
Okul Ortamının Rolü	İmkanları İyi Olmalı	Ö1, Ö5, Ö7, Ö12, Ö18, Ö19	6

Tablo-32 incelendiğinde, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın amaçlarının gerçekleşmesinde öğretmenin rolünün neler olduğu temasına yönelik

katılımcı öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “*Rehber Olmalı*”(f=4)olduğu görülmüştür. Bu kategoriyi “*Donanımlı ve Tecrübeli Olmalı*”(f=3), *Olumlu Eğitim Ortamı Oluşturmalı*”(f=3) , “*Programı Benimsemeli Birikimli*”(f=2)ve “*Örnek Olmalı*”(f=2)kategorileri takip etmektedir.

Öğrencinin rolünün neler olduğu temasına yönelik katılımcı öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen kategorilere bakıldığında ise en çok ön plana çıkan görüş “*İlgili ve İstekli Olmalı*”(f=4)olduğu görülmüştür. Bu kategoriyi “*Katılımcı Olmalı*”(f=3) ve “*Davranışa Dönüştürmeli*”(f=2)kategorileri takip etmektedir.

Ailenin rolünün neler olduğuna temasına yönelik katılımcı öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen kategorilere bakıldığında ise en çok ön plana çıkan görüş “*Destek Vermeli*”(f=5)ve “*Öğretmenle İşbirliği İçinde Olmalı*”(f=5)olduğu görülmüştür.

Okul ortamının rolünün neler olduğu temasına yönelik katılımcı öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen kategorilere bakıldığında ise en çok ön plana çıkan görüş “*İmkanları İyi Olmalı*”(f=6)olduğu görülmüştür.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın amaçlarının gerçekleşmesinde öğretmenin rolünün neler olduğuna yönelik katılımcı öğretmenlerin bazılarının belirttikleri görüşler kendi ifadeleri ile şöyledir:

Ö1: *Öğretmen çağın gerektirdiği becerilere ve donanımlara sahip olması gerekir. Değişiklikleri takip etmelidir. Çünkü bu işin merkezinde olan unsur öğretmendir.*

Ö2: *“Üçünün de aktif ve bilinçli olması lazım. İşbirliği içinde olmalılar. Öğretmen, öğrencinin programın amaçları içinde yer alan temel bilgi ve becerilere ulaşmasında rehber olmalıdır.”*

Ö4: *Öğretmen sınıf içinde olumlu eğitim ortamı oluşturmalı, öğrencilerin özgüvenini artırma yoluna gitmeli ve öğretim için gerekli planlamayı yapmalıdır.*

Ö5: *“Sosyal bilgiler dersinin amaçlarının gerçekleşmesinde en önemli rolü öğretmen oynamaktadır. Çünkü öğretmen programı benimsemezse bu program gerçekleşmez.”*

Ö6: *“Öğretmenin birikimi ve birikimini öğrenciye aktarımı, öğrencinin derse ilgisi ve ön hazırlık yaparak gelmesi, ailenin öğretmenle işbirliği yapması, okul, öğretmen ve ailenin eğitim ve öğretime bakışı ile üçü arasındaki iletişimin niteliği önemlidir.”*

Ö7: *“Programlar toplumsal yaşantısal örnekleri planlı bir şekilde okula getirmektedir. Öğretmen bu yaşantısal örnek kazanımları benimsediği takdirde başarıya ulaşılabilir.”*

Ö12: *“Dersimiz yaşam ile bir ders içeriğine sahip olduğu için amaçlara ulaşmada herkese bir rol düşmektedir. Aile ve öğretmen çocuğa örnek davranış sergilerken okul öğrencinin öğrendiklerini uygulayabileceği bir anlayış ile yapılmış olmalıdır. Çünkü tek başına uygulanacak bir süreçten ibaret değildir.”*

Ö13: *“Öğretmen davranışlarıyla örnek olmalıdır.”*

Ö15: *“Öğretim programının gerçekleşmesi için bir tek öğretmene yüklenilmemelidir. Bu sürece öğretmen, öğrenci, veli ve okul ortamı da katılmalıdır. Disiplin sorunlarının yok olması olumlu eğitim ortamının oluşmasına katkı sağlar. Bu süreçten sonra devreye öğretmen ve öğrenci girer. Öğretmen öğrenciye sürekli*

dönütler sağlayarak öğretimi aktif hale getirmelidir. Öğretmen sınıfta lider değil rehber olmalıdır.”

Ö17: “Öğretmen yönlendirici pozisyonunda somut verilere ve materyallere dayalı olarak programın amaçlarına ulaşmasını sağlayabilir.”

Ö18: “Öğretmenin donanımlı ve tecrübeli olması, okul ortamındaki imkanların elverişli olması öğrenmeye katkı sağlar.”

Ö19: “Öğretmen öğrenci merkezli eğitim ortamı oluşturmali. Bilgi depolamak yerine düşünmeyi, araştırmayı ve eleştirel bakışı aşılmalı.”

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın amaçlarının gerçekleşmesinde öğrencinin rolünün neler olduğuna yönelik katılımcı öğretmenlerin bazılarının belirttikleri görüşler kendi ifadeleri ile şöyledir:

Ö1: “Öğrenci istekli ve hevesli olmazsa başarı için diğer unsurlar etkisiz kalır.”

Ö4: “Öğrenci öğrenmeye istekli olmalı ve sorumluluklarını özümseyip bunu davranışlarına yansıtmalı.”

Ö6: “Öğretmenin birikimi ve birikimini öğrenciye aktarımı, öğrencinin derse ilgisi ve ön hazırlık yaparak gelmesi, ailenin öğretmenle işbirliği yapması, okul, öğretmen ve ailenin eğitim ve öğretime bakışı ile üçü arasındaki iletişimin niteliği önemlidir.”

Ö13: “Öğrenci öğrendiği bilgi ve becerileri sosyal ortamda davranışa dönüştürmesi gerekmektedir.”

Ö15: “Öğretmen sınıfta lider değil rehber olmalıdır. Aktif olan ise öğrencidir.”

Ö17: “Öğrenci materyal üretme etkinliklerine doğrudan katılım sağlayabildiği ölçüde amaca ulaşır.”

Ö18: “Öğrencinin meraklı bir bakış açısı, öğrenmeye istekli oluşu dersin başarısını artırır.”

Ö20: “Hayata etkin katılmalı.”

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın amaçlarının gerçekleşmesinde ailenin rolünün neler olduğuna yönelik katılımcı öğretmenlerin bazılarının belirttikleri görüşler kendi ifadeleri ile şöyledir:

Ö1: “Aile çocuğu takip etmek, çocukla ilgilenmek zorundadır. İlgisiz velilerin çocukları da ilgisiz oluyor.”

Ö2: “Amaçlara ulaşmada destek vermelidir.”

Ö4: “Ailenin destekleyici yaklaşımı ve okul etkinliklerine katılması başarı üzerinde en önemli etkindir.”

Ö6: “Aile öğretmenle işbirliği yapmalıdır.”

Ö7: “Aile, öğrencinin öğrendiklerine ve kazanımlarına değer verir ve benimser ise öğrendikleri kalıcı bir hale gelebilir.”

Ö9: “Hepsi birlikte işin içinde olmalı. Aile ile başlayan eğitim öğretim süreci okul ve çevre ile devam ediyor. Bunların iletişimi ne kadar güçlü olursa eğitim kalitesi de o oranda artacaktır.”

Ö10: “Okulda öğrenilen konuyu desteklemezse konu yarım kalır.”

Ö15: “Öğretim programının gerçekleşmesi için bir tek öğretmene yüklenilmemelidir. Bu sürece öğretmen, öğrenci, veli ve okul ortamı da katılmalıdır.”

Ö19: “Aile, öğrenci üzerinde baskıdan uzak bir kontrol mekanizması görevi görmeli. Öğrenci ailesi tarafından önemsendiğini ve ailesinin öğretmeniyle iletişim ve işbirliği olduğunu hissetmeli.”

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın amaçlarının gerçekleşmesinde okul ortamının rolünün neler olduğuna yönelik katılımcı öğretmenlerin bazılarının belirttikleri görüşler kendi ifadeleri ile şöyledir:

Ö1: “İmkanları iyi olan okullar diğerlerine göre her zaman bir adım öndedir.”

Ö5: “Okul Ortamı imkanlarının iyi olması gerekir.”

Ö7: “Okul ortamı sosyal yaşantı gereksinimlerine göre düzenlenmelidir.”

Ö12: “Okul öğrencinin öğrendiklerini uygulayabileceği bir anlayış ile yapılanmış olmalıdır.”

Ö18: “Okul ortamındaki imkanların elverişli olması öğrenmeye katkı sağlar.”

Ö19: “Okul ortamı öğretmen ve öğrenci için her türlü iletişimin gerçekleştiği ortam haline gelmelidir.”

Nitel araştırma sorularından ikincisi olan “Güncellenen 5. sınıf SBDÖP’nin amaçları ile okul öğrenme ortamının uygun olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo-33’te gösterilmiştir.

Tablo-33. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Güncellenen Sosyal Bilgiler Programı’nın Amaçları İle Okul Öğrenme Ortamının Uygun Olup Olmadığına Yönelik Düşünceleri

Tema	Kod	f
Düşünüyorum	Ö2, Ö3, Ö5, Ö9, Ö11, Ö20	6
Düşünmüyorum	Ö7, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17	5
Farklılık Gösterir	Ö1, Ö4, Ö6, Ö8, Ö10, Ö12, Ö13, Ö18, Ö19	9

Tablo-33 incelendiğinde; güncellenen 5. sınıf Sosyal Bilgiler Programı’nın amaçları ile okul öğrenme ortamının uygun olup olmadığı konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin 6’sı “Düşünüyorum”, 5’i “Düşünmüyorum” ve 9’u ise “Farklılık Gösterir” cevabını vermiştir.

Güncellenen 5. sınıf Sosyal Bilgiler Programı’nın amaçları ile okul öğrenme ortamının uygun olduğunu düşünen katılımcı öğretmenlerin belirttikleri görüşler kendi ifadeleri ile şöyledir:

Ö2: “Düşünüyorum. Çünkü amaçları iyi ve EBA, akıllı tahtalar vasıtasıyla kazanımlar iyi kavratılıyor.”

Ö3: “Yeni programın amaçlarının gerçekleşmesinde büyük oranda okul ortamı yeterlidir. Okul dışı etkinlikler bu noktada önem kazanmaktadır.”

Ö5: “Yeni programın amaçları ile okul öğrenme ortamının uygun olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu programın bütün okullarımızda uygulanma imkanı var.”

Ö9: “Akıllı tahtalar ve internet bağlantısı bize büyük imkanlar ve kolaylıklar sağlıyor. Bununla beraber program gezilerle desteklenmeli ki öğrencide kalıcılık artsın.”

Ö11: “Yeni program önceki programa göre uygulama şansı daha yüksek. Ayrıca daha somut özellik gösteriyor.”

Ö20: “Yeni programın amaçları ile okul öğrenme ortamı özellikle fiziksel donanımdan dolayı çok etkin bir şekilde örtüşmektedir. EBA’dan program ve kazanımlara uygun video ve ders etkinliklerinin yapılması, sanal ortamdan öğrencilere ödev verilip takip edilmesi önemli ve teşvik edicidir.”

Okul öğrenme ortamının uygun olmadığını düşünen katılımcı öğretmenlerin belirttikleri görüşler kendi ifadeleri ile şöyledir:

Ö7: “Düşünmüyorum. Dört duvar ile eğitim ortamı olmaz. Öğrencilerin ferah ve nezih bir ortam sağlanmamışken programın amaçlarını kazandırmak sadece öğretmenlerin idealisliğine bağlı olarak kalmaktadır.”

Ö14: “Toplumumuzun sosyal ve ekonomik olarak farklılıklarının belirgin olarak eğitim programına yansıtılmadığı bu sosyo-ekonomik yapının okul öğrenme ortamını da etkilediğinden dolayı uygun olmadığını düşünüyorum.”

Ö15: “Okul ortamı kesinlikle yaparak öğrenme ortamına uygun değildir. Sınıflar çok kalabalık olduğundan drama yöntemini kullanmak mümkün değildir.”

Ö16: “Okullarda uygulamaya dönük ortamların çok yetersiz olduğu kanaatindeyim. Öğrenciye yaparak yaşayarak kazanım sağlayacağı öğrenme ortamı oluşturmak, zaman, maliyet ve yasal düzenlemeler çerçevesinde hem okul hem de öğretmen açısından sorunlar oluşturmaktadır.”

Ö17: “Sınıf mevcudunun fazla oluşu programın uygulamasını olumsuz etkilemektedir.”

Okul öğrenme ortamının uygun olup olmadığı konusunda farklılık gösterdiğini düşünen katılımcı öğretmenlerin belirttikleri görüşler kendi ifadeleri ile şöyledir:

Ö1: “Şehir merkezindeki büyük okullar bu amaçlara uygun, ancak köy okulları bilişim, internet vb. sebeplerle buna çok uygun değil.”

Ö4: “Etkileşimli tahtaların etkin şekilde kullanılması sebebiyle yeni programın amaçlarının büyük ölçüde gerçekleşmesi mümkün olabilir. Ancak kırsal yerleşmelerdeki okullar, yapılabilecek bazı etkinlikler açısından (tarihi mekan, müze gezileri vb.) yetersiz kalabilir.”

Ö6: “Yeni programın amaçları ile okul öğrenme ortamının uygunluğu, okulun imkan ve şartlarına göre değişmektedir.”

Ö8: “Elbette uygundur. Fakat eksiklikler de var. Okuluna göre değişir. Mesela beni okuluma öğrencilerin kaynaşacağı alan yok. Fakat buna rağmen öğrencilerin birbiriyle sağlıklı iletişim kurabilmelerini sağlamaya çalışıyoruz.”

Ö10: “Kısmen katılıyorum. Meslek gruplarını öğrenen 5. Sınıf öğrencisinin bu meslekleri yakından görmesi, tanınması, aletlere dokunması gerekir. Bölgeler konusu işlenirken en azından yakın çevresindeki göl, dağ, ormanı görmesi gerekir. Bu çok az öğrenciye nasip olmaktadır. Birçok okul ortamı sadece düz anlatım tekniğine uygundur.”

Ö12: “Çalıştığım okul için evet düşünüyorum. Bulduğum ortamda öğrencilerime konularımızla alakalı film ve belgeseller izletebiliyor ve gezilere götürebiliyorum. Bu konuda maddi ve manevi destek görüyorum. Ama ne yazı ki imkansızlık içinde bulunan okullarda öğrencilere programın amaçlarını gerçekleştirecek materyal konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır.”

Ö13: “Kısmen düşünüyorum. Özellikle programın sadeleştirilmesi hem öğretmenler hem de öğrenciler için daha uygulanabilir ve anlaşılabilir olmuştur. Fakat öğrenme ortamı bu programın uygulanmasında fazla yeterli değildir. Özellikle köy okulları ve olumsuz çevre koşullarının olduğu okullarda biraz daha zor olmaktadır.”

Ö18: “Yeni programın amaçları çoğu okul ortamına uygun olsa da ücra köşelerde tam anlamıyla amaçlara ulaşamamaktır.”

Ö19: “Evet düşünüyorum. Görev yaptığım okulda öğrenme ortamı oldukça iyidir. İhtiyaç duyulan her türlü teknolojik araç gereç ile eğitim öğretim materyaline sahibiz. Eksikliklerimiz okul yönetimi en kısa sürelerde gideriliyor. Ancak daha önce görev yaptığım okul bir köy okuluymuştu. Bu okulda mevcut imkanlar öğrenme ortamına pek de uygun değildi. Sanırım bu konuda merkez okullar ile köy okulları arasında farklar var.”

Nitel araştırma sorularından üçüncüsü olan “Güncellenen 5. sınıf Sosyal Bilgiler Programı’nın daha önceki programa göre olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo-34’de gösterilmiştir.

Tablo-34. Güncellenen Programın Önceki Programa Göre Olumlu ve Olumsuz Yanları

Tema	Kategori	Kod	f
Olumlu	Sadeleştirilmiş olma	Ö1, Ö2, Ö6, Ö8, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18	10
	Konu-Kazanım Sayısının Azaltılması	Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö10, Ö12, Ö14, Ö15, Ö19, Ö20	10
	Sınıf Düzeyine (Öğrenci Seviyesine) Uygun	Ö1, Ö2, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö19	9
	Soyut Konuların Çıkarılması	Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö10, Ö13, Ö14	7
	Günlük Hayata Uygun (Güncel)	Ö4, Ö9, Ö12, Ö14, Ö17	5
	Değerler Eğitimi	Ö2, Ö7, Ö12, Ö14	4
	Konuların Birbirini Tamamlaması	Ö2, Ö3, Ö7, Ö17	4
	Dijital ve e-okul Yazarlığı	Ö2, Ö20	2
Olumsuz	Bazı Konular Öğrenci Seviyesinin Üzerinde	Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö10, Ö12, Ö20	7
	Konularla İlgili Etkinlikler ve Açıklamalar Az	Ö2, Ö8, Ö9, Ö19	4
	Kazanımlar Ağırlaştırılmış, Bütünlük yok	Ö1, Ö17	2
	Ders ve Çalışma Kitabı Birlikte	Ö9	1
	Kitaptaki Etkinlikler Az	Ö3	1

Tablo-34 incelendiğinde; güncellenen programın önceki programa göre olumlu yanlarının neler olduğuna yönelik katılımcı öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “*sade olması*”(f=10) ve “*Konu-Kazanım Sayısının Azaltılması*”(f=10) olduğu görülmüştür. Bu kategorileri “*Sınıf Düzeyine (Öğrenci Seviyesine) Uygun*”(f=9)kategorisi takip etmektedir.

Güncellenen programın önceki programa göre olumsuz yanlarının neler olduğuna yönelik katılımcı öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen kategorilere bakıldığında ise en çok ön plana çıkan görüş “*Bazı Konular Öğrenci Seviyesinin Üzerinde*” (f=7)olduğu görülmüştür. Bu kategoriye “*Konularla İlgili Etkinlikler ve Açıklamalar Az*” (f=4) kategorisi takip etmektedir.

Güncellenen programın önceki programa göre olumlu yanlarının neler olduğuna yönelik katılımcı öğretmenlerin bazılarının belirttikleri görüşler kendi ifadeleri ile şöyledir:

Ö-1: “*Güncellenen program daha sadedir.*”

Ö-2: “*Konular daha sade ve anlaşılırdır. Kazanım sayılarının çıkarılması olumlu olmuştur.*”

Ö-6: “*Daha sade ve kazanımların sayısı azaltılmıştır.*”

Ö-7: “*Kazanım sayılarının azaltılması.*”

Ö-8: “*Konular daha sade ve yaşlarına uygun.*”

Ö-10: “*Konuların azaltılmış olması ve öğrencilerin anlamakta zorluk çektiği soyut kavramların olduğu kazanımların çıkarılması olumlu olmuştur.*”

Ö-12: “*Daha sade olmuş, ayrıntılara girilmemiş. Kazanımlar azaltılarak konu yoğunluğu azalmış.*”

Ö-13: “*Daha sade ve anlaşılması kolaydır.*”

Ö-14: “*Kazanım sayılarının düşürülmesi ile daha sade ve daha anlaşılır olması.*”

Ö-16: “*İçeriğin sadeleştirilmesi.*”

Ö-18: “*Program daha sade ve anlaşılır hale gelmiştir.*”

Ö-19: “*Kazanımların azaltılması müfredattaki yükü hafifletmiştir.*”

Ö-20: *Kazanım sayısının 34’e düşürülmesi olumlu olmuş.*

Güncellenen programın önceki programa göre olumsuz yanlarının neler olduğuna yönelik katılımcı öğretmenlerin bazılarının belirttikleri görüşler kendi ifadeleri ile şöyledir:

Ö-2: “*Konular ile ilgili örnek ve açıklamalar az ve uygarlıklar ve nüfus konusu ağır gelmektedir.*”

Ö-4: “*5. Sınıfın 5. ünitesinde yer alan milli egemenlik ve bağımsızlık sembollerini kavramada öğrenci zorlanmakta.*”

Ö-5: “*Ölçek ve harita bilgisi konularının 5. Sınıfta verilmesi bence olumsuzdur. Çünkü bu konular 5. Sınıf seviyelerine uygun değildir.*”

Ö-7: “*Harita becerilerinden ölçek konusunun öğrenci seviyesinin üzerinde olması ve genel amaçlarda harita ve yön kavramına yer verilmemesi.*”

Ö-8: “*Örnekler az. Başlık kullanılmamış. Konuların başlıkları net değil.*”

Ö-9: “*Etkinlik sayısı çok yetersiz. Etkinlikler görsellikten uzak.*”

Ö-10: “*Egemenlik ve bağımsızlık kavramları soyuttur. Her öğrenci kavrayamıyor.*”

Ö-12: “Ağır olan ilk çağ uygarlıkları konusunun getirilmesidir.”

Ö-19: “Yeterince örnekleme yapılmaması en önemli eksikliklerindendir. Etkinlik sayısı ve içeriği de yetersiz. Ek kaynak kullanmaya yöneltiyor.”

Ö-20: “Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının konu anlatımı yerine hikayeleştirilmiş bir şekilde zevkli ve ilgi çekici halde verilebilirdi. Etkin Vatandaş öğrenme alanında verilen milli egemenlik ve bağımsızlık sembolleri soyut birer olarak hem kavratmada hem de anlamada öğrenci zorlanmaktadır.”

Nitel araştırma sorularından dördüncüsü olan “Güncellenen programın; kazanım, içerik, ölçme-değerlendirme ve uygulama boyutları ile ilgili düşünceleriniz, karşılaştığınız sorunlar ve çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo-35, 36, 37 ve 38’de gösterilmiştir.

4.3.1. Kazanım Boyutu

Tablo-35. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Güncellenen Programın Kazanım Boyutları İle İlgili Düşünceleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Tema	Kategori	Kod	f
Düşünceler	Azaltılması ve Bazı Kazanımların Birleştirilmesi Faydalı	Ö5, Ö7, Ö11, Ö12, Ö15, Ö19, Ö20	7
	Sınıf Düzeyine (Öğrenci Seviyesine) Uygun	Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö13	6
	Sade ve Anlaşılır Olması	Ö2, Ö11, Ö12, Ö14, Ö19, Ö20	6
	Yeterli	Ö1, Ö3, Ö8	3
	Birbirini Destekler Nitelikte	Ö2	1
	Açık Seçik Şekilde İfade Edilmiş	Ö2	1
	Derste Hafifleme Oldu	Ö2	1
	Mükemmel	Ö9	1
Karşılaşılan Sorunlar	Bazı Kazanımlar Öğrencilerin Hazırbulunuşluk Düzeyinin Altında	Ö15, Ö17, Ö18	3
	Zaman Yetersiz	Ö10, Ö16, Ö20	3
	Sorun Yok	Ö1, Ö5	2
	Örnekler ve Açıklamalar Az	Ö8	1
	Başlıklar Net Değil	Ö8	1
	Uygulamada Sıkıntı Var	Ö9	1
	Öğrencilerin Hazırcı Olması	Ö10	1
Çözüm Önerileri	Ders Saati Arttırılmalı	Ö10, Ö16, Ö20	3
	Sınırları Belirtilmeli	Ö1, Ö15	2
	Ders Kitapları İyi Hazırlanmalı	Ö4	1
	Bireylerin Deneyimlerini Dikkate Almalı	Ö4	1
	Öğrencinin Hazırbulunuşluk Seviyesi Arttırılmalı	Ö17	1

Tablo-35 incelendiğinde, güncellenen programın kazanım boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin düşüncelerini ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “*Azaltılması ve Bazı Kazanımların Birleştirilmesi Faydalı*” (f=7) olduğu görülmüştür. Bu kategorileri “*Sınıf Düzeyine (Öğrenci Seviyesine) Uygun*(f=6) ve “*Sade ve Anlaşılır Olması*” kategorileri takip etmektedir.

Güncellenen programın kazanım boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “*Bazı Kazanımlar Öğrencilerin Hazırbulunuşluk Düzeyinin Altında*” (f=3) ve “*Zaman Yetersiz*”(f=3) olduğu görülmüştür.

Güncellenen programın kazanım boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin çözüm önerilerini ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “*Ders Saati Arttırılmalı*” (f=3) olduğu görülmüştür. Bu kategoriyi “*Sınırları Belirtilmeli*”(f=2) kategorileri takip etmektedir.

Güncellenen Programın Kazanım Boyutları İle İlgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının düşünceleri şöyledir:

Ö2: “*5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde hafifleme oldu. Sınıf düzeyine uygundur. Açık seçik ifade edilmiş ve kazanımlar birbirini destekler niteliktedir.*”

Ö3: “*Yeni programın kazanım düzeyi olarak yeterlidir. Bazı kazanımlar çıkartılmıştır.*”

Ö5: “*Kazanım boyutu ile ilgili herhangi bir sorun yok. Kazanımların öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu düşünüyorum. Ayrıca kazanımların sayısının azaltılması çok iyi olmuştur.*”

Ö6: “*İşlediğim bütün konular öğrencilerin seviyesine uygundur.*”

Ö7: “*Kazanımlar öğrenci düzeyini ifade etmiş ve öğrencinin yaşantısına yön verecek ve kullanılabilecek alınmıştır. Kazanım sayısının azaltılması olumlu bir gelişmedir.*”

Ö11: “*Kazanımlar hem azaltılmış hem de sadeleştirilmiş. Bu da programın daha anlaşılır olmasını sağlamış.*”

Ö12: “*Kazanımlar sade ve anlaşılır olmuş. Kazanımların azaltılması ve bazı kazanımların birleştirilmesi iyi olmuş.*”

Ö13: “*Kazanımlar gayet verilebilir türde. Öğrenci düzeyine uygun.*”

Ö14: “*Kazanımlar sadeleştirilerek öğrencilerin yükü hafifletilmiştir.*”

Ö15: “*Yapılan değişikliklerle 46 kazanım yerine 34 kazanım bulunmaktadır. Dijital okuryazarlık kazanımının eklenmesi çağın gereksinimlerine uygun olarak tasarlanmıştır.*”

Ö19: “*Kazanım sayıları azaltılmış ve bazı kazanımlar birleştirilmiştir. Sadeleştirme yapılan kazanımlar uygulanabilirlik açısından olumlu olmuştur. Soyut konulara ait kazanımların basite indirgenmesi oldukça iyi olmuştur.*”

Ö20: “*Ünitelerin sadeleştirilmesi ve kazanım sayısının azaltılması ders saatinin az olmasından kaynaklanan konu yetiştiremem ve öğrenci merkezli ders işleyememe gibi sorunların bir nebze de olsa azaltacaktır.*”

Kazanım Boyutları İle İlgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının karşılaştığı sorunlar şöyledir:

Ö10: “*Ders saatinin az olmasından dolayı etkinliklerin yeterince yapılamaması*”

Ö15: “Bazı ünitelerde soyut kazanımlar somut dönemdeki çocuklara kavratılamıyor. Bölgeler ünitesinin kazanımları çocuklara ağır gelmektedir.”

Ö16: “Uygulamaya yönelik ortamların ve zaman yetersizliği nedeniyle somut işlemler döneminde bulunan 5. Sınıf öğrencileri için bazı kazanımların kısmen kazanılabildiği görülmektedir.”

Ö17: “Kazanımlar öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyinin oldukça altında yer almaktadır.”

Ö18: “Bazı kazanımlar (özellikle ilk uygarlıklar) öğrencilerin seviyelerinin ve hazırbulunuşluklarının üzerinde olduğu için kazanımlara ulaşılamamaktadır.”

Ö20: “Ders saatinin az olmasından dolayı konu yetiştirememe yaşanmaktadır.”

Kazanım Boyutları İle İlgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri şöyledir:

Ö1: “Şuana kadar bir sorunla karşılaşmadım. Sadece öğretmenler için kazanım sınırları belirtilirse daha açıklayıcı olur.”

Ö15: “Bölgeler ünitesinin kazanımları çocuklara ağır gelmektedir. Bu ünitenin sınırları belirtilmelidir.”

Ö16: “Ders saati arttırılarak bazı kazanımların kısmen kazandırılabilceği görülmektedir.”

Ö10: “Ders saati arttırılarak etkinliklerin yeterince yapılması sağlanacaktır.

Ö20: “Haftalık ders saatinin artması durumunda kazanımların daha iyi pekiştirileceği ve kavratılacağı unutulmamalıdır.

4.3.2. İçerik Boyutu

Tablo-36. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Güncellenen Programın İçerik Boyutları İle İlgili Düşünceleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Tema	Kategori	Kod	f
Düşünceler	Konular sade ve iyi	Ö8, Ö12, Ö14, Ö16, Ö17, Ö20	6
	Öğrenci Seviyesine Uygun	Ö1, Ö2, Ö5, Ö6, Ö12	5
	Kazanımlar ile içerik örtüşüyor	Ö2, Ö9	2
	Güzel, iyi	Ö11	1
	Günlük Yaşama Uygun	Ö12	1
Karşılaşılan Sorunlar	Bazı Konular Ağır (İlkçağ Uygarlıkları, Ölçek)	Ö2, Ö3, Ö5	3
	Zaman Sıkıntısı	Ö10, Ö18, Ö19	3
	Bazı Etkinliklerin Öğrenci Seviyesine Uygun Olmaması ve Az	Ö11, Ö13, Ö18	3
	Kavramların Açıklanmaması	Ö16, Ö20	2
	Konu Bağlantısı Sorunu	Ö18	1
Çözüm Önerileri	Ders Saati arttırılmalı	Ö10, Ö18, Ö19	3
	Ünite Başında Kavramlar Açıklanmalı	Ö16, Ö20	2
	Görseller Dikkat Çekici Olmalı	Ö16	1
	Kolaydan Zora Düzenlenmeli	Ö18	1

Tablo-36 incelendiğinde; güncellenen programın içerik boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin düşüncelerini ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “*Konular sade ve iyi*” (f=6) olduğu görülmüştür. Bu kategoriye “*Öğrenci Seviyesine Uygun*” (f=5) kategorisi takip etmektedir.

Güncellenen programın içerik boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “*Bazı Konular Ağır (İlkçağ Uygarlıkları, Ölçek)*” (f=3), “*Zaman Sıkıntısı*”(f=3) ve “*Bazı Etkinliklerin Öğrenci Seviyesine Uygun Olmaması ve Az*”(f=3) olduğu görülmüştür.

Güncellenen programın içerik boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin çözüm önerilerini ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “*Ders Saati arttırılmalı*” (f=3) olduğu görülmüştür. Bu kategoriye “*Ünite Başında Kavramlar Açıklanmalı*” (f=2) kategorisi takip etmektedir.

Güncellenen Programın İçerik Boyutları İle İlgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının düşünceleri şöyledir:

Ö1: “*Öğrenci seviyesine uygun. Sıkıntı yaratacak bir durum söz konusu değil.*”

Ö2: “*Kazanımlar ile içerik örtüşüyor. Öğrencilerin seviyesine uygun.*”

Ö5: “*Sosyal Bilgiler programında yer alan kavramlar öğrencilerin seviyesine uygundur.*”

Ö6: “*5. Sınıf Sosyal Bilgiler programının içeriği, öğrencilerin anlama, öğrenme alanlarına uygundur.*”

Ö8: “*İçerik iyi. Konuların sade olması gerektiği gibi.*”

Ö12: “*İçerik sadeleştirilip öğrenci seviyesine uygun hale getirilmiştir.*”

Ö14: “*İçerik olarak sadeleştirilmesi sorunları azaltmıştır.*”

Ö16: “*İçeriğin sadeleştirilmesini olumlu buluyorum.*”

Ö17: “*İçerik gayet sade ve somut verilerden oluşmaktadır. Bu da uygulamada kolaylık sağlamaktadır.*”

Ö20: “*Görsel öğelerle zenginleştirilmesi, kullanılan dilin sade ve anlaşılır olması olumlu yönleridir.*”

İçerik Boyutları İle İlgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının karşılaştığı sorunlar şöyledir:

Ö2: “*Uygarlıklar, nüfus ve ölçek konuları çok ağır.*”

Ö3: “*İlkçağ uygarlıkları gibi öğrencilerin zorlandığı konuların eklenmesi sıkıntı yaratmaktadır.*”

Ö5: “*Ölçek ve harita bilgisi konuları ağır.*”

Ö10: “*Uygulama aşamasında problemler yaşamıyor. Ders saati yetmiyor. Çocuklar ilgisiz olabiliyor.*”

Ö11: “*Bazı etkinlikler öğrenci seviyesine uygun değil.*”

Ö13: “*Bazı etkinlikler çok az, yeterli değil.*”

Ö18: “*İçerik sıralaması ve konu bağlantısı kurmakta zorlanıyorum. Bundan dolayı konunun başında bağlantı kurmaya çalışırken zaman kaybediyorum. Zaman yetmiyor.*”

Ö19: “*İçerik yoğun ve ders saatinde yetiştirilmesi oldukça zor.*”

İçerik Boyutları İle İlgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri ise şöyledir:

Ö10: “Çözüm önerim ders saatinin arttırılması, daha çok etkinlik yapılması ve çocukların yaparak ve yaşayarak öğrenmesi.”

Ö16: “Bazı konularda görseller daha dikkat çekici olanlardan seçilmelidir. Öğrencilerin kavram bilgisi konusunda oldukça yetersiz olduğu düşünülürse ünite başlarına ilgili konuları açıklayan bölümler konulmalıdır.”

Ö18: “Ders saatinin arttırılması gerekir.”

Ö19: “Ders saati arttırılmalıdır.”

Ö20: “Ünite başlarında kavramlar açıklanmalıdır.”

4.3.3. Ölçme ve Değerlendirme Boyutu

Tablo-37. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Güncellenen Programın Ölçme ve Değerlendirme Boyutları İle İlgili Düşünceleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Öneriler

Tema	Kategori	Kod	f
Düşünceler	Farklı Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri Kullanılabiliyor	Ö1,Ö2, Ö6, Ö7, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14	8
	Öğretmene Yol göstermekte	Ö5	1
	Öğrenci Seviyesine Uygun	Ö6	1
Karşılaşılan Sorunlar	Soru ve Etkinlikler Az	Ö8, Ö9, Ö20	3
	Bilgiye Dayalı Ölçme Araçları	Ö17	1
	Ders Kitabı İle Çalışma Kitabını İç İç Olması	Ö2	1
	Objektif Olamama	Ö15	1
	Öğrencinin Hazırbulunuşluk Seviyesinin Düşük Olması	Ö16	1
	Bazı Sorular Öğrenci Seviyesinin Altında	Ö18	1
Çözüm Önerileri	Etkinlikler Arttırılmalı	Ö9, Ö20	2
	Süreç Odaklı Değerlendirmeye Ağırlık Verilmeli	Ö19	1
	Öğrenci Çok Yönlü Ölçülmeli	Ö15	1
	Hizmet İçi Seminer Çalışmaları Yapılmalı	Ö4	1
	Yoruma Dayalı Ölçme Araçları Kullanılmalı	Ö17	1
	Objektif Olunmalı	Ö5	1

Tablo-37 incelendiğinde; güncellenen programın ölçme ve değerlendirme boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin düşüncelerini ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “*Farklı Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri Kullanılabiliyor*”(f=8) olduğu görülmüştür.

Güncellenen programın ölçme ve değerlendirme boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “*Soru ve Etkinlikler Az*”(f=3) olduğu görülmüştür.

Güncellenen programın ölçme ve değerlendirme boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin çözüm önerilerini ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “*Etkinlikler Arttırılmalı*”(f=2) olduğu görülmüştür.

Güncellenen programın ölçme ve değerlendirme boyutları İle İlgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının düşünceleri şöyledir:

Ö1: “*Kazanımların sade olması ölçme ve değerlendirme açısından da işimizi kolaylaştırmaktadır. Çoklu değerlendirme sistemine uygun.*”

Ö2: “*Çoktan seçmeli, doğru-yanlış, eşleştirme gibi çeşitli ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanabiliyorum.*”

Ö6: “*Ölçme ve değerlendirmeyi yaparken daha çok eşleştirme, karşılaştırma, boşluk doldurma, çoktan seçmeli sorularla yapılmaktadır. Öğrencilerin seviyesine göre zor, normal ve kolay sorular sorulmaktadır.*”

Ö7: “*Değerlendirmenin alınması bir programın olmazsa olmaz şartıdır. Programdaki ölçme ve değerlendirme çeşitliliği bakımından yol gösterici niteliktedir.*”

Ö11: “*Program ölçme ve değerlendirme açısından çok iyi. Öğretmene her türlü soru sorma imkanı veriyor.*”

Ö12: “*Doğru-yanlış, açık uçlu, çoktan seçmeli vb. değerlendirme türleri kullanılabilmekteyiz.*”

Ö13: “*Farklı ölçme değerlendirmeye yönelik bir program yapılmış. Uygulamada herhangi bir problem ya da sorunla karşılaşılmadı.*”

Ö14: “*Kazanım sayısının düşürülmesi ölçme ve değerlendirmede daha kapsamlı sorular ve daha farklı ölçme ve değerlendirme yöntemlerine olanak sağlamıştır.*”

Ölçme ve değerlendirme boyutları İle İlgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının karşılaştığı sorunlar şöyledir:

Ö8: “*Biraz daha soru olabilirdi.*”

Ö9: “*Ölçme boyutu biraz sıkıntı oluşturabilir. Çünkü bu tarz kazanımları birkaç soru ve etkinlikle ölçmek doğru sonuçlar vermeyebilir.*”

Ö20: “*Ünite sonlarında yer alan ölçme ve değerlendirme çalışmaları yerinde fakat yetersiz. Önceki programda çalışma kitabında yer alan etkinliklerin fazla olması öğrencilerin konuları anlamasında pekiştirme işlevi daha fazlaydı. Yeni programda belki de en önemli eksiklik de etkinliklere fazla yer verilmeyişidir. Ders kitabında belirli sayfalarda farklı etkinliklerin olması güzel, anlamlı ve yerinde fakat yetersiz.*”

Ölçme ve değerlendirme boyutları İle İlgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri ise şöyledir:

Ö9: “Etkinlik sayısı artırılmalıdır.”

Ö20: “Ders kitabında belirli sayfalarda farklı etkinliklerin olması güzel, anlamlı ve yerinde fakat yetersiz. Bu nedenle farklı etkinliklerin sayısı artırılmalıdır.”

4.3.4. Uygulama Boyutu

Tablo-38. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Güncellenen Programın Uygulama Boyutları İle İlgili Düşünceleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Düşünceler	Uygulanabilir	Ö1, Ö3, Ö6, Ö9, Ö12, Ö13, Ö19	7
	Öğrenciler Ders Sürecine Katılır	Ö4	1
Karşılaşılan Sorunlar	Kalabalık Sınıflar ve Kırsal Kesimde Zor	Ö2, Ö4, Ö15, Ö17, Ö20	5
	Ders Saati Yetersiz	Ö2, Ö10, Ö12	3
	Öğrencilerin Hazırbulunuşluk Seviyesi Düşük	Ö2	1
Çözüm Önerileri	Ders Saati Arttırılmalı	Ö2, Ö10, Ö12	3
	Hizmet İçi Faaliyet Düzenlenmeli	Ö1	1
	Günlük Yaşamla İlişkilendirilmeli	Ö11	1
	Eğitim Ortamı Yeterli Olmalı	Ö13	1
	Yeni Bir Eğitim Felsefesi Oluşturulmalı	Ö15	1
	Soyut Konular Somutlaştırılmalı	Ö18	1

Tablo-38 incelendiğinde; güncellenen programın uygulama boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin düşüncelerini ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “Uygulanabilir”(f=7) olduğu görülmüştür.

Uygulama boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “Kalabalık Sınıflar ve Kırsal Kesimde Zor” (f=5) olduğu görülmüştür. Bu kategoriye “Ders Saati Yetersiz” (f=3) kategorisi takip etmektedir.

Uygulama boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin çözüm önerilerini ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş ise “*Ders Saati Arttırılmalı*” (f=3) olduğu görülmüştür.

Güncellenen programın uygulama boyutları ile ilgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının düşünceleri şöyledir:

Ö1: “*Programda tartışma yaratacak bir durum olmadığı için uygulamada sıkıntı yoktur.*”

Ö3: “*Öğretim programının uygulanması noktasında sıkıntılar önceki programa göre azaltılmış. Uygulanabilir bir programdır.*”

Ö6: “*Okulun fiziki şartları, Akıllı Tahta Projesi, öğretmenin bilgi ve tecrübesi, öğrencinin hazırbulunuşluk seviyesi programın uygulanmasını kolaylaştırmaktadır.*”

Ö9: “*Güncel, uygulanabilir bir program olması. Olması gereken de bu bence. Uygulamalarda zengin içerik de mevcut.*”

Ö12: “*Uygulamada herhangi bir sıkıntı yok. Konular günlük yaşamla ilişkilendirildiği için uygulamada sıkıntı yaşamıyoruz.*”

Ö13: “*Sosyal Bilgiler programı uygulanabilir.*”

Ö19: “*Programın uygulanmasında öğrencilerin bilgi, beceri ve hazırbulunuşluk seviyesi ön planda tutulmuştur. Bu öğretmen ve öğrenci açısından çok önemlidir. Özellikle program kapsamında ele alınan konuların günlük yaşamda uygulanabilir ve karşılaşılabılır olması dersin amacına oldukça uygundur.*”

Uygulama boyutları ile ilgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının karşılaştığı sorunlar şöyledir:

Ö2: “*Her istediğiniz uygulamayı yapamıyorsunuz. Çünkü sınıflar kalabalık, ders saati yetersiz, öğrencinin hazırbulunuşluk seviyesi düşük.*”

Ö4: “*Yeni program, öğrenciye araştırma yapmayı ve çevresine daha duyarlı olmayı amaçlamıştır. Ayrıca öğrencilerin ders sürecine katılımında artış gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Ancak kırsal kesindeki öğrenci için pek bir şeyin değişeceğini söyleyemem.*”

Ö10: “*Nispeten uygulanabilir boyutu var. Amaçlar, kazanımlar yerinde. Fakat okul ve aile ortamı, ders saatinin az olması gibi önemli kısıtlayıcı etkenler vardır.*”

Ö12: “*Ders saati yetersiz.*”

Ö15: “*Yapılandırmacı eğitim yaklaşımı ülkemizde uygulama fırsatı bulmuyor. Yapılandırmacı yaklaşımı sadece isim olarak kullanmaktayız. Sınıf mevcutları bu kadar kalabalık ve beton yığınları arasında bizler yapılandırmacı anlayıştan bahsedemeyiz. Ama biz öğretmenler yine elimizden geleni yapmaya çalışmakla birlikte süreç öğrenciyi aktif katarak öğretimi sürdürmeye çalışıyoruz.*”

Ö17: “*Kalabalık sınıflarda kazanım tüm öğrencilere uygulanamamaktadır.*”

Ö20: “*Soyut konulara yer verme, çevresel faktörlerin göz önünde bulundurulmaması, okulun fiziki imkanları ve sınıfların kalabalık olması uygulanmasını zorlaştırmaktadır.*”

Uygulama boyutları ile ilgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri ise şöyledir:

Ö2: “*Ders saati arttırılmalıdır.*”

Ö10: “Okul ortamı düzeltilmeli ve ders saatinin az olması gibi önemli kısıtlayıcı etkenler giderilmelidir.”

Ö12: “Uygulamada herhangi bir sıkıntı yok. Konular günlük yaşamla ilişkilendirildiği için uygulamada sıkıntı yaşamıyoruz. Uygulama boyutu ders saati arttırılarak daha da verimli hale getirilebilir.”

Nitel araştırma sorularından beşincisi olan “Güncellenen programın eksik bulunduğu yönleri nelerdir?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo-39’da gösterilmiştir.

Tablo-39. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Güncellenen Programda Eksik Bulduğu Yanlar

Tema	Kategori	Kod	Frekans
Eksiklik Yönler	Ders Saati Yetersiz	Ö5, Ö6, Ö7, Ö10, Ö12, Ö19	6
	Konularla İlgili Örnek ve Açıklamalar Az	Ö2, Ö3, 08	3
	Genel Bir Vatandaşlık Kavramı Kullanılmamış	Ö4	1

Tablo-39 incelendiğinde; güncellenen programın eksik yanlarına yönelik katılımcı öğretmenlerin düşüncelerini ifade eden kategorilere bakıldığında en çok ön plana çıkan görüş “*Ders Saati Yetersiz*”(f=6) olduğu görülmüştür.

Güncellenen programın eksik yanları ile ilgili katılımcı öğretmenlerin bazılarının düşünceleri şöyledir:

Ö5: “*Ders saati yeterli değildir.*”

Ö6: “*Yeni programın içeriğinin verilmesi ve kazanımların kavratılması için ders saatinin 4 saat olması gerekir.*”

Ö7: “*Program için süre ve uygulama ortamları yeterli değildir.*”

Ö10: “*Sadece ders saatlerinin çok yetersiz olduğundan ve okul dışı etkinliklere (konularla ilgili) yer verilmediğinden bahsedebiliriz.*”

Ö12: “*Ders saatinin yetersizliğinden dolayı bazı etkinlikleri yapmakta sıkıntı yaşıyoruz.*”

Ö19: “*Öğrenmelerin pekiştirilmesi açısından yapılabilecek drama vb. etkinliklere yeteri kadar zaman kalmamaktadır. Ders saati ve kazanım süreleri birbirine paralel değildir.*”

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

MEB tarafından 2017-2018 eğitim öğretim yılında ilk defa uygulanan 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programına yönelik oluşturulan alt problemlere yönelik sonuçlar aşağıdaki gibidir.

“5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının; Genel Amaçları Ve Temel Yaklaşımı, Vizyonu, İçerik, Öğrenme Öğretme Süreci, Ölçme ve Değerlendirme, Uygulama boyutlarına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?” alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, programın genel amaçları ve temel Yaklaşımları boyutu ile ilgili elde edilen sonuçlara bakıldığında; sosyal bilgiler öğretmenlerin çoğunluğu 5. sınıf SBDÖP’nin genel amaçlarının açık bir şekilde ifade edildiğini, Milli Eğitimin temel amaçları ile uyduğunu, programda benimsenen yaklaşım bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmeye yönelik olduğunu, Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan kavramların rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edildiğini, SBDÖP’de kazanımlar öğrencilerin sınıf düzeyine uygun olduğunu, kazanımlar öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun tasarlandığını, kazanımlar birbirini desteklediğini, kazanımlar rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edildiğini, sosyal bilgiler dersinde genel kazanımlar gerçekleştirilebildiğini, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine olan ilgi düzeyleri programın hedeflerinin gerçekleştirilmesini etkilediğini düşünmektedir. Ayrıca öğretmenler sosyal bilgiler dersinde kazanımlar belirlenirken öğretmen görüşlerine önem verildiğini kısmen düşünmektedir. Fakat öğretmenler SBDÖP’de kullanılan yaklaşımlar öğrencinin empati kurma yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunmadığını kısmen düşünmektedir.

Programın genel amaçları ve temel yaklaşımları boyutu ile ilgili olarak alanyazın incelendiğinde;

Uslu (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin çoğunluğu, SBDÖP’nin genel amaçlarının ve ders kitaplarda yer alan kavramların ve kazanımların rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edildiğini, kazanımların sınıf düzeyine ve öğrenci ihtiyaçlarına uygun olduğunu, yeterli düzeyde gerçekleştirildiğini ve birbirini desteklediğini, kazanımlar belirlenirken öğrenci görüşlerine daha fazla ağırlık verildiğini ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersine olan ilgi düzeylerinin programın hedeflerini gerçekleştirmesinde etkili olduğunu düşünmektedir. Bu sonuçlar araştırmadaki verileri destekler niteliktedir. Fakat bu

araştırmada yaklaşımların öğrencilerin empati kurma becerileri üzerinde etkisi olduğu sonucuna da varılmıştır. Bu sonuç ise araştırmadaki verilerle farklılık göstermektedir. Ece (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada katılımcıların çoğunluğu; SBDÖP kazanımlarının iyi belirlendiğini, kazanımların konularla bağlantılı olduğunu, kazanımların sınırlandırılıp sadeleştirildiğini ve öğrenci özelliklerine uygun olduğunu düşünmektedir. Bu sonuç araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Kılıçoğlu (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğu; SBDÖP kazanımlarının öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olduğunu ve öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde cevap verdiğini ve okullarımızda gerçekleştirilebilecek nitelikte olduğunu düşünmektedir. Bu sonuçlar araştırmanın verileri ile örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, programın vizyonu boyutu ile ilgili elde edilen sonuçlara bakıldığında; sosyal bilgiler öğretmenlerin çoğunluğu SBDÖP'nin vizyonu açık bir şekilde ifade edildiğini, gerçekleştirmeye yönelik olduğunu ve çağımızın gerektirdiği insanın sahip olması gereken donanımı ifade ettiğini düşünmektedir.

Programın vizyon boyutu ile ilgili olarak alanyazın incelendiğinde; Uslu(2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğu programın vizyonunun açık bir şekilde ifade edildiğini, içeriğin bu vizyonu gerçekleştirmeye yeterli olduğunu ve çağımızın gerektirdiği insanın sahip olması gereken donanımı ifade ettiğini düşünmektedir. Bu sonuç bu araştırmadaki verileri destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, programın içerik boyutu ile ilgili elde edilen sonuçlara bakıldığında; sosyal bilgiler öğretmenlerin çoğunluğu içeriğin genel amaçlara ulaşmayı sağlayacak nitelikte olduğunu, programı oluşturan temel öğeler genel amaçlar, kavram, değer ve beceri programda rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edildiğini, SBDÖP, öğrencilerin kendine özgü becerileri kazanmasında ve kendi değer sistemlerini kurmada etkin bir rol oynadığını, öğrencileri araştırma ve incelemeye sevk ettiğini, diğer ders programları ile desteklendiğini, SBDÖP öğrencilerin gelecekteki yaşantılarına ışık tutarak bireylerden beklenen niteliklerin gelişmesine yardımcı olacağını ve bir bütün olarak amaçlandığı temel düşünceleri kazandıracığını, SBDÖP'de yer alan kavramlar öğrencilerin seviyesine uygun olduğunu, sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan kavram haritaları sayesinde konu daha iyi anlaşıldığını, SBDÖP'nin içeriği geçmişte öğretilen konuları desteklediğini ve benimsenen temel yaklaşımın uygulanmasını gerçekleştirebildiğini, SBDÖP'yi alan öğrenciler çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli ve girişimci bir yapıya sahip olacağını, aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve toplum halinde yaşamanın zorunluluğunu ve sorumluluğunu kavrayacağını, ailelerine, vatanına, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı insanlar olarak yetişeceğini, bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar, bu uygarlıkta Atatürk ve Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak 'milli

kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarma' yolunda her fedakarlığı göze alma bilincini kazanacağını, Türk toplumunun birer üyesi olarak görev ve sorumluluk alabilecek hale geleceğini, aile bütünlüğüne bağlılık kazanacağını, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştireceğini ve gelecekte çalışmak istedikleri meslekler ile ilgili olarak temel bilgi ve becerileri kazanacağını, SBDÖP’de yer alan bilgiler öğrencilerin çevreleriyle olan uyumlarını kolaylaştıracağını ve çevre ilgili konuların programın genel amaçlarıyla örtüştüğünü düşünmektedir. Fakat Sosyal Bilgiler Programının içeriği somuttan soyuta olacak şekilde düzenlenmediğini kısmen düşünmektedir.

Programın içerik boyutu ile ilgili olarak alanyazısı incelendiğinde; Uslu (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğu; programı oluşturan beceri, kavram, değerler ve amaçların programda anlaşılır bir biçimde ifade edildiğini, programda yer alan kavramların öğrencinin seviyesine uygun olduğunu, programın öğrencilerin kendine özgü becerileri kazanmasında ve kendi değer sistemlerini kurmasında etkin bir rol oynadığını, öğrenciyi araştırma ve incelemeye sevk ettiğini, SBDÖP’yi alan öğrencilerin Türk toplumunun bir üyesi olarak görev ve sorumluluklarını alabilecek, ailesine, vatanına, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, çalışkan araştırmacı, özverili, erdemci, girişimci bir yapıya sahip, topluluk halinde yasamanın zorunluluğu ve sorumluluğunu bilen, milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesine çıkarma yolunda her fedakarlığı göze alabilecek, gelecekte seçeceği meslekle ilgili olarak temel bilgi ve becerileri kazanabilecek bir birey olarak yetiştiğini, bu program sayesinde kendilerinden beklenen niteliklerin geliştirilmesine yardımcı olarak geleceklerine ışık tutabileceğini, diğer ders programlarıyla desteklendiğini ve benimsenen temel yaklaşımın uygulanmasını gerçekleştirebildiğini, içeriğin geçmişte öğretilen konuları destekleyerek somuttan soyuta olacak şekilde düzenlendiğini ve genel amaçları sağlayacak nitelikte olduğunu ve ders kitaplarında yer alan kavram haritaları sayesinde konunun daha iyi anlaşıldığını düşünmektedir. Ece (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin çoğunluğu; SBDÖP’nin içeriğindeki konuların dengeli olarak dağıtıldığını, içerikte yer alan konuların önemli olduğunu ve içeriğin öğrencilerin ilgisini çektiğini, günlük hayatla ve diğer derslerle ilişkilendirildiğini ve “somuttan soyuta” ilkesine uygun olduğunu düşünmektedirler. Yazar (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise öğretmenler, SBDÖP ‘nin içeriğinin öğrencilerin seviyelerine uygunluğuna, çağdaş ve güncel bilgilerden oluştuğuna ve içeriğin öğrencileri kazanımlara ulaştıracak nitelikte olduğuna katılmaktadırlar. Bu sonuçlar araştırmadaki verileri destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, programın öğrenme öğretme boyutu ile alakalı ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında; sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu sosyal bilgiler dersinde kullanılması önerilen öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin bilgi ve becerilerini yeniden yapılandırarak hayata geçirmelerine olanak sağladığını, sosyal bilgiler dersi programının uygulanmasında öğretmen yol gösterici, öğrencinin ise aktif durumda olduğunu, SBDÖP’de modern öğretim yöntem ve tekniklerine yeterince yer verildiğini, sosyal bilgiler dersinde öğrencilere yapıcı-yaratıcı faaliyetlere yöneltecek etkinlikler yapılabilindiğini, SBDÖP’de yapılması tasarlanan etkinliklerin öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olduğunu, SBDÖP yapılması gereken etkinliklerde öğrencilere

ve öğretmenlere yol gösterebildiğini düşünmektedir. Fakat öğretmenler SBDÖP’de öğrenme alanlarının işlenişi sırasında öğretmenlerin kullanacağı yeterli uygulama örnekleri bulunmadığını kısmen düşünmektedir.

Programın öğrenme öğretme boyutu ile ilgili olarak alanyazısı incelendiğinde; Uslu (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğu; sosyal bilgiler dersinde kullanılması önerilen öğretme yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin bilgi ve becerilerini yeniden yapılandırarak hayata geçirmelerine olanak sağladığı, programın uygulanmasında öğretmenin yol gösterici öğrencinin aktif durumda olduğu, programda modern öğretim yöntem ve tekniklerine yeterince yer verilmediği, ünitelerin islenmesinde öğretmenlere yeterli uygulama örneklerinin sunulduğu, derste öğrencileri yapıcı yaratıcı faaliyetlere yöneltici etkinlikler yapılabildiği bu etkinliklerin öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olduğu ve programın yapılması gereken etkinliklerde öğrenci ve öğretmenlere yol gösterebilecek nitelikte olduğu görüşlerine katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar araştırmanın verileri ile örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, programın ölçme ve değerlendirme boyutu ile ilgili elde edilen sonuçlara bakıldığında; öğretmenlerin çoğunluğu SBDÖP’nin öğretmenlerin ölçme araçları geliştirmesi açısından yol gösterici olduğunu, SBDÖP’de değerlendirme işleminin yapılabilmesi için gerekli ölçütlere yer verildiğini ve öğrencilerin yapmış oldukları etkinliklerin değerlendirilebilmesi amacıyla öğretmenlere rehberlik yapacak açıklamalara yer verildiğini düşünmektedir.

Programın ölçme ve değerlendirme ile ilgili olarak alanyazısı incelendiğinde; Ece (2007), tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin çoğunluğu; programın değerlendirme konusunda öğretmene yol gösterici olduğu düşünmektedir. Uslu (2007), tarafından gerçekleştirilen çalışmada SBDÖP’nin öğretmenlerin ölçme araçları geliştirmesi açısından yol gösterici olduğu, değerlendirme işleminin yapılabilmesi açısından gerekli ölçütlere yer verildiği, öğrencilerin yaptıkları etkinliklerin değerlendirilebilmesi amacıyla öğretmenlere rehberlik yapacak açıklamalara yer verildiği görüşlerine katıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sağlam (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada program, ölçme ve değerlendirme etkinliklerinde öğretmene yeterince yardımcı olmaktadır ifadesi orta düzeyde olumlu bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırmadaki verileri desteklemektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, programın uygulama boyutu ile ilgili elde edilen sonuçlara bakıldığında; öğretmenlerin büyük çoğunluğu programın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için 5.sınıflarda sosyal bilgiler dersinin ders saatinin arttırılması ve sosyal bilgiler dersinde ders kitabı dışında öğrencilerin seviyelerine uygun çeşitli kaynaklardan yararlanılması gerektiğini, kılavuz kitapların öğretmenlere yol gösterebildiğini ve yöneticilerin ilgi düzeyi programın hedeflerinin gerçekleştirilmesinde önemli rol oynadığını düşünmektedir.

Programın uygulama ile ilgili olarak alanyazısı incelendiğinde; Uslu (2007), yaptığı çalışmada sosyal bilgiler dersinin ders saatlerinin artırılması gerektiği, kılavuz kitaplarının öğretmenlere yol gösterebilecek nitelikte olduğu, yöneticilerin ilgi düzeyinin hedefleri gerçekleştirmede önemli rol oynadığı görüşüne katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yazar (2008), yaptığı çalışmada sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitapları, programı uygulama sürecinde öğretmeni yeterli ölçüde bilgilendirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar araştırmanın verileri ile örtüşmektedir.

“Sosyal bilgiler öğretmenlerinin; cinsiyet, meslekteki kıdem, öğrenim durumu, hizmet içi eğitim kurs veya seminere katılma durumu değişkenlerine göre 5. Sınıf SBDÖP’nin genel amaçları ve temel yaklaşımı, vizyonu, içerik, öğrenme öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme ve uygulama boyutuna yönelik görüşleri farklılaşmakta mıdır?” alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre; programın genel amaçları ve temel yaklaşımı, vizyonu, içeriği, öğrenme öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme ve uygulama boyutuna verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir. Kadınlar ile erkekler, bu boyutlar konusunda benzer görüşlere sahiptirler.

Cinsiyet değişkeni ile ilgili olarak alanyazısı incelendiğinde; Ece (2007), Kalaycı (2007), Kamber, Acun ve Akar (2011), Memişoğlu (2012), Sağlam (2014) yaptığı çalışmada kazanımlar, içerik, eğitim durumu, değerlendirme boyutlarına yönelik anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar araştırmadaki verileri desteklemektedir.

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre; programın genel amaçları ve temel yaklaşımı, vizyonu, içeriği, öğrenme öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme ve uygulama boyutuna verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir.

Mesleki kıdem değişkeni ile ilgili olarak alanyazısı incelendiğinde; Ece (2007), Sağlam (2014) ve Kösterelioğlu ve Özen (2014) yaptığı çalışmada fark bulunmamıştır. Acun ve Akar ve Kamber (2011), mesleki kıdem değişkenine göre kazanım ve değerlendirme arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar araştırmadaki verileri desteklemektedir.

Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre; programın genel amaçları ve temel yaklaşımı, vizyonu, içeriği, öğrenme öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme ve uygulama boyutuna verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir.

Öğrenim durumu değişkeni ile ilgili olarak alanyazısı incelendiğinde; Ece (2007) ve Kösterelioğlu ve Özen (2014) yaptığı çalışmada anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar araştırmanın verileri ile örtüşmektedir.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitim kurs veya seminerine katılma durumuna göre; programın genel amaçları ve temel yaklaşımı, vizyonu, içeriği, öğrenme öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme ve uygulama boyutuna verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlemlenmiştir.

Hizmet içi eğitim kurs veya seminerine katılma değişkeni ile ilgili olarak alanyazısı incelendiğinde; Memişoğlu (2012), Kamber, Acun, Akar (2011) yaptığı çalışmada fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar araştırmadaki verileri desteklemektedir.

“Güncellenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın amaçlarının gerçekleşmesinde öğretmenin, öğrencinin, ailenin ve okul ortamının rolü hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşünceleri nelerdir?” alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine göre; SBDÖP amaçlarının gerçekleşmesi için öğretmenler, öğrencilerin programın amaçları içinde yer alan temel bilgi ve becerilere ulaşmasında rehber ve davranışları ile de öğrencilere örnek olmalıdırlar. Ayrıca birikimli olmalı ve birikimini öğrenciye aktarmalı, çağın gerektirdiği becerilere ve donanımlara sahip ve tecrübeli olmalı, sınıf içerisinde olumlu eğitim ortamı oluşturmali ve programı benimsemelidirler. Öğrenciler, öğrenmeye istekli olmalı, derse ilgi göstermeli, etkinliklere doğrudan katılmalı ve öğrendiği bilgi ve becerileri sosyal ortamda davranışa dönüştürmelidir. Aileler ise amaçlara ulaşmada öğretmenle işbirliği içinde olmalı ve eğitim öğretim sürecinin her safhasında desteklerinin alınmasının faydalı olacağı görülmüştür. Ayrıca okul ortamının ve imkanlarının iyileştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Öğretmenin rolü ile ilgili olarak alanyazısı incelendiğinde; Coşkun (2007) yaptığı çalışmada katılımcılar yeni programda öğretmenin yönlendirici ve rehber konumunda bulunması gerektiğini belirtmişlerdir. Çalışkan (2008) yaptığı çalışmada SBDÖP’de öğretmenin programdaki rolüne ilişkin olarak öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde katılımcılar uygulamaya konan programla beraber öğretmenin sınıf içinde ve dışında yeni ve artan sorumlulukları olduğunu belirtmiş olup, bunları; rehber, yönlendirici, kolaylaştırıcı, işbirliğini geliştirici gibi başlıklar halinde sıralamışlardır. Bu sonuçlar araştırmadaki verileri desteklemektedir.

“Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, güncellenen 5. sınıf SBDÖP’nin amaçları ile okul öğrenme ortamının uygunluğu hakkında düşünceleri nelerdir?” alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu, okul öğrenme ortamının uygunluğunun bölgeden bölgeye, okuldan okula farklılık gösterdiğini ifade etmişlerdir. Özellikle köy okulları ve olumsuz çevre koşullarının olduğu okullarda SBDÖP’nin amaçlarına ulaşmanın biraz daha zor olduğunu ifade etmişlerdir.

Güncellenen 5. sınıf SBDÖP amaçları ile okul öğrenme ortamının uygun olup olmadığıyla ilgili olarak alanyazısı incelendiğinde; Coşkun (2007), yaptığı çalışmada; çok fazla okulun fiziki ve sosyo-ekonomik yapısının uygun olmaması nedeniyle tüm ülke genelinde uygulanma zorluğunun bulunması eleştirilmiştir. Bu sonuç araştırmanın verileri ile örtüşmektedir.

“Güncellenen programın önceki programa göre olumlu ve olumsuz yanlarına yönelik öğretmenlerin düşünceleri nelerdir?” alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu, güncellenen programın önceki programa göre içerik yönünden daha sade olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin ifadelerine göre kazanımlar azaltılarak konu yoğunluğu azalmış ve müfredattaki yükü hafifletmiştir. Fakat bazı konuların (ilkçağ uygarlıkları, harita, ölçek, bağımsızlık, egemenlik gibi...) öğrenci seviyesinin üzerinde olduğu ve konularla ilgili etkinlikler ve açıklamaların az olduğu vurgulanmıştır.

“Sosyal bilgiler öğretmenlerinin güncellenen SBDÖP’nin; kazanım, içerik, ölçme-değerlendirme ve uygulama boyutları ile ilgili düşünceleri, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?” alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Güncellenen programın kazanım boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin düşüncelerine göre; kazanım sayısının azaltılması ve bazı kazanımların birleştirilmesi faydalı olmuştur. Kazanımlar sınıf düzeyine (öğrenci seviyesine) uygun, sade ve anlaşılırdır. Fakat bazı kazanımlar öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin üzerindedir. Ayrıca ders saatinin az olması etkinliklerin yeterince yapılamamasına sebep olduğundan haftalık ders saati arttırılmalı ve kazanımların sınırları belirtilmesidir.

Kazanım boyutu ile ilgili alanyazın incelendiğinde; Uslu (2007)ve Yazar (2008) yaptığı çalışmada, programın kazanımlarının açık ve anlaşılır şekilde hazırlandığı önermesini öğretmenlerin çoğunluğu katılıyor dedikleri belirtilmiştir. Ece (2007) yaptığı çalışmada İlköğretim SBDÖP kazanımlarının öğrencilere ileri öğrenim basamakları için gerekli bilgi ve beceriyi kazandıracak şekilde tasarlandığı, kazanımların konularla bağlantılı olarak belirlendiği, sınırlandırılıp sadeleştirildiği ve öğrenci özelliklerine uygun olduğunu görüşünü öğretmenlerin yarıdan fazlasının kabul etmektedir. Ersoy (2009) ve Çalışkan (2008) yaptığı çalışmada öğretmenler yeni Sosyal Bilgiler programında yer alan kazanımları öğrencilerin seviyelerine uygunluğunu “kısmen yeterli” görmektedirler. Sağlam (2014) yaptığı çalışmada öğretmenler genel amaçların kazanımlar ve konularla tutarlı olduğuna, açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edildiğine ilişkin önermelere önemli ölçüde katılmaktadırlar. Bu sonuçlar araştırmadaki verileri desteklemektedir.

İçerik boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin düşüncelerine göre; kazanımlar ile içerik örtüşüyor ve içerik sade ve öğrencilerin seviyesine uygundur. Fakat uygarlıklar, nüfus harita bilgisi ve ölçek gibi bazı konular çok ağır ve ders saati de yetersizdir. Bundan dolayı ders saati arttırılmalıdır. Ayrıca öğrencilerin kavram bilgisi konusunda oldukça yetersiz olmasından dolayı ünite başlarına ilgili konuları açıklayan bölümler konulmalıdır.

İçerik boyutu ile ilgili alanyazın incelendiğinde; Coşkun (2007) yaptığı çalışmada; yeni program sadeleştirilerek öğrencinin seviyesine uygun hale getirilmiştir. Kılıçoğlu (2007) yaptığı çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun içerik ile kazanımlarını birbirleriyle tutarlı olduğu yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Ersoy (2009) yaptığı çalışmada yeni programda yer alan konuların

işlenmesinde ders saatinin yetersiz olduğuna “katıldıkları” görülmektedir. Çalışkan (2008) yaptığı çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğu içeriğin öğrenci seviyesine uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Çakmak, Kaçar ve Arıkan (2017) yaptığı çalışmada SBDÖP’nin ortaokul öğrencilerinin seviyesine uygun olduğunu anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar araştırmadaki verileri destekler niteliktedir.

Ölçme ve değerlendirme boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin düşüncelerine göre; çeşitli ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanabiliyor. Fakat ünite sonlarında yer alan ölçme ve değerlendirme çalışmaları yerinde fakat yetersizdir. Bu nedenle farklı etkinliklerin sayısı arttırılmalıdır.

Ölçme ve değerlendirme boyutu ile ilgili alanyazın incelendiğinde; Yazar (2008) yaptığı çalışmada öğretmenler sosyal bilgiler dersinde drama uygulamalarını, gözlem formlarını, dereceli puanlama anahtarını, öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmesini, akran değerlendirmesini, tutum ölçeğini ara sıra kullandıklarını belirtirken yazılı sınavları, sözlü sınavları, ödev kontrol listelerini, proje çalışmaları değerlendirmeyi, portfolyo değerlendirmeyi, performans ödevlerini, kavram haritalarını sıklıkla kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuç araştırmadaki verileri ile paralellik göstermektedir.

Uygulama boyutuna yönelik katılımcı öğretmenlerin düşüncelerine göre; uygulanabilir bir programdır. Çünkü Akıllı Tahta Projesi ve konuların günlük yaşam ile ilişkilendirilmesi programın uygulanmasını kolaylaştırmaktadır. Fakat kalabalık sınıflarda kazanım tüm öğrencilere uygulanamamaktadır. Ayrıca ders saatinin yetersizliğinden dolayı bazı etkinlikler yapılamamaktadır. Bundan dolayı ders saati arttırılmalıdır.

Uygulama boyutu ile ilgili alanyazın incelendiğinde; Ece (2007) yaptığı çalışmada temalar günlük hayatla ilişkilidir. Coşkun (2007) yaptığı çalışmada; yeni programın günlük yaşantılarımızla ilişkilendirilmiş olması araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir bölümü tarafından olumlu görülmüştür. Ayrıca katılımcıların uygulama sürecinde yaşadığı sorunların ortak özellikler taşıdığı (etkinliklerde sınıfta oluşan gürültü, sınıfların çok kalabalık olması, otorite kaybı, zamanın yeterli olmaması vb.) etkinliklerin kiminde yaşanan sorunların ise okul gelir seviyesi yükseldikçe düştüğü görülmüştür. Örneğin; yüksek gelir seviyeli okullarda gezi-gözlem gerektiren etkinlikler yapılabilmektedir. Aynı zamanda yüksek gelir seviyeli okulların avantajları arasında fiziki ortam ve araç gereçlerin yeterli olması, kaynaklara ulaşım kolaylığı ve öğrenci sayısının az olması vb. bulunmaktadır. Ersoy (2009) yaptığı çalışmada yeni programda yer alan konuların işlenmesinde ders saatinin yetersiz olduğuna “katıldıkları” görülmektedir. Bu sonuçlar araştırmanın verileri ile örtüşmektedir.

“Sosyal bilgiler öğretmenlerinin güncellenen SBDÖP’de varsa eksik yönleri ile ilgili düşünceleri nelerdir?” alt problemine karşılık olarak araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Katılımcı öğretmenlerin düşüncelerine göre; yeni programın içeriğinin verilmesi ve kazanımların kavratılması için ders saati arttırılmalıdır. Çünkü Öğrenmelerin pekiştirilmesi açısından yapılabilecek drama vb. etkinliklere yeteri kadar zaman kalmamaktadır. Ders saati ve kazanım süreleri birbirine paralel değildir.

5.2. Öneriler

- 1- Sosyal Bilgiler Programı'nda kullanılan yaklaşımlar öğrencinin empati kurma yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunacak hale getirilmelidir.
- 2- Sosyal Bilgiler Programı'nda öğrenme alanlarının işlenişi sırasında öğretmenlerin kullanacağı yeterli uygulama örnekleri bulunmalıdır.
- 3- Sosyal bilgiler dersinde ders kitabı dışında öğrenci seviyesine uygun çeşitli kaynaklardan yararlanılmalıdır.
- 4- Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın amaçlarının gerçekleşmesi için öğrencilerin; öğrenmeye istekli olmalarını, derse ilgi göstermelerini, etkinliklere doğrudan katılmalarını ve öğrendiği bilgi ve becerileri sosyal ortamda davranışa dönüştürmelerini sağlayacak etkinliklere yer verilmelidir.
- 5- Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın amaçlarının gerçekleşmesi için aileler amaçlara ulaşmada destek vermeli ve öğretmenle işbirliği içinde olmalıdır.
- 6- Programda bölgeler arası farklılıklar dikkate alınmalıdır.
- 7- Öğrenci seviyesinin altında bulunan kazanımlar öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine çıkarılmalıdır.
- 8- Öğrencilerin kavram bilgisi konusunda oldukça yetersiz olmasından dolayı ünite başlarına ilgili konuları açıklayan bölümler konulmalıdır.
- 9- Uygarlıklar, nüfus, harita bilgisi, ölçek gibi 5. sınıf seviyesine göre ağır olan konuları öğrenci seviyesine uygun hale getirilmelidir.
- 10- Ders kitaplarının ünite sonlarında yer alan ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin sayısı arttırılmalıdır.
- 11- Sınıflarda kazanımların tüm öğrencilere uygulanabilmesi için sınıf mevcutlarının azaltılması gerekir.
- 12- Öğrenilenlerin pekiştirilmesi ve kazanımların kavratılabilmesi için ders saati arttırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akar, C. , İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi(Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon, 2001.
- Akgül, A., ‘‘Tıbbi Araştırmalarda Statistiks el Analiz Teknikleri SPSS Uygulamaları’’, Yüksek Öğretim Kurulu, Matbaası, Ankara, 1997.
- Ars lan, M., ‘‘Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri’’, Milli Eğitim Dergisi, 2000, s.146-158.
- Baş ar, E., Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1920–1960), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Binbaş ıoğlu, C.,Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi, Eğitim Kavram ve Uygulamalarının Tarihsel Geliş imi, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Büyük karagöz, S. ,Çivi, C., Genel Öğretim Metotları Öğretimde Planlama Uygulama, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1999.
- Büyüköztürk, S., Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Veri El Kitabı, Pegema Yayıncılık, Ankara, 2002.
- Çakmak, Z. , Kaçak, T. ve Arıkan, İ., Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programına İliş kin Görüşleri, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 54, 2017, s. 576-597.
- Çalış kan, U., Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi- Bolu İli Örneği (Yüksek Lisans Tezi) , Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu, 2014.
- Coş kun, A., İlköğretim 4.ve 5. sınıfları Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen Görüşlerine İliş kin Nitel Bir Çalış ma (Yüksek Lisans Tezi), Baş kent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.
- Demirel, Ö., Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme, Pegama Yayıncılık, Ankara, 2006.
- Doğanay, A., Çağ daş Sosyal Bilgiler Anlayışı Iş ığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 17, Sayı 2, 2008, s. 77-96.
- Edis, A. B., Milli Eğitim Düsturu (7. Cilt), Programlar (İlköğretim Bölümü), İstanbul, 1947.
- Ece, B., İlköğretim Birinci Kademe 2005 Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Gore Değerlendirilmesi-Afyonkarahisar ili Örneği(Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2007.
- Ersoy, F., Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Uygulanması İle İlgili Değerlendirmeler(Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2009.

- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*, SAGE Yayınları, London, 2005.
- Gözütok, D., “Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları”, Millî Eğitim Dergisi, 160 (Güz), 2003, s. 44-64.
- Gözütok, F. D., İlkokul 1, 2, 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi İhtiyaç Belirleme Araştırması, Ankara, 1994.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., "Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come". Educational Researcher, 33(7), 2004, s.7-8.
- Kalaycı, E., İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2007.
- Kamber T. , Acun İ. , Akar C. , “İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulanabilirliği” , Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4/2, 2011, s.195-218.
- Kan, Ç., A.B.D ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30(2), 2010, s. 663-672.
- Kapluhan, Z., Atatürk Dönemi (1923–1938) İlkokullarda Coğrafya Eğitimi, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 25, 2012, s. 152-170.
- Keskin, Y. ve Keskin, S.Ç., İlkokul (İlköğretim) Sosyal Bilgiler Programlarında Milli Bilinç ve Barış Değerinin Tarihsel Serüveni, TSA, 2013, s. 3.
- Kline, P., An Easy Guide To Factor Analysis, UK: Routledge, 1994.
- Kılıçoğlu, G., İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Kars İli Örneği)(Yüksek Lisans Tezi), Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars, 2007.
- Kösterelioğlu, İ. ve Özen, R., Dördüncü ve Besinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğelerinin Değerlendirilmesi (Bolu İli Örneği), Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,3(2), 2014, s. 286-316.
- Maarif Vekaleti (1924), İlk Mekteblerin Müfredat Programı, İstanbul.
- Maarif Vekaleti (1926), İlk Mekteblerin Müfredat Programı, İstanbul.
- MEB (1948),İlkokul programı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- MEB (1968),İlkokul programı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- MEB (1998), Tebliğler Dergisi, 533 (2487), Ankara.
- MEB (2005),Sosyal Bilgiler 4. ve 5. Sınıf Öğretim Programları ve Klavuzu, MEB Yayınları, Ankara.
- MEB (2006), İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Klavuzu, MEB Yayınları, Ankara.

MEB (2012), 12 Yıl Zorunlu Eğitim Soru ve Cevaplar, Ankara.

http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12yil_soru_cevaplar.pdf
[adresinden 08.02.2019](#) tarihinde indirilmiştir.

MEB (2015), Sosyal Bilgiler Dersi 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı, MEB Yayınları, Ankara.

MEB (2017a), Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı(Taslak Program) (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar) , Ankara.

MEB (2017b), Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar) , Ankara.

Memişoğlu, H., İlköğretim 4-5 Sosyal Bilgiler Ders Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Eğitim Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt:1-2, Ankara, 2012, s. 66-81.

Özalp, R; Ataunal, A, Türk Millî Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilâtı, Millî Eğitim Basımevi, 1977, s. 78-79.

Öztürk, C. , (Editör: Cemil Öztürk), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2006.

Öztürk, C., Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış, Cemil Öztürk (ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, 1–28. Ankara: PegemA Yayınları, 2009.

RG. (1997), T.C. Resmi Gazete, 18 Ağustos, (23084), 1997.

Sağlam, E., 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.

Semenderoğlu, A. Ve Gülersoy, A. E., Eski ve Yeni 4-5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı. 18, 2005, s.143.

Sözer, E. Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi yayını, s. 16.

Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S., Using multivariate statistics. New York: Harper Collins College uygulamaları. Ankara, Ekinoks Yayıncılık, Ankara, 1996.

TTKB (2017), Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine... 18 Temmuz 2017 Basını Toplantısı Metni, Ankara.
(https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf) adresinden 14.08.2018 tarihinde indirilmiştir.

Tekışık, H. H., İlköğretim okullarında program geliştirme, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı. 8, 1992,351- s. 362.

Online http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/makale_goster.php?id=1336

Tertemiz, N., Cumhuriyet Döneminde İlköğretim. Tazebay, A., (Ed.), İlköğretim Programları ve Gelişmeler (Program Geliştirme İlke ve Teknikleri Açısından Değerlendirilmesi) İçinde (27- 124), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.

Uslu, E., İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen ve İdareci Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi(Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2007.

Ünal, F. ve Ünal, M., Sosyal Bilgiler Öğretim Programları (1924-2005) ve Ders Kitaplarında (2005-2010) Harita Okuma Becerisi. Milli Eğitim Dergisi, Sayı. 193, 2012, s. 165- 183.

Varış, F. Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler, 6. Baskı Alkım Yayınları, Ankara, 1996.

Yazar, O., İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi(Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2008.

Yıldırım, A., Şimşek, H., Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.

EKLER

Ek-1

GÜNCELLENEN 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ (ERZURUM ÖRNEĞİ)

Açıklama:

Değerli Meslektaşım;

Bu anket, 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında okullarımızda uygulanmaya başlanan 5.sınıf Sosyal Bilgiler Programına ilişkin görüşlerinizi ve önerilerinizi belirlemek amacı ile düzenlenmiştir. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar ve önerileriniz yalnızca bu araştırmada kullanılacaktır. Soruları özenle cevaplamanız araştırmaya olumlu bir katkı sağlayacaktır. Araştırmaya sağlayacağınız önemli katkılar için çok teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Vehpi ŞARA
İbrahim Çeçen Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

ANKET FORMU

Kişisel Bilgiler:

1. Cinsiyetiniz:

() Kadın

() Erkek

2. Meslekteki kıdeminiz:

A. () 1-5 yıl

B. () 6-10 yıl

C. () 11-15 yıl

D. () 16-20 yıl

E. () 21 yıl ve üstü

4. Öğrenim durumunuz?

A. () Öğretmen okulu ve dengi

B. () Fen ve Edebiyat Fakültesi

C. () Eğitim Fakültesi

D. () Yüksek Lisans (Master)

E. () Doktora

F. () Diğer (belirtiniz)

5. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı ile ilgili herhangi bir “ Hizmet içi Eğitim” kurs veya seminerine katıldınız mı?

A. () Katılmadım

B. () Katıldım

Değerli Meslektaşım;					
Lütfen her maddeye ilişkin görüşlerinizi yanda verilen Hiç Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kısmen Katılıyorum, Katılıyorum, Tamamen Katılıyorum yazan kutucuklardan görüşünüze en uygun seçeneği 'X' işareti koyarak belirtiniz ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI VE TEMEL YAKLAŞIMI					
1. Sosyal Bilgiler Programının genel amaçları açık bir şekilde ifade edilmemiştir.					
2. Sosyal Bilgiler Programının genel amaçları milli eğitimin temel amaçları ile uyumaktadır.					
3. Sosyal Bilgiler Programında benimsenen yaklaşım bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmeye yöneliktir.					
4. Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan kavramlar rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edilmiştir.					
5. Sosyal Bilgiler Programında kullanılan yaklaşımlar öğrencinin empati kurma yeteneğinin gelişmesine katkıda bulunmamaktadır.					
6. Sosyal Bilgiler Programında kazanımlar öğrencilerin sınıf düzeyine uygun değildir.					
7. Sosyal Bilgiler Programında kazanımlar öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun tasarlanmıştır.					
8. Sosyal Bilgiler Programında kazanımlar birbirini desteklemektedir.					
9. Sosyal Bilgiler Programında kazanımlar rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edilmiştir.					
10. Sosyal Bilgiler dersindeki kazanımlar gerçekleştirilebilmektedir.					
11. Sosyal Bilgiler dersinde kazanımlar belirlenirken öğretmen görüşlerine önem verilmiştir.					
12. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine olan ilgi düzeyleri programın hedeflerinin gerçekleştirilmesini etkilemektedir.					
PROGRAMIN VİZYONU					
13. Sosyal Bilgiler Programının vizyonu açık bir şekilde ifade edilmemiştir.					
14. Sosyal Bilgiler Programının vizyonu gerçekleştirmeye yöneliktir.					
15. Sosyal Bilgiler Programının vizyonu çağımızın gerektirdiği insanın sahip olması gereken donanımı ifade etmektedir.					
PROGRAMIN İÇERİĞİ					
16. İçerik genel amaçlara ulaşmayı sağlayacak niteliktedir.					
17. Sosyal Bilgiler Programını oluşturan temel öğeler beceri, kavram, değer ve genel amaçlar programda rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik ifade edilmiştir.					
18. Sosyal Bilgiler Programı, öğrencilerin kendine özgü becerileri kazanmasında etkin bir rol oynamaktadır.					
19. Sosyal Bilgiler Programında yer alan kavramlar öğrencilerin seviyesine uygun değildir.					

Değerli Meslektaşım;	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Lütfen her maddeye ilişkin görüşlerinizi yanda verilen Hiç Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kısmen Katılmıyorum, Katılmıyorum, Tamamen Katılmıyorum yazan kutucuklardan görüşünüze en uygun seçeneği ' X' işareti koyarak belirtiniz ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.					
20. Sosyal Bilgiler ders kitabında kullanılan kavram haritaları sayesinde konu daha iyi anlaşılmaktadır.					
21. Sosyal Bilgiler Programı öğrencilerin kendi değer sistemlerini kurmada etkin bir rol oynamaktadır.					
22. Sosyal Bilgiler Programı öğrencileri araştırma ve incelemeye sevk etmektedir.					
23. Sosyal Bilgiler Programının içeriği somuttan soyuta olacak şekilde düzenlenmemiştir.					
24. Sosyal Bilgiler Programının içeriği geçmişte öğretilen konuları desteklemektedir.					
25. Sosyal Bilgiler Programı diğer ders programlarıyla desteklenmektedir.					
26. Sosyal Bilgiler Programının içeriği, benimsenen temel yaklaşımın uygulanmasını gerçekleştirebilmektedir.					
27. Sosyal Bilgiler Programını alan öğrenciler çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli ve girişimci bir yapıya sahip olurlar.					
28. Sosyal Bilgiler Programını alan öğrenciler ailelerine, vatanına, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı insanlar olarak yetişirler.					
29. Sosyal Bilgiler Programını alan öğrenciler, Türk toplumunun birer üyesi olarak görev ve sorumluluk alabilecek hale gelirler.					
30. Sosyal Bilgiler Programını alan öğrenciler, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.					
31. Sosyal Bilgiler Programını alan öğrenciler, gelecekte çalışmak istedikleri meslekler ile ilgili olarak temel bilgi ve becerileri kazanır.					
32. Sosyal Bilgiler Programında yer alan bilgiler öğrencilerin çevreleriyle olan uyumlarını kolaylaştırmaktadır.					
33. Sosyal Bilgiler Programını alan öğrenciler, bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar, bu uygarlıkta Atatürk ve Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak 'milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarma' yolunda her fedakarlığı göze alma bilincini kazanırlar.					
34. Sosyal Bilgiler Programında yer alan çevre ilgili konular sosyal bilgiler programının genel amaçlarıyla örtüşmektedir.					
35. Sosyal Bilgiler Programını alan öğrenciler, aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve toplum halinde yaşamının zorunluluğunu ve sorumluluğunu kavrar.					
36. Sosyal Bilgiler Programı öğrencilerin gelecekteki yaşantılarına ışık tutarak bireylerden beklenen niteliklerin gelişmesine yardımcı olur.					
37. Sosyal Bilgiler Programı bir bütün olarak amaçlandığı temel düşünceleri kazandırmaktadır.					

Değerli Meslektaşım;					
Lütfen her maddeye ilişkin görüşlerinizi yanda verilen Hiç Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kısmen Katılıyorum, Katılıyorum, Tamamen Katılıyorum yazan kutucuklardan görüşünüze en uygun seçeneği 'X' işareti koyarak belirtiniz ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ					
38. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılması önerilen öğretim yöntem ve teknikleri öğrencileri bilgi ve becerilerini yeniden yapılandırarak hayata geçirmelerine olanak sağlamaktadır.					
39. Sosyal Bilgiler dersi programının uygulanmasında öğretmen yol gösterici, öğrenci ise aktif durumdadır.					
40. Sosyal Bilgiler öğretim programında modern öğretim yöntem ve tekniklerine yeterince yer verilmemektedir.					
41. Sosyal Bilgiler programında ünitelerin işleniş sırasında öğretmenlerin kullanacağı yeterli uygulama örnekleri bulunmamaktadır.					
42. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere yapıcı-yaratıcı faaliyetlere yöneltecek etkinlikler yapılmaktadır.					
43. Sosyal Bilgiler Programında yapılması tasarlanan etkinlikler öğrencilerin gelişim özelliklerine uygundur.					
44. Sosyal Bilgiler Programı yapılması gereken etkinliklerde öğrencilere yol gösterebilmektedir.					
45. Sosyal Bilgiler Programı yapılması gereken etkinliklerde öğretmenlere yol gösterebilmektedir.					
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME					
46. Sosyal Bilgiler Programı öğretmenlerin ölçme araçları geliştirmesi açısından yol gösterici olmaktadır.					
47. Sosyal Bilgiler Programında değerlendirme işleminin yapılabilmesi için gerekli ölçütlere yer verilmemiştir.					
48. Sosyal Bilgiler Programında öğrencilerin yapmış oldukları etkinliklerin değerlendirilebilmesi amacıyla öğretmenlere rehberlik yapacak açıklamalara yer verilmiştir.					
UYGULAMA BOYUTU					
49. Programın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için 5. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersinin ders saati artırılmalıdır.					
50. Sosyal Bilgiler dersinde ders kitabı ve çalışma kitapları dışında öğrencilerin seviyelerine uygun çeşitli kaynaklardan yararlanılmalıdır.					
51. Sosyal bilgiler dersine ayrılan ders saati yeterlidir.					
52. Yöneticilerin ilgi düzeyi programın hedeflerinin gerçekleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır.					
53. Sosyal Bilgiler Programı öğretmenlere derste kullanacakları araç ve gereçleri seçmede yardımcı olmaktadır.					

**GÜNCELLENEN 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ (ERZURUM
ÖRNEĞİ)**

Açıklama:

Değerli Meslektaşım;

Bu Görüşme Formu, 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında okullarımızda uygulanmaya başlanan 5.sınıf Sosyal Bilgiler Programına ilişkin görüşlerinizi ve önerilerinizi belirlemek amacı ile düzenlenmiştir. Bu görüşmede vereceğiniz cevaplar ve önerileriniz yalnızca bu araştırmada kullanılacaktır. Soruları özenle cevaplamanız araştırmaya olumlu bir katkı sağlayacaktır. Araştırmaya sağlayacağınız önemli katkılar için çok teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Vehpi ŞARA
İbrahim Çeçen Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

GÖRÜŞME FORMU

Kişisel Bilgiler:

1. Cinsiyetiniz:

☐ Kadın ☐ Erkek

2. Meslekteki kıdeminiz:

A. ☐ 1-5 yıl B. ☐ 6-10 yıl C. ☐ 11-15 yıl D. ☐ 16-20 yıl E. ☐ 21 yıl ve üstü

4. Öğrenim durumunuz?

- A. ☐ Öğretmen okulu ve dengi
B. ☐ Fen ve Edebiyat Fakültesi
C. ☐ Eğitim Fakültesi
D. ☐ Yüksek Lisans (Master)
E. ☐ Doktora
F. ☐ Diğer (belirtiniz)

5. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı ile ilgili herhangi bir “ Hizmet içi Eğitim” kurs veya seminerine katıldınız mı?

A. ☐ Katılmadım B. ☐ Katıldım

Sorular:

1. Yeni 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı amaçlarının gerçekleşmesinde öğretmenin öğrencinin, ailenin ve okul ortamının rolü hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Yeni 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nın amaçları ile okul öğrenme ortamlarının uygun olduğunu düşünüyor musunuz?
3. Yeni 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nın daha önceki programa göre olumlu ve olumsuz yönleri ve farklı yönleri nelerdir?

OLUMLU YÖNLERİ	OLUMSUZ YÖNLERİ

4. Yeni 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nın kazanım boyutu ile ilgili düşünceleriniz, karşılaştığınız sorunlar ve çözüm önerileriniz nelerdir?
5. Yeni 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nın içerik boyutu ile ilgili düşünceleriniz karşılaştığınız sorunlar ve çözüm önerileriniz nelerdir?
6. Yeni 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nın ölçme-değerlendirme boyutu ile ilgili düşünceleriniz, karşılaştığınız sorunlar ve çözüm önerileriniz nelerdir?
7. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nın uygulama boyutu ile ilgili düşünceleriniz, karşılaştığınız sorunlar ve çözüm önerileriniz nelerdir?
8. Yeni programın eksik bulduğunuz yönleri nelerdir?
9. Tüm bu soruların dışında eklemek istediniz bir şey var mı?

Ek-3 Anket İzin Belgesi

Gönderen: vehbi sara <vsara_25@hotmail.com>

Salı, Temmuz 25, 2017 1:21:29

Alıcı : edauslu82@hotmail.com

Konu: Anket

Hocam ben İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yüksek Lisans yapmaktayım. Yüksek lisans tezinizdeki anketi kullanabilir miyim?

Eda Uslu <edauslu82@hotmail.com>

Sal 25.07.2017 13:34

Kullanabilirsiniz hocam sıkıntı yok. Kolay gelsin.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Vehbi ŞARA
Doğum Yeri ve Yılı	Erzurum- Şenkaya 24/08/1980
Adres	Ömer Nasuhi Bilmen Mah. 1. İstanbul Kapı Cad. İstanbul Park Evler A/Blok No:6 Yakutiye/EERZURUM
Telefon	0 (505) 926 0270
e-mail	vsara_25@hotmail.com vsara2545@gmail.com
Öğrenim Durumu	2018- 2019 Yüksek Lisans: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilimdalı 1998-2002 Lisans Eğitimi: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 1995- 1997 Lise: Şenkaya Lisesi 1992-1994: Şenkaya Ortaokulu 1986-1991: 7 Nisan İlkokulu